Album vzpomínek na Volyň

V.

Pamětní kniha pana Balouna
a další vzpomínky

VI.

Na návštěvě
u paní ČVANČAROVÉ
a další vzpomínky

Ze zapůjčených materiálů sestavil Antonín Holec
Uničiv, 2011

OBSAH

	strana
Kousek historie našich rodin.	7
V Kanadě	8
Nové cesty	16
Naše vzpomínky	17
Ze špatnou češtinou v Kanadě se nezačíná dobře	19
Teď ještě o naší rodině	21
Balounovi v Kanadě (fotografie)	25
Poprvé v Československu 1965	35
Podruhé v Československu 1978	41
15.7. 1978 Opět na Moravě	57
Cesta do Polska	59
Zpátky na Moravě	69
28.7. 1978 Jedeme na Slovensko.	74
Nadešel čas loučení	78
Blíží se konec našeho pobytu	80
Jasanovi - Kanada (fotografie)	84
Obrázky z Volyně: Němcovi (fotografie)	88
Vzpomínky na otce Jiřiny Šenkové	95
ALBUM VZPOMÍNEK NA VOLYŇ VI.	103

ÚVOD

Jak vzpomínáme

Naše vzpomínky se neustále vrací k tomu, co jsme prožili a na čem nám hodně záleželo a co jsme měli a máme rádi.

Jsou lidé, kteří po celý život se na dobu svého vzpomínání pečlivě připravovali, aby své zážitky mohli předat dále svým potomkům a přátelům.

Mezi ně patří i pan Baloun, muž který se narodil na Volyni, kam oba jeho rodiče přišli z Čech. On sám ale na Volyni nevydržel. Jako mladý muž se brzo oženil a odešel spolu se svojí mladou ženou do Kanady.

Dostal se mi do rukou sešitek zápisků z jeho života. Tento sešitek schválně opsal ze svého velkého památníku, aby alespoň něco po něm zůstalo u jeho příbuzných.

Chtěl bych proto vyzdvihnout jeho píli a obrovskou vůli, se kterou se na toto připravoval a tvořil. Škoda, že se k nám nedostane i jeho velký památník..

Celý jeho malý sešit pro příbuzné jsme zkopírovali, aby se v kopii zachoval jeho originál. Pro vás, milí čtenáři, kteří se zajímáte o historii volyňských Čechů, jsme spolu s manželkou, celý originál opsali. Snažili jsme se zachovat styl psaní, stavbu vět i slovník a proto do textu vkládáme obrázky jeho stránek.

Tomu, že se tento sešit zachoval, můžeme vděčit jeho neteři, Jiřině Šenkové (Němcové), dceři sestry jeho manželky, Marie Němcové, u které při své návštěvě v Československu také přebýval. Pro nás, kteří jsme amatéři ve psaní stejně jako on, to není snadné, ale stojí to za námahu. Bude to ocenění jeho obrovské práce, kterou pro svoji památku, památku svoji rodiny a památku na Volyň ve svém vysokém věku a jako laik vyučený pouze životem vykonal.

Je těžké pochopit co táhlo lidí do takových dálek, do samoty a dřiny.

Jejich touha prosadit se? Touha po lehčím životě ?
Myslím, že ve většině případů je to vlastnost lidí - POSLUŠNOST.

Vlastnost lidí dát si nebo přijmout úkoly a pak pro jejich splnění udělat cokoli a třeba položit i svůj život. Najde-li se autorita, která dokáže lidem předložit dostatečný motiv, vždy se najde dostatek poslušných lidí, kteří všechno vykonají a v přesvědčení, že to činí pro své dobro.

Je to jako ve válce. Má-li voják dobrého velitele s dostatečnou autoritou, za slib lepšího je ochoten poslušně položit třeba i život. Mnohým se povede z toho něco vytěžit (hodnost, slávu, dobré postavení), ale většina nedostane nic a dokonce ztratí i to nejcennější, svůj život.

To vše před nás staví i normální civilní život, jenom cíle jsou trochu odlišné. Je to lehčí život, peníze, zdánlivá svoboda až budu bohatý, lehčí život pro své potomky. Pro takové cíle je člověk v mnoha případech ochoten do úmoru dřít, riskovat vězení a třeba zemřít.

O tom všem nám vypráví i pan Baloun. Uposlechl hlas autorit (vládců) odejel do Kanady, kde se mu podařilo na rozdíl od jiných nejen přežít a uživit rodinu, kterou založil už na Volyni. Ale podařilo se mu v daleké cizině vybudovat budoucnost, zázemí nejen pro sebe, ale i pro svoji ženu a děti.

Přestože se mu později v Kanadě dařilo dobře, nedokázal zapomenout na to, odkud pochází a kde má svoje kořeny a své příbuzné. Dobře věděl, že ať se chce nebo ne, že každý nějakým způsobem, až přijde čas musí skládat svoje účty sám před sebou.

Hlavní události svého života si důsledně zapisoval, nejen proto, aby nezapomněl až jednou bude chtít ukázat alespoň svým příbuzným jak žil a že to nebylo ani lehké ani zadarmo. Hodně věcí se mu povedlo, nepočítal s tím, jak se mění myšlení lidí i jeho dětí. Co bylo kdysi pro něho důležité dnes už zajímá jen málokoho.

Památník, který tak svědomitě psal zůstane asi někde zapomenut v Kanadě a jeho děti i vnoučata už česky číst nebudou. Ti, kteří by tento zájem měli se k němu těžko dostanou a i kdyby, kdoví, měli by dost prostředků s ním cokoli udělat. Asi to tušil a tak alespoň svým příbuzným zkráceně popsal a poslal svůj příběh.

My, kterým se jeho sešitek dostal do rukou, se pokoušíme alespoň trochu připomenout, že tady byl a moc rád žil.

Najde-li se někdo, koho to zaujme budu rád a jistě by byl rád i on.

Pan Baloun ze začátku jistě nepočítal, že se už domů do Čech nevrátí. Nepočítal s tím, že jeho příběh skončí v daleké Kanadě. On sám byl Čechem a dá se říct i vlastencem. V Čechách měl příbuzné a určitě chtěl mít Čechy ze svých dětí. To se mu ale nepovedlo.

Jeho rodina je příběh dnešního globalizovaného světa.

Rodina žije od Mexika po Evropu.

Antonín Holec, Uničov 2010

Kolikrát mi přišlo na mysl, abych napsal jen tak z většího některé vážnější děje z mého života od své mladosti až do své staroby. Všechny události jsem si poctivě zaznamenával. Je toho tolik, že by to obsáhlo knihu o několika tisících stranách.

Tak snad se o to postarají naše děti.

jenom kosik historyje
z naší rodiny. a trochu z Rubo
Rodiny. a potom naše politi
v čejko slovensku 20 dni 1968
v Březnu Podruhi 1977 roku
6 Ned. v čeovnu a červenej
a polsku.

Kousek historie naších rodin.

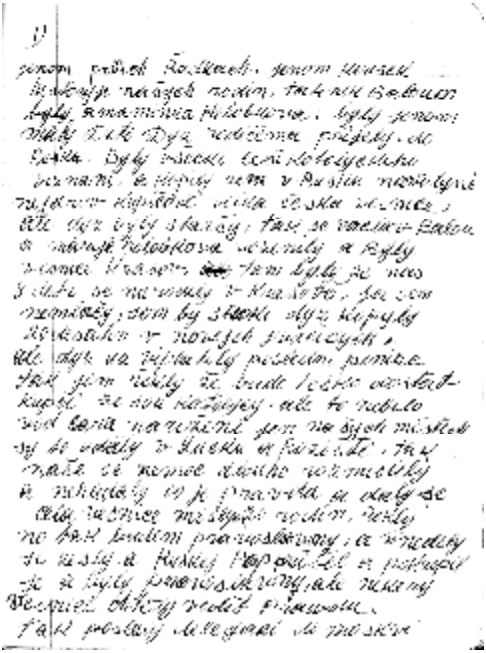

- 1 -
Na začátek alespoň kousek historie našich rodin. Tatínek - po rodičích Baloun a maminka Holoubková. Oba byly ještě malé děti když spolu s rodiči přišly do Ruska na Volyň. Jako většina Čechů přicházejících na Volyň, byli jejich rodiče katolického vyznání. Nejdříve se usadili v Kupičově, kde vznikala česká vesnice. Ta se později rozrostla do velkých rozměrů. Čas plynul a Václav Baloun - můj otec a moje maminka - Marie Holoubková dospěli a zatoužili založit vlastní rodinu.

Václav a Marie se vzali. Nejdříve žili ve vesnici Krásov. V Krásově žili dlouho. Narodilo se jim tam 8 dětí, já jsem nejmladší. Když mi byly tři roky rodiče koupili 20 desjatin pole v Nových Ivančicích (severo-západně od Lucka). Když pole zaplatili, položili na to své poslední peníze, bylo jim řečeno, že bude těžké dostat kupní smlouvu, protože jsou katolíci a pole můžou vlastnit jen pravoslavní. Později se ukázalo, že to nebylo nařízení od cara, ale že to byl jen výmysl popů a byrokratů ve městech Lucku a Rozišti. Naši se ale moc dlouho nerozmýšleli a nehledali, co je pravda. Řekli si s ostatními z vesnice (asi 20 rodin): „No, tak budem pravoslavní“. V neděli se všichni sešli, přišel ruský pop pokropil je a byli pravoslavní.

- 2 - Lidi z některých vesnic chtěli vědět pravdu, poslali proto delegaci k carovi. Dozvěděli se, že to udělaly jenom naše úřady. Proto tři úředníci v Rozišti byli pokáráni. Už ale si nepamatuji jak.

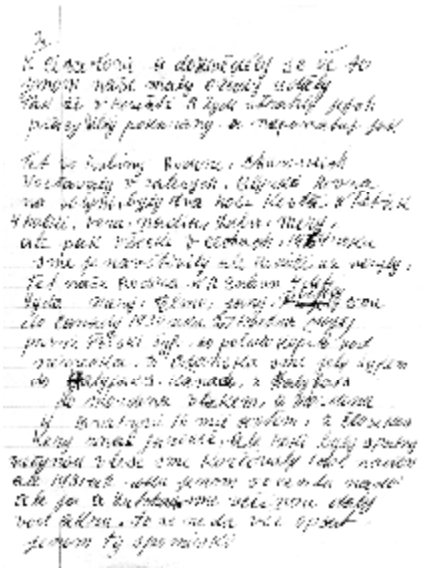

Rodina Chmurovských žila v Zálesí, blízko Rovna na Volyni. Měli šest dětí, dva kluky: Kosťa a Petřík a čtyři holky: Věru, Naďu, Lubu a Marii. (Luba se později stala moji ženou). Všichni se dostali do Čech, ale když jsem je v roce 1964 navštívil, rodiče už nežili.

Teď naše rodina - W.R. Baloun :
Máme 4 děti: Lida, Marie (Mery), Elmo (Elmo), Jan (Jany).
Do Kanady jsme odjeli 27. května 1930 první polskou lodí, kterou Polsko koupilo od Německa.

Z Gdaňska jsme lodí pluli do Halifaksu v Kanadě. Z Halifaksu do Mordena vlakem a odtamtud k bratrovi 16 mil autem s člověkem, který bratra Jarouše znal.

Začátky v Kanadě byly velice těžké. Přijeli jsme tam v době, kdy byly špatné roky. Pracovali jsme v lese. Většinou jsme korčovali (mýtili) les a to za jeden dolar na den a roku 1931 a 1932 jenom za padesát centů za den. Já a Lutchan jsme většinou dělali za plat od akru.

Dřina a podmínky - to se nedá popsat! Teď nám zbyly jenom ty vzpomínky.

V Kanadě

Pro, ty které by to snad mohlo zajímat a chtěli by to číst pokusím se popsat kousek naší historie od roku 1930, kdy jsme přijeli do Kanady.

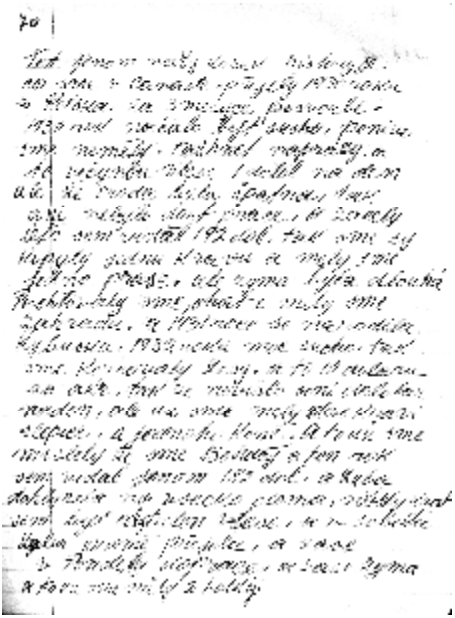

- 70 -

Do Kanady jsme odjeli 27. května 1930 první polskou lodí, kterou Polsko koupilo od Německa. Připluli jsme tam v roce 1930 z Polska a to 3 měsíce po naší svatbě s Lubou Churovských.

Z Gdaňska jsme lodí pluli do Halifaksu v Kanadě. Z Halifaksu do Mordena vlakem a odtamtud k bratrovi 16 mil autem s člověkem, který bratra Jarouše znal.

V roce 1930 začínalo být v Kanadě obrovské sucho. Peníze jsme neměli, proto jsme hned museli vzít jakoukoli práci a ta zrovna také nebyla. Pracovali jsme většinou v lese za jeden dolar na den. Úroda ten rok byla špatná a tak jiné práce nebylo. Za celé léto jsem vydělal 192 dolary. Koupili jsme krávu a chovali jsme jedno prase. Čekala nás dlouhá zima. Pronajali jsme si cháť (dům), kde jsme měli i zahradu. V prvním roce našeho pobytu v Kanadě v roce 1931 se nám narodilo naše první dítě, dcera Libuška. V roce 1932 bylo obrovské sucho a tak jsme korčovali (mýtili les) a to za 12 dolarů za akr. Nevyšlo to ani jeden dolar na den. V roce 1932 jsme už měli dvě krávy, slepice a jednoho koně. Začali jsme si myslet, že jsme boháči. Ten rok jsem vydělal jenom 182 dolary.

Luba dohlížela na všechno doma a já jsem byl několikrát v lese i celý týden. V sobotu pak pro mě Luba přijela povozem.
V pondělí opět do práce a nekonečná dřina.

-71- Rok 1933 zase zima a to už jsme měli dvě holky. Přišlo jaro a zase obrovské sucho, neštěstí jaké se nedá ani popsat. Obilí, které vzešlo sežraly kobylky. Úřady měly hodně prostředků, jak s kobylkami bojovat a trávit je, ale pro většinu hospodářů bylo už pozdě.

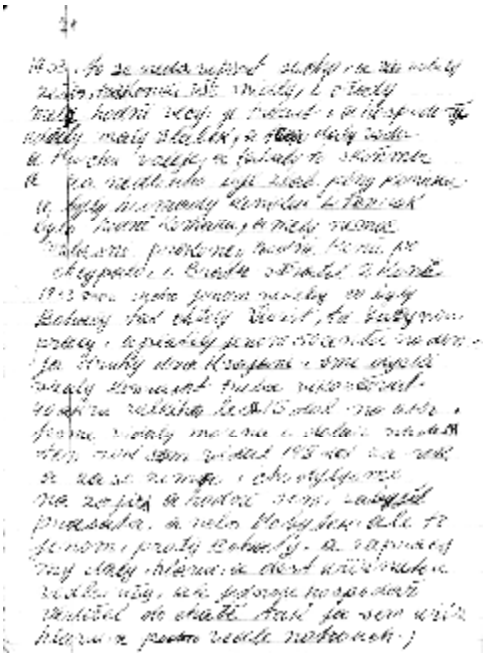

Tak na příklad: Hospodář udělal malé korýtko, naplnil ho vodou a přidal trochu nějakého oleje. Korýtko pak koňmi tahali po poli a za chvíli bylo korýtko plné kobylek. Všude bylo vidět hromady otrávených kobylek.

V tom roce 1933 bylo hodně komárů. Ti roznášeli pro koně nebezpečnou nemoc. Proto hodně koňů pošlo. Také můj bratr přišel o dva koně.

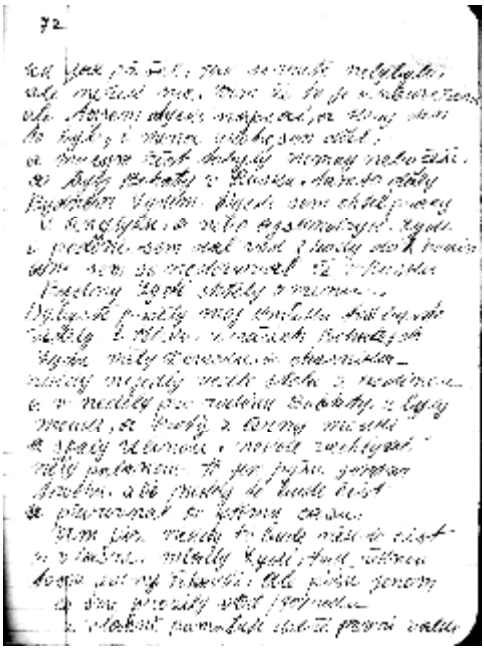

Ke všemu ještě ten rok velké sucho způsobilo hodně problémů i jinak. Ti bohatší, aby zbohatli ještě více využívali lacinou pracovní sílu. Platili jen 50 centů na den.

Mezi nejhorší zaměstnavatele patřili Češi, kteří pro pár dolarů nešetřili nikoho.

Já a ještě druzí dva krajani jsme vždycky udělali kontrakt vykorčovat 40 akrů lesa 15 dolarů za akr. Tak jsme mohli vydělat možná i dolar na den.
Ten rok jsem vydělal 198 dolarů.

Pak přišla zima nebylo jiné práce, proto jsme chodili na zajíce. Já jsem hodně chodil zabíjet prasata i jiný dobytek.
Ale to jen pro ty bohaté, my chudobní bychom si to nemohli dovolit. Za práci jsem většinou dostal hlavu ze zvířete. Aby ušetřili, tak hlavu uříznutou hned za ušima.

-72- Jednou, když hospodář odešel do chalupy, jsem uřízl pro sebe hlavu až u předních nohou. Když se vrátil, viděl jsem, že se mu to nelíbilo, ale neřekl nic.

Vím, že co píšu je k neuvěření, ale je to pravda. Všechno, co jsem dělal i jména u koho jsem dělal, jsem si zapisoval. Byli to ti, co byli bohatí v Rusku a byli bohatí i tady v Kanadě, Češi i Němci. Vždycky tam i tady bohatli na chudých. Vždycky jsem chtěl pracovat v Anglii nebo na Islandu. Myslel jsem si, že tam je největší spravedlnost. Pro rodinu jsme pracovali od sedmi ráno do sedmi večer. Ani jsem se nedivil, že chudí lidé v Rusku chtěli změnu.

Kdybyste mohli číst moje zápisky, které jsem si ukládal, viděli byste, že i v Polsku naši bohatí lidé měli děvečku a chasníka, kteří nikdy nejedli u stolu s rodinou a v neděli neměli buchty z bílé mouky.

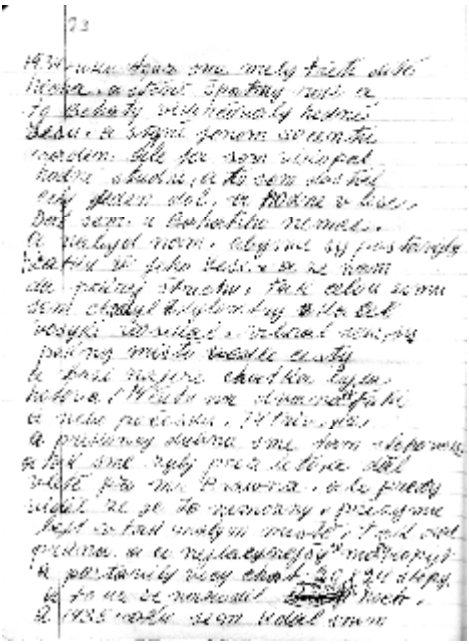

Většinou spali na palandě ve chlévě a v neděli měli buchty z černé mouky. Píšu to jen proto, aby ten, kdo to bude číst si mohl udělat obraz těch časů.

Vím, že ten, kdo to bude číst a zvlášť ti mladí, si řeknou, že to jsou všechno pohádky.

Píšu ale jen co jsme prožili od roku 1907, zvlášť dobře si pamatuji první světovou válku.

-73- Roku 1934, to už jsme měli třetí dítě (hocha).
Byl to stejně špatný rok jako předešlý. Ti bohatí, kteří vlastnili les, hodně korčovali, využívali toho, že lidé nemají

jiné živobytí, proto platili jenom 50 centů na den.

Já jsem začal kopat studně. Protože bylo sucho, byl o ně veliký zájem. Vykopal jsem hodně studní a vydělal jsem i celý dolar za den. Hodně jsem pracoval v lese při dělání dříví na stavby i na topení.

Pracoval jsem u jednoho bohatého Němce. Ten nám nabídl, abychom si postavili v jeho lese chatku, že nám dá pokrýt střechu. Tak celou zimu jsem chodil 2 km. a kácel jsem osiky, které jsem hned na místě otesal na potřebný stavební materiál. Našel jsem si pěkné místo hned u cesty a brzy na jaře chatka byla hotová. Byla celkem malá 14 x 12 (jednotky míry jsou nesrozumitelné zřejmě jde o stopy). Po česku 14 x 12 střevíců. Koncem dubna jsme se tam stěhovali. Tam jsme žili a pracovali pro pana (mr.) Brauna. Ten ale viděl, že je to nemožné, přes zimu žít v tak maličké boudě. Proto nám dal prkna (samozřejmě ta nejlacinější, které mohl koupit), abychom si mohli postavit větší chalupu. Postavili jsme si ji velkou 20 x 24 stopy. Ten čas už se nám narodil druhý hoch.

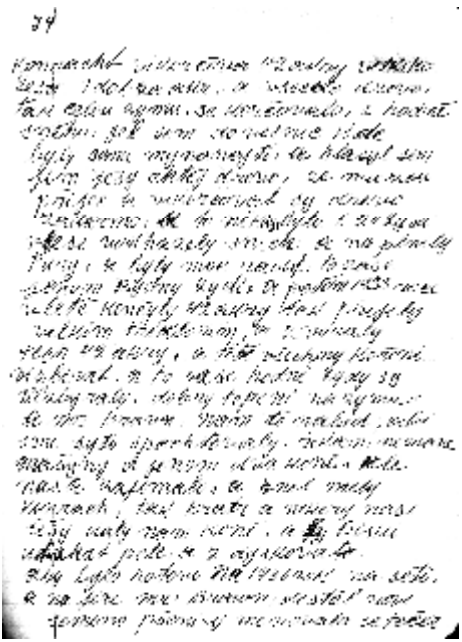

-74- Roku 1935 jsem s panem Braunem udělal kontrakt na vykorčování 42 akrů lesa, jeden dolar za akr a všechno dřevo.
Celou zimu se korčovalo. Tenkrát bylo hodně sněhu. Zašel jsem do vesnice, kde žili samí nemajetní a rozhlásil jsem, jestli chtějí dřevo na topení, že můžou přijet a vykorčovat si dřevo zadarmo.
Zájem byl veliký, někdy přišlo i 20 lidí. V lese odházeli sníh a naplnili si fůry a byli moc rádi, že mají čím topit. Byli to přece samí nemajetní lidé.

Na jaře, když skončila smlouva na korčování, tak přijeli velkým traktorem a zorali těch 42 akrů. My jsme museli nastoupit a všechny pařezy a kořeny vysbírat. Přišlo zase hodně lidí, aby si sbírali dřevo na topení (bylo to dobré topení na zimu). Mr. Braun nám nabídl, abychom v našem díle pokračovali a

těch vykorčovaných 42 akrů si pronajali. Řekl jsem mu, že nemám žádné mašiny a jenom dva koně. Přesto nás to hodně zajímalo. Podpořil nás můj bratr a i ostatní Češi. A tak hned jsme s panem Braunem uzavřeli kontrakt. Bratr a blízcí Češi nám půjčili koně a disky a pomohli nám připravit pole, tak abychom ho mohli na jaře 1936 zasít. Mr. Braun dostal nové semeno pšenice, jmenovala se „Tečer“

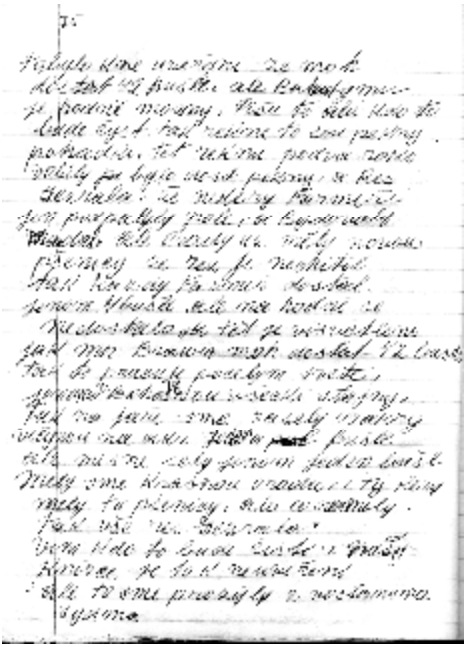

-75- Bylo k neuvěření, jak mohl sehnat 42 bušle osiva, ale pro bohatého je všechno možné. Kdo to bude číst nebude se mu chtít tomu ani věřit.

Řeknu vám, po dva roky obilí bylo celkem pěkné. U těch, kteří neměli nové osivo, všechno sežrala rez a některým farmářům nezbylo nic jiného, než podpálit pole a v bídě přežívat.

Úřady ale měli už novou pšenici, kterou neničila rez. Každý farmař dostal jenom 4 bušle a na hodně lidí se ani nedostalo.

Neumím si vysvětlit, kde a jak mohl pan Braun sehnat 42 bušle nové pšenice. Jak asi sami víte, tak už to bývá na celém světě. Ti bohatí to mají vždycky snazší.

My jsme na jaře zaseli těch našich najatých 42 akrů. Seli jsme většinou 1 bušl na akr (normálně se seje asi 1,5). Měli jsme krásnou úrodu, ale ti, kteří neměli tu novou pšenici, tak jim to zase sežrala rez. Je to k neuvěření, co všechno jsme museli prožít a strávit spolu s ostatními lidmi. Nad jakou nespravedlností jsme museli zavírat oči.

-76- My jsme posekali a mlátili těžké snopy, i když pšenice „Tečer“ není vysoká, ale má krásné veliké klásky. Namlátili jsme 40 bušlů z akru, dohromady 1800 bušlů. Začali jsme si myslet, že jsme milionáři.

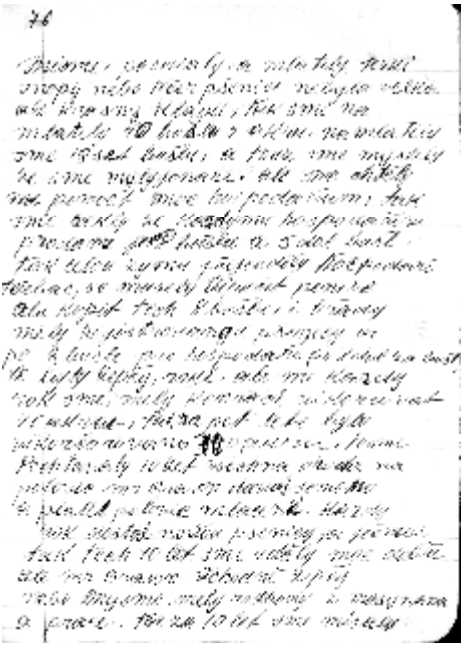

Chtěli jsme pomoci dalším hospodářům, kteří neměli nové osivo. Řekli jsme si, že každému hospodáři prodáme jenom 8 bušlů po pěti dolarech za bušel. Celou zimu k nám přijížděli hospodáři. Museli si vypůjčit peníze, aby si mohli koupit těch 8 bušlů pšenice.

Úřady měly registrovanou pšenici pro každého 2 bušle po 7 dolarech.

Pak přišly lepší roky, ale my jsme stále každý rok měli kontrakt vykorčovat 40 akrů lesa. Tak za pět let bylo vykorčováno a zúrodněno na 200 akrů. Tuto plochu jsme si pachtovali na deset let. Všechna úroda byla na polovic s Mr. Braunem. Mr. Braun dával semeno a platil polovic mlácení. Každý rok dostal novou pšenici a ječmen. Těch deset let jsme všechno udělali moc dobře, ale Mr. Braun jistě ještě lépe. My jsme měli vydání se stroji a práci a pan Braun, kdo ví.

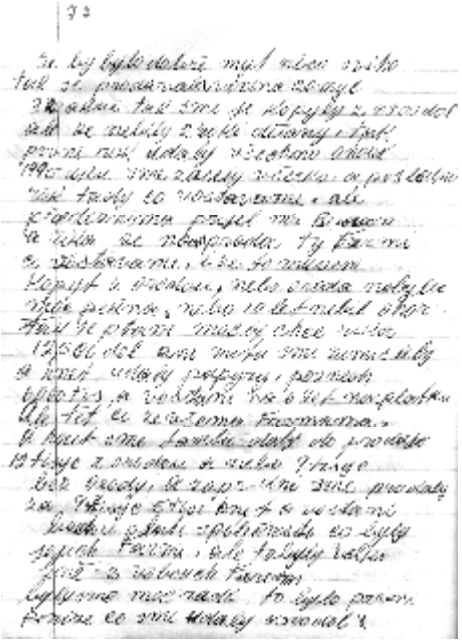

-77- Po deseti letech nájmu a pachtování jsme se usmyslili, že by bylo dobře mít něco svého.

Asi 20 mil od nás se prodávalo 320 akrů, tak jsme je koupili. Protože nebyly dva roky zpracovávany, nechali jsme je první rok jako úhor.

V roce 1945 jsme zaseli všecko i to co jsme si doposud pronajímali od pana Brauna, kde jsme doposud bydleli.

Přede žněmi přijel pan Braun s návrhem, že nám prodá tu farmu, kde doposud přebýváme a že to můžeme koupit i s úrodou (úroda toho roku nevypadala moc dobře). Pole 10 let nebyla úhorována a tak se ptám kolik by za to chtěl a on odpověděl že 12500 dolarů. Ani minutu jsme nepřemýšleli a hned jsme vyřídili papír a platbu 6000 dolarů hned a ostatní 6 let na splátky.

Nastala situace, co teď s těmi všemi farmami. Hned jsme předloni nabytou a poprvé zasetou dali do prodeje. Za 12000 s úrodou nebo 9000 bez úrody. Za pár dní jsme prodali za 9000, 5000 hned a ostatní budou platit společnosti, které farmu koupili.

Ten rok jsme měli štěstí. V obou farmách byla dobrá úroda, byly to velké žně. Byli jsme moc rádi a možná, poprvé v cizině trochu šťastní. Vydělali jsme poprvé velké peníze - 4500 dolarů.

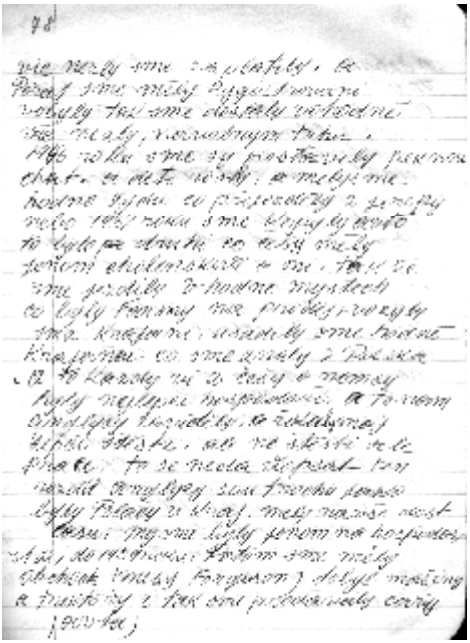

-78- Dostali jsme o 4500 dolarů více než jsme zaplatili a ještě k tomu pořád jsme měli registrované obilí (obilí jako osivo) tak jsme za něj dostávali mnohem víc než na volném trhu.

V roce 1946 jsme si postavili pěkný dům (na Volyni se říkalo cháť), děti prospívaly a tak se nám dařilo celkem dobře.

Přijíždělo k nám hodně lidí z Evropy.

V roce 1937 jsme si koupili auto, bylo to druhé auto, které měli Češi. (Cholenskovi a my.) Jezdili jsme hodně, hlavně na místa, kde byly na prodej farmy. Usadili jsme hodně krajanů, které

jsme znali z Polska. Každý to ví, že Češi a Němci byli nejlepší hospodáři. To nám Angličané záviděli, a říkali, že jsme měli větší štěstí.

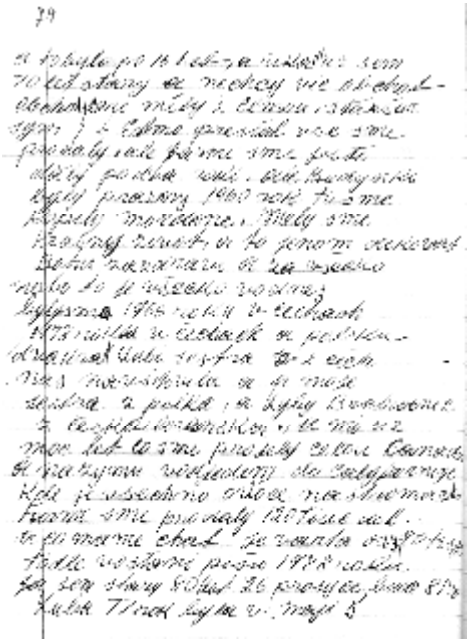

Ale nebylo to štěstí ale jenom práce. Rozdíl v práci Čechů a Angličanů se ani nedá popsat. Angličané jsou trochu jako Poláci; doma na všechno měli dost času. My jsme měli čas jen na hospodářství a to až do roku 1954.

Nové cesty.

Pak jsme provozovali obchod. Prodávali jsme zemědělské stroje a traktory firmy Ferguson. Později jsme prodávali i auta.

- 79 - Po 16 letech našeho podnikání říkal jsem si, jsem 70 let starý a nechce se mi už dále obchodovat a podnikat.

Obchod jsme vlastnili spolu se starším synem Elmou a i on o obchod přestal mít zájem. Obchod jsme prodali, ale farmu jsme obhospodařovali ještě dva roky, hospodářské budovy zůstávali prázdné.

Roku 1960 jsme koupili sídlo v Mordene. Pak už jsme měli krásný život, mohu děkovat Bohu za dobré zdraví a trochu toho štěstí. Vím, že to všechno vlastně bylo od něho.

Roku 1966 jsme byli v Československu poprvé a podruhé v roce 1978 v Čechách a v Polsku.

Sestra Luby Marie Němcová, která žije v Čechách nás dvakrát navštívila v Kanadě. Navštívila nás také moje sestra žijící v Polsku a bratranec mojí ženy Luby z Československa. My za ta léta máme proježdění celou Kanadu. Na zimu odjedeme do Kalifornie, kde je ještě všechno ovoce na stromech. Farmu jsme prodali za 120000 dolarů a dům, ve kterém žijeme má hodnotu 90000 dolarů.

Tyto moje zápisky píšu roku 1988, 26. prosince mi bude 81 roků a Lubě 5. května 77 let.

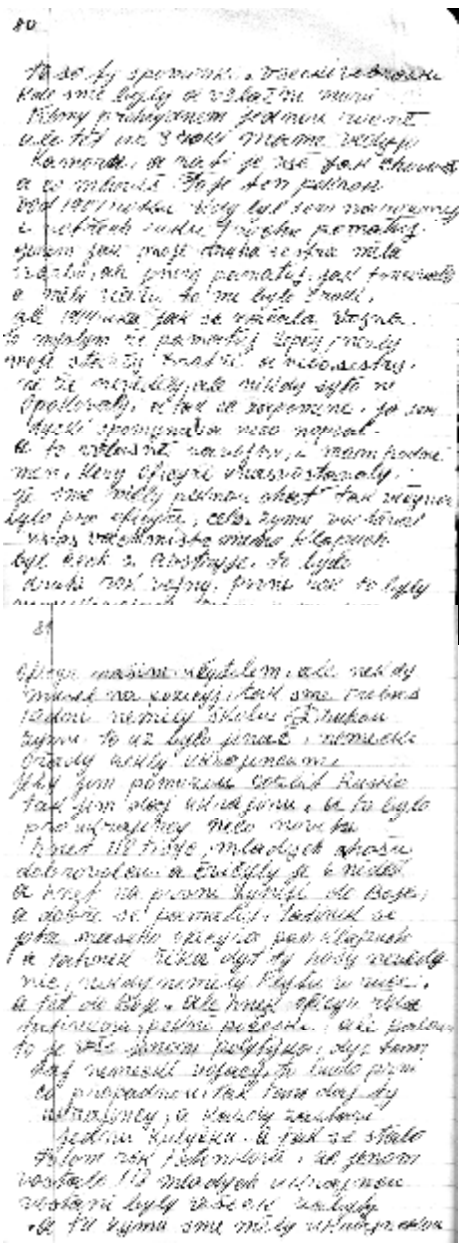

Naše vzpomínky ?

- 80 – Naše vzpomínky všechny máme v obrázcích a diafilmech. Máme na nich všechna místa, kde jsme byli a co jsme viděli. Jednou za rok si všechny obrázky a filmy prohlížíme a vzpomínáme. Poslední tři roky máme video kameru a na ní je všechno - kam a jak chodíš i co mluvíš. To je ten pokrok od roku 1907, kdy jsem se narodil.

Od svých třech let (snad z vyprávění maminky) si trochu pamatuji, jak moje druhá sestra měla svatbu, jen trochu si dokážu vybavit jak spolu tancovali a jak měli veselou večeři, to mi byly teprve tři roky.

1914 roku, kdy začala první světová válka, to už si pamatují lépe než mojí starší bratři a nebo sestry. Ne, že by to nezažili ale nikdy si to neopakovali a tak vše zapomněli. Já jsem vždycky rád vzpomínal a když jsem mohl něco si i zapisoval.

Zvláště za války; mám hodně jmen oficírů, kteří u nás bydleli. Protože jsme měli pěknou chalupu tak většinou u nás byli ubytování jen oficíři.

Celou zimu druhý rok války u nás bydlel vachmistr Klapuch, byl to Čech z Rakouska. První rok to byli němečtí vojáci.

- 81 - První rok školní docházky jsem v zimě chodil do školy německé a našim učitelem byl německý důstojník. Ten někdy musel odejít na německé pozice, tak jsme třeba deset dní neměli vyučování.

Druhou zimu to už bylo jinak, Němci slíbili Ukrajincům, že když jim pomůžou rozbít Rusko, tak jim pomůžou vytvořit samostatnou Ukrajinu. To bylo pro Ukrajince něco nového, to tyla pro ně motivace.

Hned bylo přihlášeno na 118 tisíc mladých hochů Ukrajinců dobrovolců. Šest neděl je cvičili a potom hned do boje v první linyji. Dobře si pamatuji na rozhovor našeho tatínka s německým oficírem. Tatínek říká německému důstojníku: „Dyť ti hoši nevědí nic o válce, nikdy neměli flintu v ruce a teď musí do boje.“ Důstojník pan Klapuch odpovídá pěkně po česku: „Ale pane Baloun to všechno je jenom politika, když tam dají německé vojáky budou první co padnou. Dají tam proto ty Ukrajince a každý z nich zastaví aspoň jednu kuličku.“ Tak se i stalo důstojník potom řekl tatínkovi, že na živu zůstalo jen 118 ukrajinských hochů. Ostatní padli.

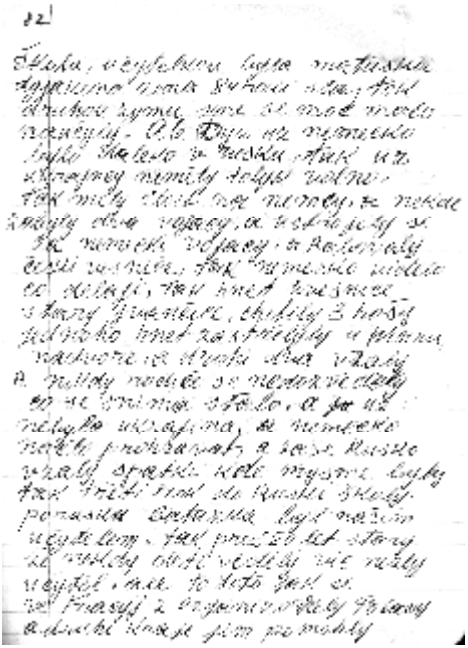

-82- Tu zimu jsme se začali učit ukrajinsky, naši učitelkou byla 84letá žena pravoslavného diakona a tak tuto druhou válečnou zimu jsme se naučili moc málo. Když už Němci byli daleko v Rusku, Ukrajincům začali ukazovat svoji moc a brali jim jejich pravomoce. Ukrajinci se začali na Němce zlobit. Začali zabíjet německé vojáky, brát jim uniformy i zbraně, přestrojení za německé vojáky začali rabovat české vesnice. Když Němci viděli, co se děje tvrdě zakročili. Tak například ve vesnici Starý Ivančice chytili tři hochy, jednoho zastřelili hned u

Wintrů na dvoře a druhé dva odvedli. Jejich rodiče ani nikdo jiný se nikdy nedověděli, co se s nimi stalo.

To už nebyla samostatná Ukrajina. Německo začalo prohrávat válku a Rusové si zabrali zpátky i místa, kde jsme žili a tak třetí válečný školní rok jsme chodili do ruské školy. Naším učitelem byl ruský pravoslavný farář, „báťuška“. Byl už hodně starý určitě přes 80 let a děti někdy věděly víc než učitel.

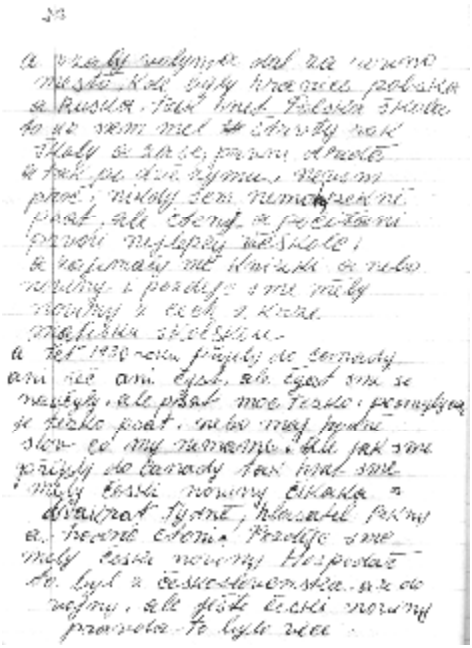

- 83- V létě toho roku se ve Francii organizovali Poláci a jiné země jim pomohly.

Poláci zaútočili na Rusy, obsadili Volyň a dál na Rovno až po města, kde byly kdysi hranice Polska a Ruska. Pro děti to znamenalo ihned Polská škola.

To už jsem měl čtvrtý rok školy, ale zase v první třídě a tak to bylo po dvě zimy. Nevím proč nikdy jsem se nenaučil pěkně psát, ale ve čtení a počítání jsem byl nejlepší ve škole. Hodně mě zajímali knížky nebo noviny. Později jsme měli noviny a knížky z Čech od Matice školské.

Ze špatnou češtinou v Kanadě se nezačíná dobře

Teď, v roce 1930 co jsme přijeli do Kanady neznali jsme ani řeč ani číst a psát. Číst to jsme se naučili rychle, ale psát to bylo hodně těžké. Naučit se psát anglicky je hodně těžké také proto, že mají hodně slov, které my nemáme a také hodně slov, které jinak píší a jinak čtou.

Bylo dobře, že hned jak jsme přijeli do Kanady měli jsme české noviny z Čikága a dvakrát týdně noviny „Hlasatel“. Byly to pěkné noviny a hodně čtení. Později jsme měli české noviny „ Hospodář“.

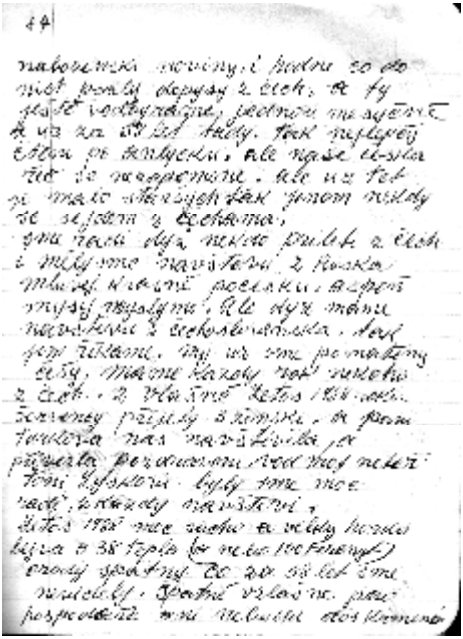

To byly noviny z Československa a přicházely až do druhé světové války.

-84- Přicházely také „České noviny“, pravda byly to noviny více náboženské, ale hodně se do nich psaly dopisy z Čech. Tyto noviny odebíráme již 58 let co jsme tady, ale za tu dobu co tady žijeme je dnes nejlepší čtení pro nás angličtina. Naše česká řeč se ale nedá zapomenout je to součást nás.

Tady už je nás starších Čechů málo, tak jenom někdy se sejdeme a můžeme si popovídat Česky. Také už hodně zapomínáme a už to tak nejde. Jsme hrozně rádi, když někdo přiletí z Čech a pobude u nás. Měli jsme tu návštěvu z Ruska mluvili krásně po Česku, alespoň my si to myslíme. Když máme návštěvu z Československa tak jim říkáme: „My už jsme pomatený Češi.“ Každý rok je tady někdo z Čech. Letos, to je 1988 v červenci přijely 3 ženy. Navštívila nás také paní Turková. Přivezla pozdravy od známých a také od mojí neteře Toni Liškový. Každá návštěva, která se u nás objeví nás vždycky moc potěší.

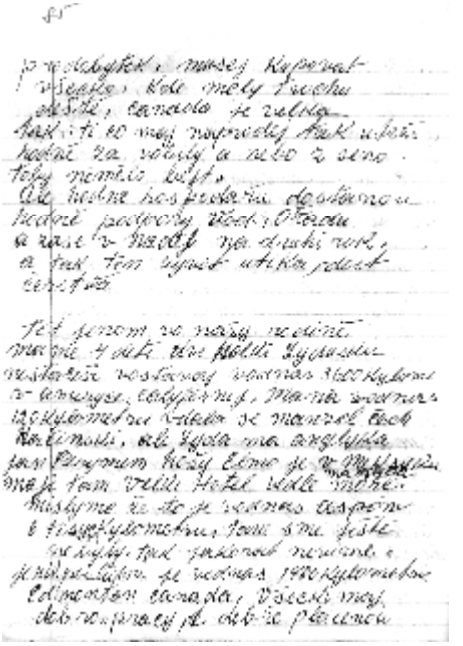

Letošní rok 1988 je zase moc sucho, teploty bývají 38 stupňů (100 stupňů Farenhajta) a tak úroda je špatná.

-85- Za 58 let života tady jsem něco takového neviděl. Je to hodně špatné pro hospodáře, nebudou mít

dost krmení pro dobytek. Budou muset všechno kupovat a dovážet z míst, kde trochu pršelo, Kanada je velká. Ti co mají něco na prodej, tak utrží hodně za obilí a seno, ale tak by to nemělo být.

Farmáři jistě ale dostanou hodně podpory od státu a budou přežívat v naději na příští rok.

Tak nám ten život utíká, a hodně zčerstva.

Teď ještě o naší rodině

Jak jistě víte z předešlého textu máme 4 děti. Dvě holky: Lidušku ta je nejstarší a bydlí od nás 3600 km. daleko v Americe v Kalifornii. Za manžela má Angličana Jan Perymen se jmenuje.

Máňa žije od nás 120 km. Vdala se, její manžel je Čech Račínský.

Dva kluky: Elmo - za ženu má Angličanku, žije v Mexiku mají tam velký hotel hned u moře. Myslím, že od nás je to víc jak 6000 km. Nikdy jsme tam nebyli a tak to ani přesně nevíme.

Jeník je nejmladší, žije od nás 1400 km. Edmonton Kanada.
Všichni mají dobrou a dobře placenou práci.

Jak už to bývá ne všechno co vidí rodiče je celý život. Lidský život se ubírá spoustou cestiček a všechna zákoutí nejsou známa. Do Čech přijíždí i jiní Češi z Kanady a doplňují to, co tatínek nenapsal.

Syn Elmo měl v létech 66-69 velikou farmu, hodně strojů a traktory, kterými prováděli práce farmářům. Byl velmi bohatý muž. Měl vlastní letadlo, kterým také prováděli postřiky polí ve svém kraji. Všechno ale skončilo jinak než by chtěl. Rozvedl se namluvil si mladičkou ženu a s ní postupně přišel o všechno. Zemřel úplně nemajetný na infarkt. Tatínek tu dobu už se to nemohl dozvědět.

Syn Jan v Edmontonu asi v osmdesátých létech neúspěšně kandidoval na senátora za nějakou pravicovou – rasistickou stranu.

- 86 - Máme 13 vnuků a 6 pravnuků a proto, že jsou tak daleko, vidíme je sotva jednou za rok a to jen pokud můžeme ještě jezdit autem. Do Mexika si už ale netroufnem. Jsou tam přece jenom jiné poměry než v Americe nebo v Kanadě. Žije tam hodně lidí a hodně

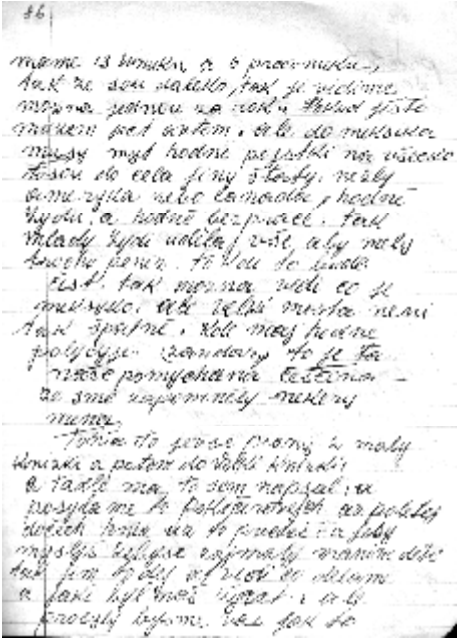

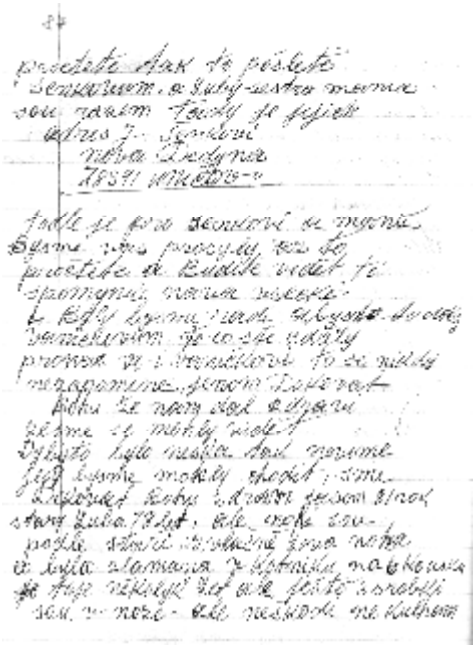

nezaměstnaných. Tak mladí lidé dělají všechno, aby měli trochu peněz. Na cestu do Mexika musí být hodně drahých pojistek.

Ti co budou toto číst možná sami vědí, co je to Mexiko. Ve velkých městech to sice není tak špatné. Tam mají více policie (žandáry), tak vidíte to je ta naše pomíchaná čeština, že člověk zapomene některá slovíčka.

Vzkaz naši neteři Antonii Liškové.

Toni, to co píšu opisuji z malého sešitu do velké knihy. Tohle co jsem napsal je pro Vás, posílám to po paní Kačerové až poletí do Čech. Toni, až to přečteš a budeš-li si myslet, že by to mohlo zajímat Mániny děti, tak jim to dej. Ať vědí co děláme a jaký byl a je náš život. Prosili bychom Vás, jak to přečtete tak to pošlete Šenkům. Lubina sestra Marie (Němcová) a Šenkovi bydlí spolu v Nové Dědině.

- 87 -

Vzkaz pro Šenkovy a Máňu.

Prosili bychom Vás, až to přečtete a budete vidět ty naše vzpomínky na Vás všechny, předejte to k přečtení Vaníčkovým.

To co jste udělali pro nás Vy i Vaníčkovi to nikdy nezapomeneme.

Musíme jenom děkovat Bohu, že nám dal zdraví a umožnil nám při naši návštěvě v Čechách s vaší pomocí to všechno vidět.

Kdyby to bylo dneska, tak nevím, zda bychom mohli tolik chodit. Stále musíme děkovat Bohu za zdraví i když dnes už mám 81 roků a Luba 78 let. Nohy nám slouží podle našeho stáří a zvláště levá, kterou jsem měl zlámanou na sedm kousků a dodnes tam mám tři šroubky.

Mám ale štěstí i přes můj opravený kotník nekulhám.

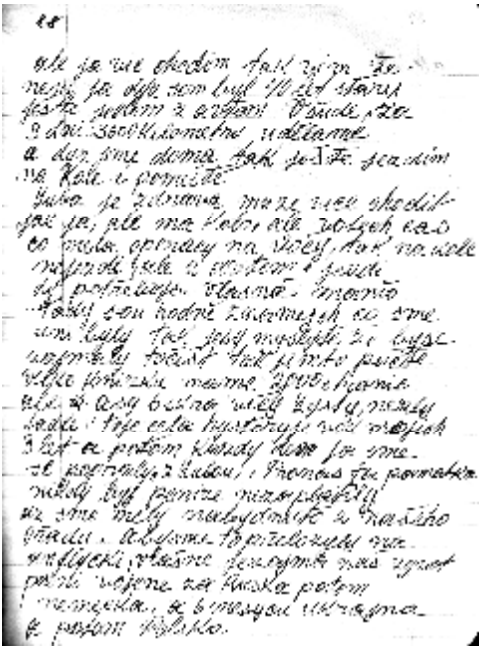

- 88 - Když jsem byl 40 let starý ještě jsem jezdil autem všude, dokázal jsem za tři dni ujet 3600 km.

Dnes už, když jsme doma tak po městě jezdím na kole.

Luba je zdravá může chodit více než já. Má sice kolo, ale od toho času, kdy měla operované oči, tak na kole nejezdí. Autem ale jezdí sama kdy a kam potřebuje.

Máňo u vás máme hodně známých, které jsme navštívili, tak myslíte-li že by je to mohlo zajímat a chtěli by to číst tak jim to půjčte.

My máme velkou knihu asi 2000 stran, které jsou 6x větší než tyhle. Je tam napsaná celá historie od mých tří let a potom každý den co jsme se poznali s Lubou. Tuto památku by nám nikdo žádnými penězi nezaplatil.

Měli jsme už i úřední nabídky, abychom památník nechali přeložit do angličtiny, nejvíce je zajímá náš život za první světové války, za Ruska, potom Německa, šest měsíců Ukrajiny, a potom zase Polska.

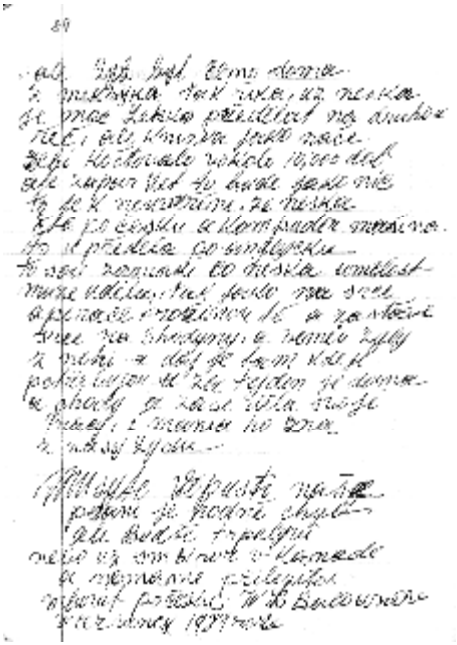

- 89 - Když byl náš Elmo z Mexika doma tak říkal, že dnes je už lehké přeložit psaní do jiného jazyka, ale kniha jako je naše, by stála 10000 dolarů, ale za pár let to možná bude jako by nic. Je to k neuvěření, že dneska umí po česku číst i počítač a přeloží to do anglického jazyka. Jsou to zázraky dnešní doby jako na příklad, operace srdce. Rozříznou tě a zastaví srdce na tři hodiny, vezmou žíly z nohy a dají ji tam, kde potřebují. Za týden je člověk doma, chodí a dělá svoji práci, Máňa i naše Lída to znají.

Musíte nám odpustit naše psaní, je v něm hodně chyb ale buďte trpěliví, neboť už jsme 61 let v Kanadě a nemáme příležitost mluvit a psát česky.
W. R. Baloun v červenci 1989.

Balounovi v Kanadě

0001 Jedna z prvních fotografií mladé rodiny Balounových v Kanadě, foto okolo roku 1935

0005 Balounovi v Kanadě, fotografie poslaná Němcům r. 1950 u příležitosti 20. výročí svatby a zároveň dvaceti let života v Kanadě. Za nimi nakukuje jejich syn Jan. Foceno v zimě 1949. Svatba se konala ještě na Volyni 26. ledna 1930.

0011 Fotografie rodiny Vladimíra Balouna poslaná 28. ledna 1938 z Kanady na Volyň rodině Josefa Němce. Na rubu jsou napsaná data narození jejich dětí: Liduška 15.6.1931, Mařenka 9.5.1932, Elmer 21.9.1934, Jan 21.7. 1936

0048 Po létech Luba a Vladimír Balounovi na památku z Kanady

0017 Společná fotografie rodiny Balounovy 7. června 1947.

0049 Elmova první manželka Edet

0050 Naše Liduška a Norman novomanželé Bekovi, 1952

0018 Elmův ranč, fotografováno z vlastního letadla.

0020 Elmův a jeho společnosti traktor (210 koní se zapřaženým kultivátorem o šíři 52 stop jeho cena byla 32600 dolarů

0046
Na dvoře u Elma, jejich bazén 120 stop dlouhý a 60 stop široký. (Stál 103000 dolarů)

Syn Elmo měl v létech 66-69 velikou farmu, hodně strojů a traktory kterými prováděli práce farmářum. Byl velmi bohatý muž měl

vlastní letadlo kterým také prováděli postřiky poli ve svém kraji.
Vše ale skončilo jinak než by chtěl. Rozvedl se namluvil si mladičkou ženu a s ni postupně přišel o všechno. Zemřel úplně nemajetný na infarkt. Tatínek tu dobu už se to nemohl dozvědět.

0019 Na dvoře u naší Lidušky. Tato je naše nové auto zakoupené v prosinci, dnes je červenec a ti starší lidi na obrázku jsme my, Luba a Vladimír Balounovi

0034 Luba a Vladimír Balounovi u dcery na dvoře v Kalifornii u jejich „koně“ (motocykl) r.1991

0051 Svatba naši vnučky

0059 Debu Raud vnučka Balounových 1980

0060 Jasanovi z daleké Kanady 1961 (sestra Josefa Němce)

0024 Balounova rodina 1993. Z leva Lída, Marie, Elmo, Jeník.

0025 V dubnu 1993 jsme se u nás všichni sešli, naše děti,vnuci, pravnuci

0038 Jsme tu jako snoubenci z opery od B. Smetany. Fotografováno v kostele na štědrý večer 1990

0043 Poslední rozloučení s Vladimírem 15.7 1993. Na obrázku já (Luba), vedle mě Elmo a Mery a napravo Jeník a Lída. Tady je takový zvyk, že když se spustí rakev, každému dají na památku z jeho kytice růži. V rakvi je všechno uděláno z květin. Vladimír si růži vzal a větvičku mi nechal.

0027 Tady je pochován v zemi a tady budu někde i já. Tady hroby nedělají. Za dva roky, až se všechno slehne všechno se zarovná, nebudou tady ani žádné květiny. A teď už nebudou povolovat žádné vzpomínky, aby nic nepřekáželo sekání trávy. Všechno už je jiné. Byli tu lidi, kteří měli Vladouše rádi, položili na jeho hrob květiny. Zůstalo z nich už jenom suché listí, stejně jako z nás v zemi zůstanou jenom kosti. 1993

0026 Tato fotografie je focena 7.11.1994. Moje peřinka, na které pláču, ještě nevyschla. Pořád si myslím, že Vladouš někde je a jenom nejde domů. Můj zlatej Vladouš mě tady nemohl nechat samotnou. Cítím se osamělá jako ten strom v poli.

0021 Je mi 83 let žiju v penzionu. Stáří není vždy jenom radost. Moje adresa je (Luba) Ruby Baloun 339-7th ST Morden MB R6M – IN3 Kanada.

0022 To jsem já Libuše Balounová v penzionu, kde bydlím a jsem stále sama a sama.

Poprvé v Československu
1965

Předkládám Vám deník naší návštěvy v zemi, kde jsem nikdy nežil, o které jsem věděl jenom z doslechu a z tisku. O této zemi jsem věděl jen, že tam žije moje celá rodina včetně rodičů a dalších příbuzných. Necháme stranou všechny emoce, které jak víte k takové události patří a které si jistě dokážete doplnit sami.

Hned, jak jsme se dozvěděli, že můžeme dostat víza do Čech, začali jsme vyřizovat papíry. Bylo to začátkem března a koncem března jsme už odlétali z Vinipegu.

Ráno nás starší syn Elmo zavezl do Vinipegu na letiště a odtamtud jsme odletěli do Toronta, kde už na nás čekali paní (mrs.) a pan (mr.) Karpinští a s nimi jsme 3 hodiny čekali na letadlo do Evropy. Po třech hodinách jsme odletěli do Preslan ve Skotsku a pak dále do Londýna v Anglii, kde na nás čekala paní Vajt se synem. Byla to maminka Šurly, s kterou se známe z doby, kdy byla u nás ve Vinipegu.

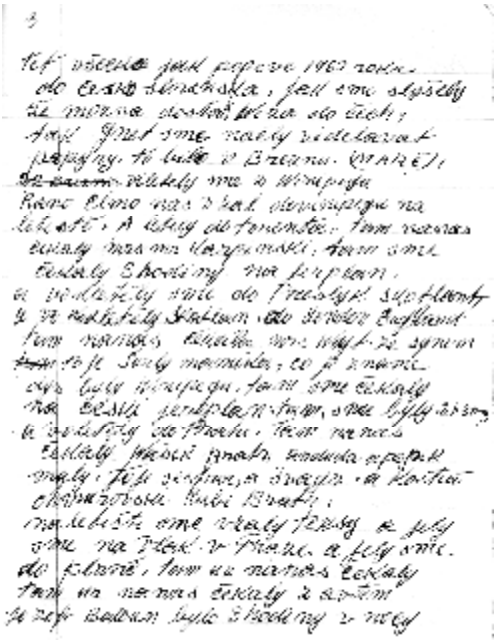

V Londýně jsme čekali na české letadlo a po dvou a půl hodinách jsme odletěli do Prahy. Tady už na nás netrpělivě čekal Vašek, můj bratr a Anna, moje sestra a její muž Pepík Malý a Kosťa Chmurovský, bratr Luby.

Objednali jsme si taxi, nechali se odvézt na nádraží v Praze a vlakem odjeli do Plzně. Když jsme dojeli do Plzně byly už tři hodiny v noci, přesto na nás už čekal můj bratr Josef Baloun s autem.

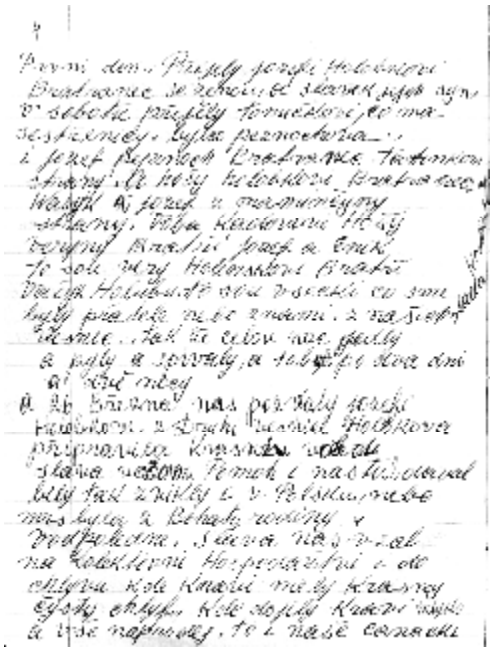

-4- První den, v pátek k Balounům přijeli Holoubkovi, Josef, můj bratranec se ženou a Slávek, jejich syn.

V sobotu se sjeli další – Tomíčkovi. Tomíček je manžel mé sestřenice, za svobodna byla Pejznochová. Přijel i bratranec z tatínkovy strany, Josef Pejznoch, hoši Holoubkovi Vašík a Josef, bratranci z maminčiny strany. Přijeli i oba hoši Kadovi, bratři Věry Holenkovy, Josef a Jeník,

Vašík Holubů a přijel i Vláďa Kadoušek. Sjeli se všichni známí a přátelé z našich vesnic na Volyni.

Celou noc se vyprávělo, jedlo a pilo, zpívalo a všechno to pokračovalo po dvě noci.

26. března nás pozvali Holoubkovi z vedlejší vesnice. Paní Holoubková připravila bohatou a krásnou večeři na stůl. Pomáhal ji i jejich syn, Sláva. Dělat slavnosti byla paní Holoubková zvyklá, na Volyni byla z bohaté rodiny.

Odpoledne nás Sláva Holoubek vzal na kolektivní hospodářství (JZD) a zavedl nás i do chléva, kde se dojily krávy a všechno mléko bylo na prodej. Krávy měli krásný čistý chlív, to naše kanadský by se za naše chlévy musely stydět.

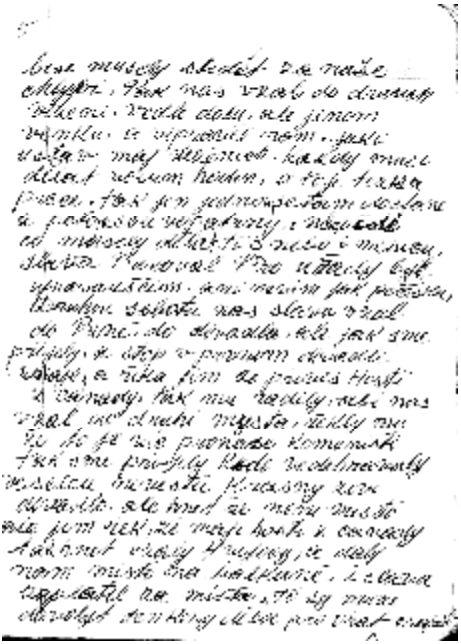

- 5 - Potom nás vzal do dvou věznic blízko dolů. Ukázal nám je ale jen z venku. Vyprávěl nám, jaký mají vězni režim a jak musí pracovat.

Sláva je státním zaměstnancem a tak má dosti velikou moc.

Druhou sobotu nás vzal do Plzně do divadla. Zastavili jsme v prvním divadle. Znal se se zaměstnanci a říká jim: „Přivezl jsem hosty z Kanady.“ Radili, abychom jeli do druhého divadla, že to co hrají je pro komunisty. V druhém divadle hráli Veselou nevěstu. Krásné živé divadlo, ale že nemají místo. Když jim Sláva řekl, že mají hosty z Kanady, tak hned nechali stát 4 vojáky a nám dali 4 místa na balkoně. Sláva všechno zaplatil. To si snad ten, který pracuje pro stát může dovolit zaplatit.

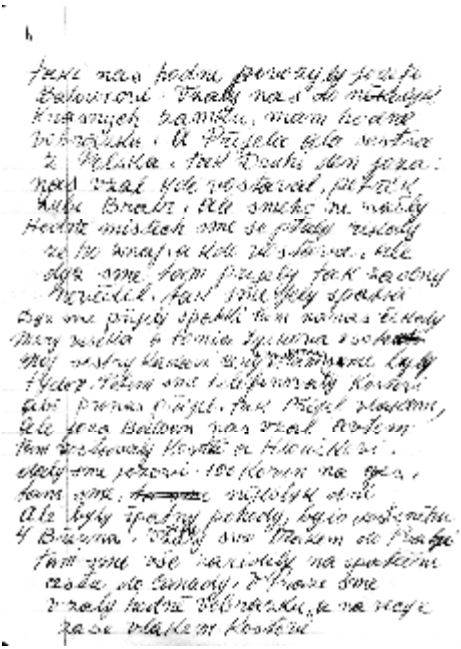

- 6 – Také i Balounovi nás povozili a hodně nám ukázali. Josef s manželkou nás zavezl do několika krásných zámků. Nafotil jsem hodně obrázků. Přijela za námi i moje sestra z Polska a tak druhý den nás Josef zavezl do vesnice, kde měl bydlet Petřík, bratr Luby, ale nenašli jsme ho. Vyptávali jsme se lidí, mnozí říkali, že ho znají a řekli nám, kde bydlí, ale když jsme tam přijeli, tak žádný nic nevěděl.

Museli jsme odejet s nepořízenou.

Když jsme přijeli zpátky domů k Josefovi, tak tam už na nás

čekaly Marie Vysoká a Toňa Lišková, snacha mojí sestry Kadové dcery. U Balounů jsme byli týden a potom jsme telefonovali Kosťovi, aby pro nás přijel. Přijel ale vlakem, proto nás Josef zavezl autem i s Kosťou k nim domů do vesnice, kde bydleli i Hlouškovi. Dali jsme Josefovi 100 korun na benzín a zůstali jsme u Kosti několik dnů.

Bylo dosti špatné počasí, na 4. března hodně sněhu. Jeli jsme vlakem do Prahy a zařídili jsme si vše potřebné na zpáteční cestu do Kanady. V Praze jsme si nafotili hodně obrázků, nakoupili věci a zase zpátky vlakem ke Kosťovi.

- 7 - Ráno 6. března jsme zase šli na vlak a Kosťa s námi. Jeli jsme na Moravu k Němcům.

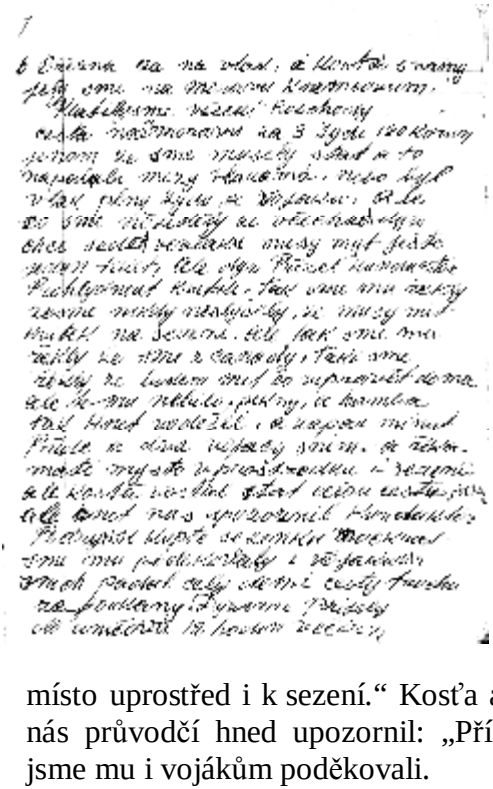

Platili jsme všechna vydání a tak vím, že cesta na Moravu za tři lidi stála 180 korun. Zdá se to laciné, ale museli jsme stát a to na plošině mezi vagóny. Vlak byl plný lidí a vojáků. My jsme nevěděli a nevěděl to ani Rosťa, že do vlaku, když chce sedět si musí koupit místenku. Když přišel průvodčí zkontrolovat jízdenky, tak jsme mu řekli, že jsme nikde neslyšeli, že musíme mít lístek na sezení. Když průvodčí zjistil, že jsme z Kanady a že budeme o tom doma vyprávět, zastyděl se a odešel. Za pár minut byl zpátky a s ním dva vojáci a říká: „Máte místo uprostřed i k sezení.“ Kosťa ale musel stát celou cestu. Venku nás průvodčí hned upozornil: „Příště si kupte místenku.“ Mockrát jsme mu i vojákům poděkovali.

Celý den padal sníh, cesty byly troch zaváté. Když jsme přijeli do Uničova bylo 12 hodin v noci.

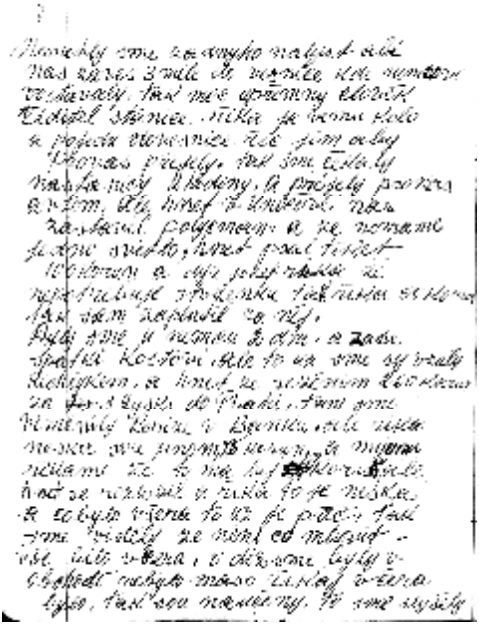

- 8 - Nemohli jsme nikoho najít, kdo by nás zavezl tři míle do vesnice, kde bydlí Němcovi. Přednosta železniční stanice, moc dobrý člověk, říká: „Já mám tady kolo pojedu do vesnice a řeknu jim ať pro Vás přijedou.“ Tak jsme čekali dvě hodiny na stanici.

Přijeli pro nás autem, ale sotva jsme vyjeli hned v Uničově nás zastavil policista. Hned začal psát pokutový blok na 100 korun, že nám nesvítí jedno světlo, když Josef říká, že nepotřebuje stvrzenku tak říká: „50 korun.“ Zaplatil jsem to za něj.

U Němců v Nové Dědině jsme byli dva dny a pak zpátky vlakem ke Kosťovi. To už ale jsme si koupili jízdenky na rychlík i s místenkou. Cesta do Prahy stála pro tři lidi 260 korun. V bance jsme si vyměnili peníze. Pokladní říká, že dneska jsou jen za 6 a my, že to má být za 4 koruny. Rozzlobil se a říká, že to je dneska, co bylo včera to už je pryč. Bylo vidět, že není o čem mluvit - vše bylo včera. I v obchodě, když není maso tak říkají včera bylo, tak jsou naučení. To jsme slyšeli za těch dvacet dní mockrát.

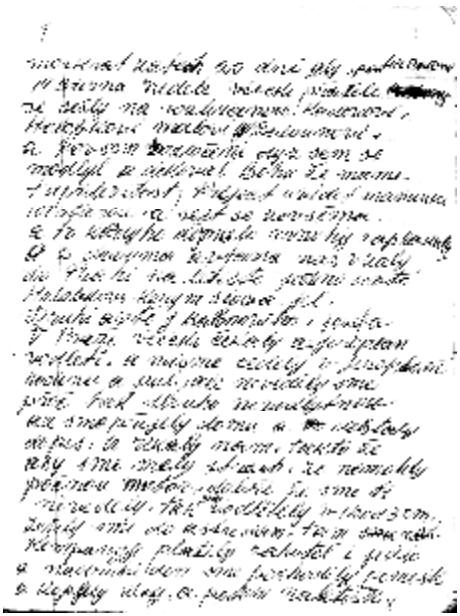

- 9 - V neděli, 14. března se k Josefovi Balounovi sešli všichni přátelé, aby jsme se mohli rozloučit: Kadovovi, Holoubkovi, Malí a Balounovi. Po všem tom loučení, jsem se pomodlil a děkoval Bohu, že nám dal tu příležitost

přijet a uvidět maminku 101 let starou a sejít se všema. To každého dojalo a mnozí zaplakali.

Dvěmi auty nás vzali do Prahy na letiště. Jedním autem jel Sláva Holoubků a druhým Josef Baloun. V Praze všichni spolu s námi čekali až letadlo odletí. Na letišti jsme seděli v letadle 1,5 hodiny. Nevěděli jsme proč tak dlouho neletí.

Až když jsme přijeli domů dostali jsme dopis z Čech. Psali nám že jsme asi měli strach, že tak dlouho letadlo neletí, prý nemohlo nastartovat motor. Dobře, že jsme to nevěděli! Z Prahy jsme odletěli v jednu hodinu třicet minut odpoledne. Letěli jsme do Amsterodamu, kde se musel spravit motor. Společnost nám zaplatila hotel a stravu, druhý den jsme pochodili po městě, nakoupili věci a rychle na letiště.

- 10 - Tam na letišti mají velký bezcelní prostor, obchod, kde je možné nakoupit a nemusí se platit clo. Koupili jsme si tam novou videokameru za 86 dolarů, protože tu naši jsme dali našemu Pepovi Balounovi.

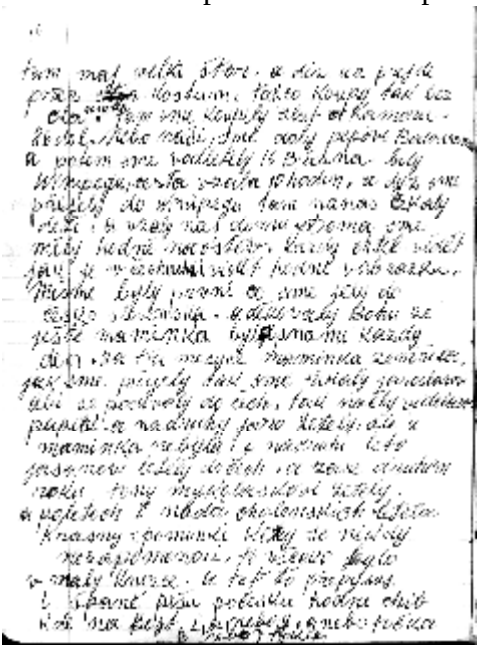

Pak už jsme bez problému odletěli.

16. března už jsme byli ve Vinipegu, naše cesta trvala 10 hodin. Když jsme přiletěli do Vinipegu už nás čekaly naše děti a odvezly nás domů.

Doma jsme pak byli samá návštěva. Měli jsme doopravdy hodně návštěv, každý chtěl vědět jak je v Čechách a uvidět co nejvíce obrázků. My jsme tady od nás byli ti, kteří se vypravili do Československa. Musíme děkovat Bohu, že maminka ještě byla s námi každý den našeho pobytu. Za tři měsíce pak maminka zemřela. Když jsme se vrátili, říkal jsem bratru Jaroslavovi, aby se také podívali do Čech. Začali si vyřizovat papíry a na jaře letěli. Ale maminka už nežila.

Další léto letěli Jasanovi a další léto Antonín Mikulášek se ženou. Po letech se rozhodli, že poletí i Naďa Cholenských. Všichni si přivezli krásné vzpomínky, které se nikdy nezapomenou.

To všechno jsem měl poznamenané v malé knížečce a teď to přepisuji. Špatně se mi česky píše, nadělám hodně chyb a tak mi to promiňte.

Podruhé v Československu 1978

11. - 18.6.1978 jsme do Československa letěli podruhé. Odletěli jsme z Vinipegu v 7 hodin 30 minut. Do Londýna jsme přiletěli v 9 hodin jejich času. Z Kanady jsme letěli se společností Canada Erlain. Z Londýna do Prahy jsme letěli z Britiš Erlain. Do Prahy jsme přiletěli ve 3 hodiny 50 minut odpoledne. Z Vinipegu do Prahy nám to trvalo 13 hodin 30 minut. Jenom přes vodu nám to trvalo 9 hodin.

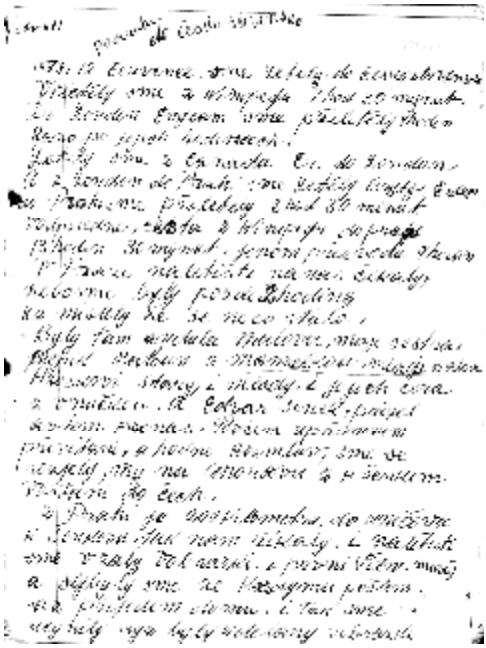

V Praze na letišti už nás čekali. Čekali dlouho, měli jsme dvě hodiny zpoždění a naši přátelé už měli obavy, že se něco stalo.

Byla tam Andula Malovaná moje setra, Pepík Baloun s manželkou, mladí Balounovi, Hlouškovi, staří i mladí a jejich dcera s vnučkou. Čekal na nás i Eduard Šenk, který pro nás přijel autem. Po velkém a upřímném přivítání a dlouhém povídání jsme se rozjeli my s Šenkem na Moravu a ostatní do svých domovů v Čechách.

Z Prahy do Uničova, jak nám říkali Šenkovi je asi 200 km. Na letišti jsme nafotili obrázky a první video film. A slíbili jsme všem, že

až přijedem domů každému to pošlem. Když byly udělány obrázky, tak jsme slib splnili.

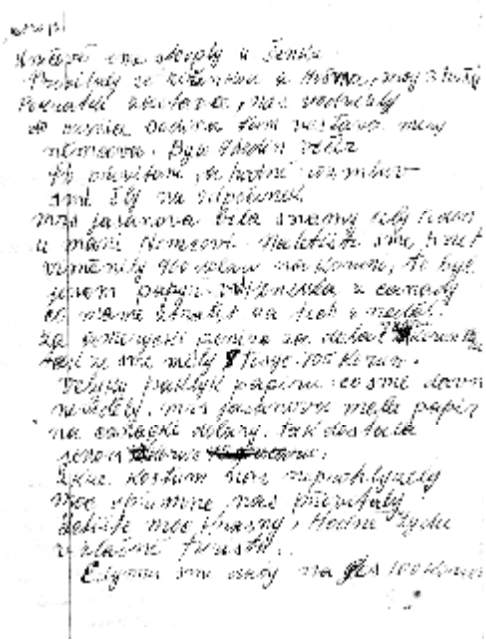

- 12 - Cestou k Němcům jsme se nejdříve zastavili v Uničově u Šenků.

Přivítali jsme se s Jiřinkou (Šenková-Němcová) a jejich dětmi. Mají tři hochy. Po krátké zastávce nás odvezli do vesnice Nová Dědina, kde bydlí Marie Němcová, sestra mojí ženy. Když jsme tam přijeli bylo už devět hodin večer. Po přivítání a velkém povídání jsme si šli odpočinout.

Shodou okolnosti ve stejný čas přijela z Kanadského Seskačevanu k Máni i sestra Josefa Němce paní Jasanová a byla u Máni s námi po celý týden.

Ještě v Praze na letišti jsme hned vyměnili 900 dolarů za koruny. Od konzula z Kanady jsme měli papír kolik musíme utratit za těch šest neděl. Za americký dolar jsme dostali 8 korun. Měli jsme 8705 korun. Veliký paklík papírů, jaký jsme dávno neviděli. Paní Jasanová měla papír na kanadské dolary, dostala jen sedm korun za dolar.

Na letišti nás nešacovali a moc upřímně nás přivítali. Praha má moc krásné letiště, je tam hodně cestujícího lidu, hlavně turistů.

Než jsme jeli, Edymu jsme dali 100 korun na benzín.

- 13 – Po té naší dlouhé cestě, po všech těch zážitcích jsme spali až do devíti hodin. Cítili jsme se dobře a po dobré snídani a obědě jsme se šli podívat po vesnici a na pole. Koukali jsme, jak pokládají roury, aby vysušili mokré pole a mohli je osít. Vše jsme si filmovali, aby jsme mohli doma ukázat, co jsme viděli. Letos mají krásnou úrodu všeho. Sta akrů pěkné řepy, lány všelijaké zeleniny a zvlášť se nám líbila krásná úroda řepky (řepák po volyňsku). U cest jsou aleje stromů, nejvíce višně. Nikdo je nesmí trhat, všechno patří státu. Eda

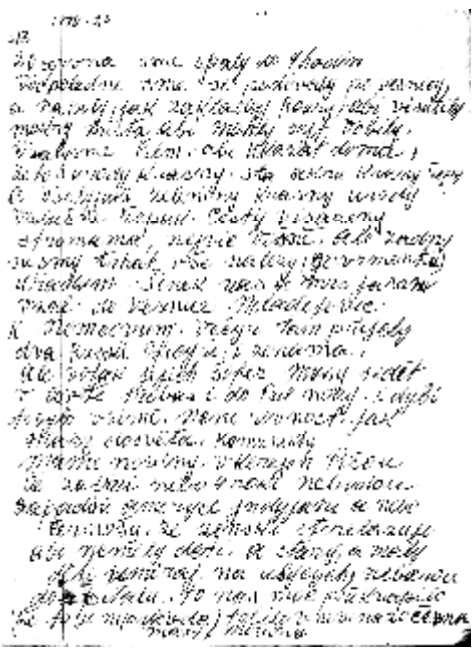

Šenk nás a paní Jasanovou zavezl do vesnice Mladějovice k bratru jejímu a pana Němce.

Večer tam přijeli dva ruští důstojníci i s ženami. Voják, který jim dělal řidiče, musel sedět a čekat v autě třeba až do půlnoci i kdyby to bylo v zimě. Není tam u nich taková rovnost, jak hlásí do světa.

Máme noviny, ve kterých píšou, že za tři nebo čtyři roky nebudou v západní Americe indiáni a černoši. Že ženské sterilizujou, aby neměly děti. Starý lidi a děti že umírají na ulicích a neberou je do nemocnice. To bylo psáno v novinách 20.6.1988. Moc nás to překvapilo a všechno je to nepravda.

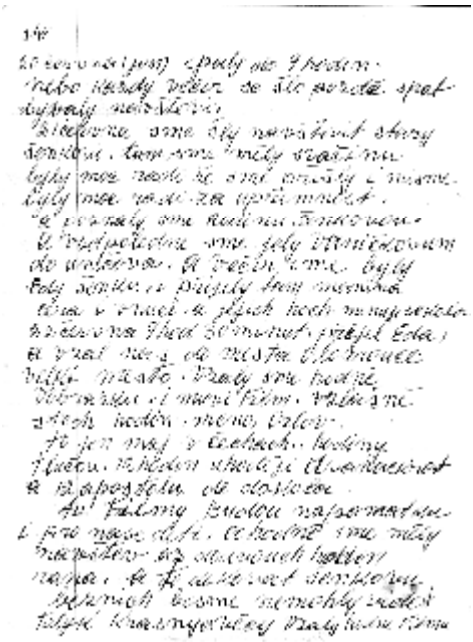

- 14 - Každý večer se šlo pozdě spát, stále jsme někde jezdili nebo přijímali návštěvy.

21. června jsme opět spali až do devíti. Pak jsme šli navštívit rodiče Šenkovy, tam jsme měli svačinu. Šenkovy byli moc rádi, že jsme přišli a my jsme byli rádi za upřímnost a za to, že jsme mohli poznat rodinu Šenkovou.

Odpoledne jsme potom jeli k Vaníčkům do Uničova. Večer jsme pak byli u Edy Šenka. Přijela tam Mánina dcera i vnuci, byl s námi i jejich hoch Kola.

22. června o půl desáté přijel Eda a vzal nás na výlet do města

Olomouce. Je to veliké město. Nafotili jsme hodně obrázků a video film. Zvlášť nás zaujali hodiny - orloj. V poledne bijí 12 x a vychází dvanáct apoštolů. Ty filmy budou i na památku pro naše děti. Večer jsme měli hodně návštěv a to až do dvou hodin v noci. Musíme stále děkovat Šenkům. Bez nich bychom nemohli tolik vidět.

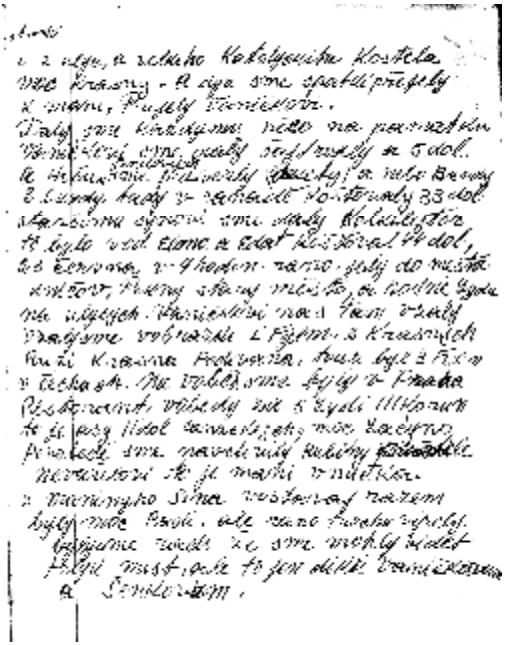

-15- V Olomouci jsme nafotili i hodně obrázků z ulic a velkého katolického kostela (Mořic). Bylo to všechno moc krásný.

Když jsme se vrátili k Máni, přijeli Vaníčkovi.

Dali jsme každému něco na památku. Vaníčkovi šrajtofli a 5 dolarů. Hochům Šenkovým jsme přivezli bundy (tři bundy v Kanadě stály 33 dolary). Staršímu synovi jsme dali kalkulačku, ta byla od Elano a Edat, stála v Kanadě 44 dolary.

23. června jsme v devět hodin jeli z Vaníčkovýma do Uničova prohlédnout si město. Pěkný starý město, nafotili jsme hodně obrázků a nafilmovali film s krásnýma růžema. Na oběd jsme byli v restauraci. Za pět obědů jsme zaplatili 111 korun to je asi 11 kanadských dolarů, moc lacino. Po obědě jsme navštívili Lubiny přátele Nevěřilovi, to je Máni vnučka a bydlí u Máninýho syna. Byli moc rádi, ale ráno trochu víc vypili a byli trochu unavení.

Jsme hrozně rádi, že můžeme díky Vaníčkům a Šenkům vidět tolik míst.

-16- 24.6. v 7 hodin nás vzal Eda do města Brna. Veliké město se 100 tisíci obyvateli. V ulicích tolik lidí, že se nedá volně chodit. To nepomlouvám, ale píšu jen co vidím. Nafotili jsme hodně obrázků a natočili film.

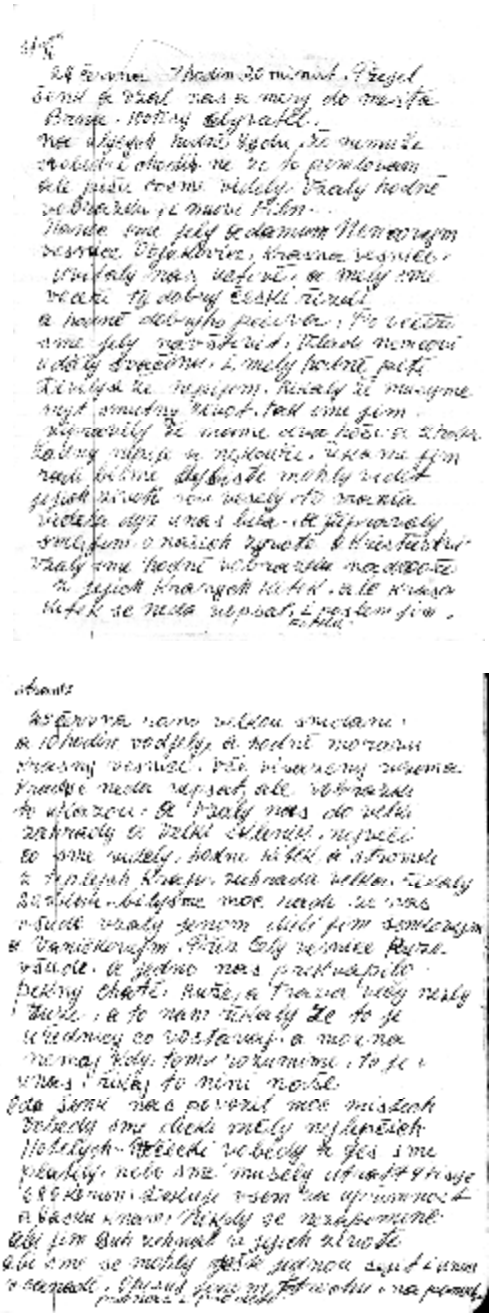

Na noc jsme jeli k Adamu Němcovi do vesnice Vojkovice. Krásna vesnice. Srdečně nás uvítali a nabídli večeři - ty dobré české řízky a hodně dobrého cukroví.

Po večeři jsme jeli navštívit Vláďu Němce. Udělali nám svačinu a měli nachystáno hodně pití. Divili se, že nepijeme. Říkali, že asi musíme mít smutný život.

Vyprávěli jsme jim, že máme čtyři děti, dva kluky a dvě holky a nikdo z nich nepije ani nekouří.

Říkali jsme jim, jak rádi bychom byli kdyby se přijeli podívat a viděli jejich život, jak jsou veselí. Máňa když u nás byla to viděla. Vyprávěli jsme jim o našem životě a křesťanství. Natočili jsme hodně obrázků květin na jejich dvoře. Ta krása květin se nedá popsat. Uvidíte, až pošleme obrázky.

-17- 25.6. jsme začínali velkou snídaní a v deset odjeli prohlížet jižní Moravu. Krásné vesnice, vysázené růžema. Krása, která se nedá popsat. Všechno ukážou až hotové fotografie. Zavezli nás do velké zahrady (říkali 20 akrů) se skleníkem a spoustou cizokrajných stromů (Lednice).

Byli jsme moc rádi, že nás sem všude vzali a stále musíme děkovat Šenkovým a Vaníčkovým.

Eda Šenk nás povozil na hodně místech. Obědy jsme měli vždycky ty nejlepší a v nejlepších hotelích. Všechny obědy a benzín jsme platili my, neboť jsme museli utratit těch předepsaných 9680 korun.

Děkujeme všem za jejich upřímnost a lásku k nám, nikdy nezapomeneme. Přejeme jim, aby jim Bůh žehnal v jejich životě, abychom se mohli ještě jedou sejít i u nás v Kanadě.

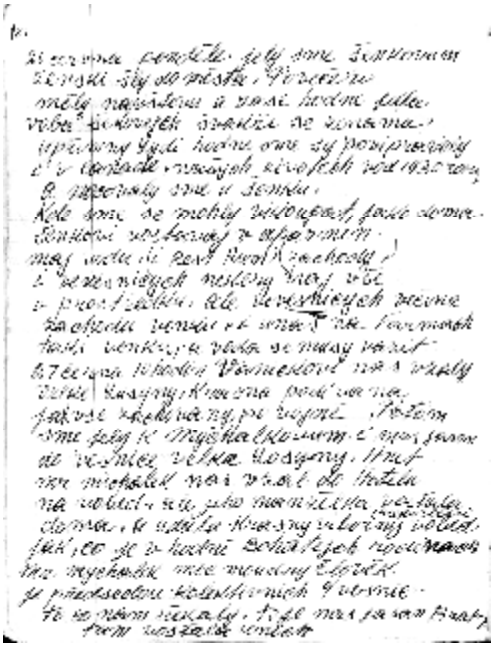

-18- V pondělí 28.6. jsme jeli do Uničova k Šenkům. Ženský šly do města. Po večeři Šenkovi měli návštěvu. Přišli jeho švagři se ženami. Tak zase hodně jídla a dobrot. Byli to upřimní lidé. Hodně jsme si popovídali o Kanadě o našem životě od roku 1930. U Šenků jsme zůstali i na noc. Tady jsme se mohli vykoupat jako doma. Šenkovi bydlí v nájmu v apartmánu, kde mají teplou i studenou vodu a splachovací záchod. I na vesnicích mají někteří toto vše uvnitř. Ale mnozí mají ještě záchody na dvoře. Voda ze studní se musí vážit stejně jako na farmách u nás.

27.6. deset hodin. Vaníčkovy nás vzali na výlet do Velkých Losin, do lázní. Krásná podívaná, obdivujeme, jak je to od války všechno spravené. Pokračovali jsme dál k Michálkům, kteří tady bydlí. Byla s námi i paní Jasanová, sestra paní Olgy Michálkové a pana Josefa Němce. Pan Michálek nás hned vzal do hotelu na oběd. Jeho manželka zůstala doma. Když jsme se vrátili, měli jsme připravenou výbornou večeři jaká bývá v bohatých rodinách. Pan Michálek je jak nám říkali hodně moudrý člověk. Paní Jasanová u sestry v Losinách na pár dní zůstala a my jsme se vrátili k Němcům.

-19- 28.6. v deset hodin jsme jeli do městečka Úsov, kde je veliký zámek (budynek). Mají tam lovecké trofeje ulovené zvěře snad z celého světa. Samé hlavy a paroží, ten kdo by to všechno chtěl prohlédnout a přečíst nestačilo by mu na to ani půl dne. Bylo to moc zajímavé. Na oběd jsme zašli do nedaleké restaurace a čtyři obědy nás stály 101 korunu, to je asi 12 dolarů. Všude krásné vesnice, u cest vysázené stromy. Nedá se ani popsat krása Československa. Až přijedeme domů dáme vyvolat všechny filmy a udělat fotografie. Budeme mít krásné vzpomínky na zemi, kde žije naše rodina.

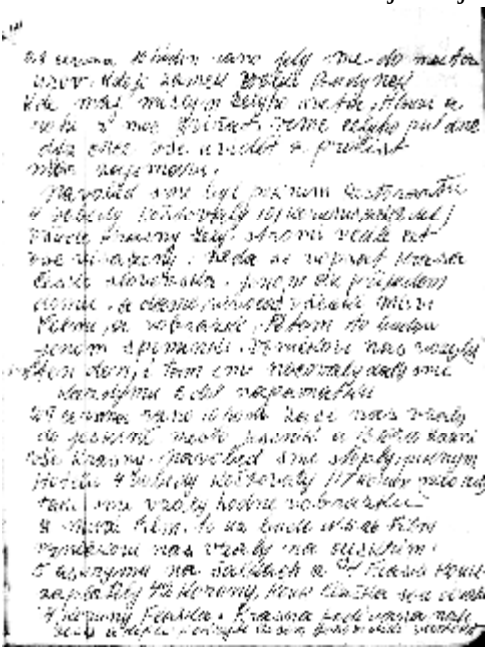

Ten den nás Vaníčkovi zavezli k nim a u nich jsme také nocovali. Každému jsme dali pět dolarů na památku.

29.6. v deset nás Vaníčkovi vzali do jeskyní a do města a pak do lázní Jeseník. Vše bylo překrásné. Na oběd jsme se zastavili v pěkném hotelu, čtyři obědy stály 117 korun. I z výletu v Jeseníku budeme mít hodně obrázků a film to už bude pátý a šestý, který jsme tady natočili.

Vaníčkovy nás vzali na zmrzlinový pohár a kofolu. Za pět pohárů a čtyři kofoly jsme zaplatili 42 koruny, oproti obědům to bylo dost drahý, hlavně kofola, 4 koruny flaška.

Měli jsme krásný zážitek, byla to krásná podívaná, hlavně na ty kopce pokryté lesy. To vše dnes jen díky Vaníčkům.

-20- 30.6. Dnes jsme zůstali v Nové Dědině u Marie doma, trochu si odpočinout, podívat se po vesnici, pobýt alespoň den s Marií a nachystat se na cestu z Moravy do Čech.

Navečer jsme jeli k Šenkům na noc. Pěkně jsme se vykoupali a večer opět návštěva.

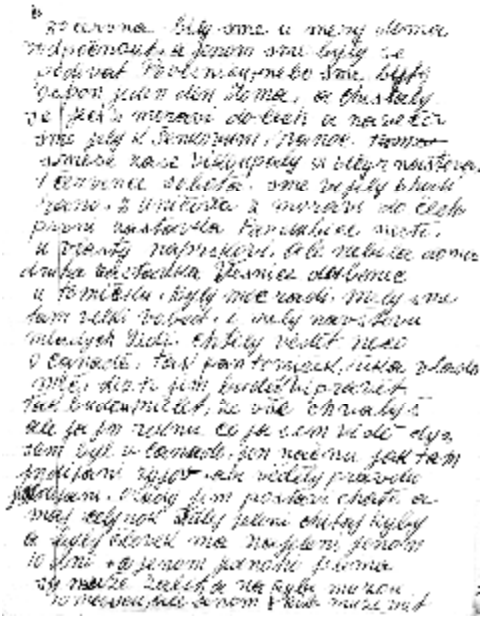

1.7. 1978 sobota. Jedeme do Čech. Z Uničova jsme vyjeli v 6 hodin ráno. Naše první zastávka byla v Pardubicích, zastavili jsme se u Vlasty Náprstkový, ale nebyla doma. Druhá zastávka byla ve vesnici Dobenec u Tomíčků. Z naši návštěvy měli velikou radost a připravili nám oběd, dá se říct skoro hostinu. Navštívili nás také mladí lidé a chtěli vědět něco o Kanadě. Pan Tomíček povídá: „Vláďo mlč, když budeš mluvit ty, tak to vypadá, že všechno jen chválíš.“ „Já jim řeknu co všechno jsem viděl v Kanadě. Začnu tím, jak tam žijí indiáni, aby věděli, jaká je pravda. Stát jim postavil domy.“ *(Co Tomíček nechtěl vědět, že nikdo se indiánů neptal, budou-li je chtít a chtějí-li žít v rezervaci, kde jim přikázali).* „Celý rok můžou v reservaci střílet jeleny a chytat ryby, zatím co bílý člověk má na to jen deset dní a může střelit jen jednoho jelena. Na ryby může chodit deset měsíců a nachytat si jenom osm kilo.“

(Kdysi indiánům patřilo území celé Kanady. Bílý člověk jim ho sebral a odsoudil je do rezervací.) Ještě dlouho jim vyprávěl, co viděl v Kanadě.

-21- Po obědě jsme udělali společné obrázky a film mezi krásnými záhony květin na dvoře a zahradě. Pošleme jim z domova obrázky.

Ale už po obědě na Tomíčka čekali, musel do práce, hosté nehosté. Tak se musí pracovat v komunistických krajích.

Od Tomíčku jsme jeli k Antonii Liškové do města Dvůr Králové. Toňa je mojí sestry dcera. Je už vdova, její muž zemřel až tady v Čechách. Tam jsme pobyli jenom asi hodinu, jen jsme se pozdravili a jeli dál. Jeli jsme k Pekulášovým. Nabídli nám dobrou večeři. Jejich nastávající nevěsta vše připravila sama a připravila i snídani na ráno,

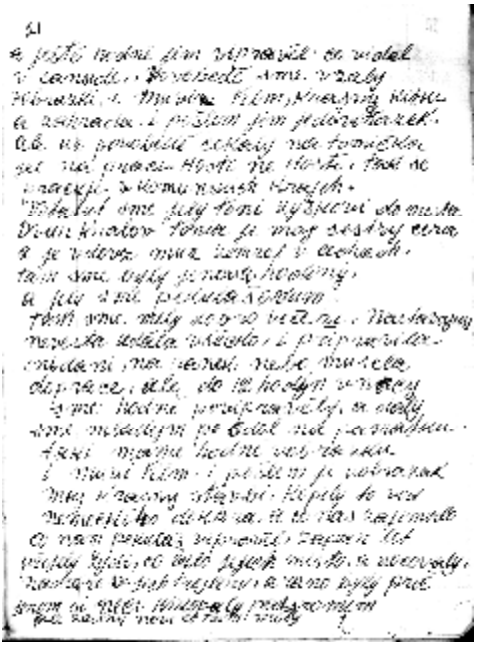

neboť brzo musela do práce. My jsme ale s rodiči vyprávěli do 12 hodin v noci. Mladým jsme zanechali po pěti dolarech na památku. Nafotografovali jsme hodně obrázků. Pekulášovi mají krásný dům. Koupili ho od německého doktora. Vše co jsme chtěli vědět nám pan Pekuláš vyprávěl. Vyprávěl nám, jak za pár let, co tady žili, přijela z Německa rodina, které to tady kdysi patřilo a s dovolením nocovali ve vlastním obytném voze na dvoře. Ráno byli pryč, jenom si něco vykopali na dvoře. Nikdo neví co tam měli.

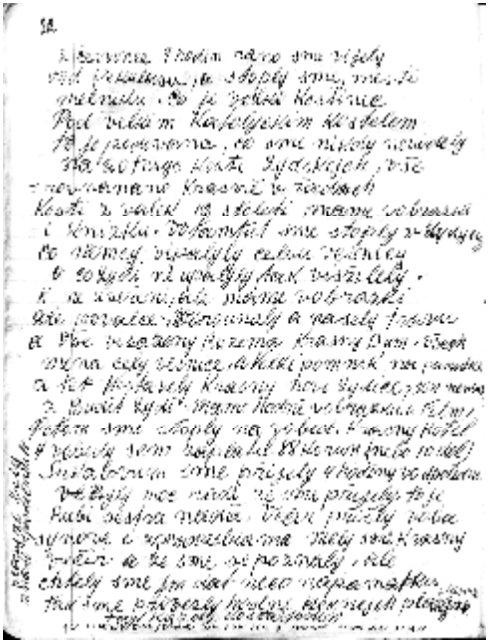

-22- 2.7.1978 v devět ráno jsme vyjeli ze Dvora Králové od Pekulášů. Naše další zastávka byla ve městě Mělníku. Pod velkým katolickým kostelem je velká kostnice. Něco takového jsme nikdy neviděli. Na dvacet tisíc lidských koster, vše krásně v řadách srovnáno. Jsou to kosti z válek od 12. století.

Odtamtud jsme pokračovali do Lidic, vesnice, kde Němci postříleli nebo za živa spálili všechny obyvatele a srovnali vesnici se zemí. Je to k neuvěření, ale máme obrázky.

Po válce se toto místo vyrovnalo a všude zasázely růže. Je tady velký památník a na něm všechna jména umučených lidí. Nedaleko pietního místa jsou postavené nové Lidice. Krásná nová

vesnice, ale obyvatelé jsou už jiní. Nafotili jsme jako všude, kde jsme byli, mnoho obrázků. Zastavili jsme se na oběd v krásném hotelu, kde za čtyři obědy jsem platil 88 korun.

Měli jsme namířeno ke Srkalovům. Přijeli jsme tam ve čtyři odpoledne. Byli moc rádi, že jsme konečně dojeli. Srkalová je Lubina sestra Naďa (Churovská). Večer za námi přišli oba jejich synové i s manželkami. Byl to krásný večer. Byli jsme rádi, že jsme je mohli poznat. Chtěli jsme všem, které poznáme dát něco na památku a tak jsme sebou přivezli hodně pěkných tužek s označením naši společnosti. Každému jsme jednu darovali..

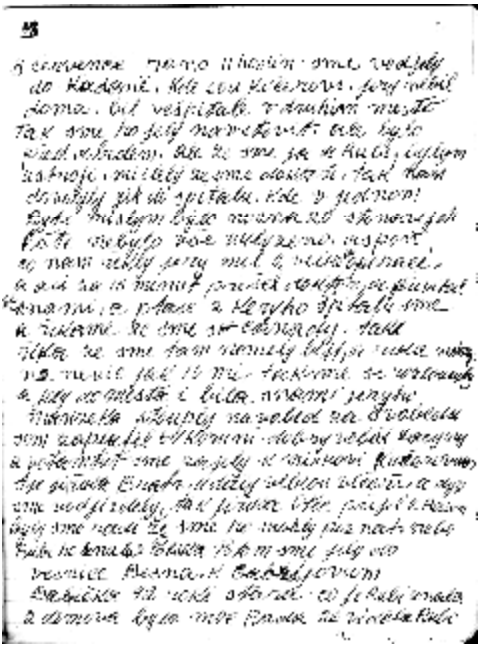

-23- 3.7.78. Ráno v jedenáct jsme odjeli do Kadaně, kde bydlí Kučerovi. Jiří nebyl doma, byl v nemocnici v jiném městě, tak jsme ho jeli navštívit. Bylo před obědem a já i Luba jsme byli v bílém oblečení, mysleli si že jsme doktoři tak nás nechali jít do nemocnice. Na jednom pokoji bylo možná aspoň 20 nemocných a ještě nebylo všechno uklizeno. Tak nám to řekl Jiří. Měl za sebou dvě velké operace. Asi za 15 minut za námi přišel doktor, přivítal se s námi a ptal se, ze které jsme nemocnice. Povídám mu, že jsme z Kanady. On na to, že nás sem neměli pustit a že víc jak deset minut nás tady nemůže nechat. Rozloučili jsme se s Jiřím a jeli do města. Byla s námi i Jiřího manželka. Zastavili jsme se na oběd, za pět obědů jsem zaplatil 64 koruny, byl to dobrý a laciný oběd. Po obědě jsme zajeli k Mirkovi Kučerovýmu, bratru Jiřího. Tam nám udělali velkou večeři a když jsme odjížděli, tak se najednou objevil otec Jiřího. Hrozně jsme byli rádi, že jsme ho mohli poznat, protože Luba ho znala ještě z Polska. Zajeli jsme do vesnice Besna k Babajovům. Jejich babičku, 92 roky starou Luba znala ještě z domova. Stará paní byla hrozně ráda, že mohla Lubu ještě vidět.

-24- Jeli jsme do vesnice Kolešovice k Vaňkovům. Měli jsme tam večeři. Pak jsme jeli zpátky ke Škodovům. Večer přijeli oba jejich chlapci. Starší Rosťa a mladší Kola ještě slouží u vojska a je důstojníkem. U Škodů jsme nocovali a když hoši odjížděli, tak jsme jim dali na památku jednomu kalkulačku a druhému peněženku.

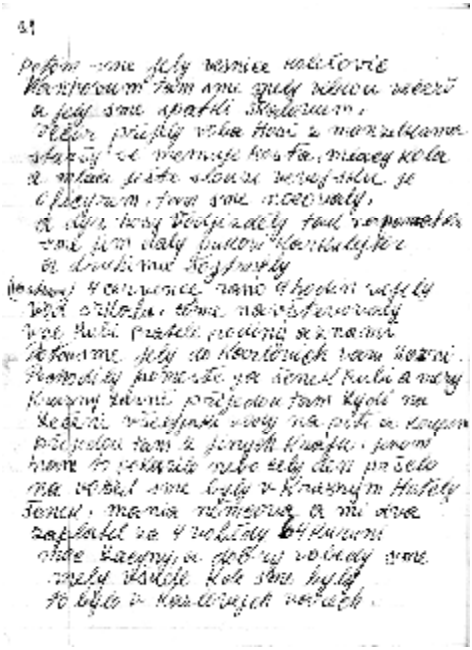

4.7.88 ráno v devět hodin jsme odjížděli. Všichni, které jsme navštívili byli příbuzní a známí Luby.

Jeli jsme do lázní Karlových Varů. Pochodili jsme po městě, já Šenk, Luba a Marie. Krásný lázně, přijíždějí sem lidé na léčení. Léčí se všelijakýma vodama na pití i na koupání. Přijíždí sem lidé z různých zemí. Nám se to trochu pokazilo, protože celý den pršelo. Na oběd jsme byli v krásném hotelu: Šenk, Marie Němcová a my dva. Za čtyři obědy jsem zaplatil 64 koruny. Moc laciný a dobrý obědy jsme měli všude, kde jsme byli a také tady v Karlových Varech.

-25- Z Karlových Varů jsme jeli do Velichova k Petříkovi Chmurovskému, bratru Luby. K naši velké lítosti ale Petřík už zemřel. Žila tam už jenom jeho manželka a dcera. Připravili nám večeři. Zůstali jsme tam na noc. Fotografoval jsem z okna druhého patra továrnu a vesnici, krásné pohledy na hory pokryté lesy. Byli moc rádi, že Šenk a Marie k nim přijeli. Myslím, že to bylo poprvé co Máňa tam přijela. Uhostili nás, dlouho a hezky jsme vzpomínali na Petříka, Lubinýho bratra. Naposledy se viděli v roce 1930, kdy jsme odjížděli do Kanady.

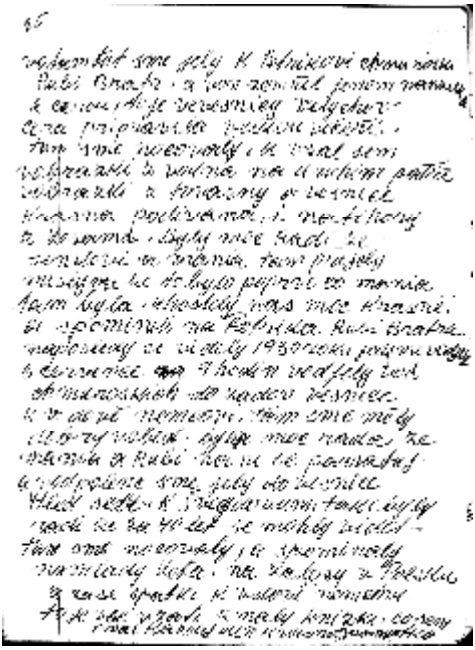

5. července jsme v devět hodin odjeli od Chmurovské do vesnice Zadova ke vdově Němcové. Byla moc ráda. Pohostila nás a byla ráda, že Luba i Marie si na ni vzpomněli a také ji navštívili.

Odpoledne jsme jeli do vesnice Hleďsebe ke Švédům. Také byli rádi, že za 40 let jsme se mohli zase vidět. U Švédů jsme nocovali a vzpomínali na mladá léta v Zálesí na Volyni. Druhý den jsme se vrátili ke vdově Němcové.

To všechno, co vám píšu, jsem opsal z malého deníčku, který jsem si doplňoval každý den novými a novými zážitky.

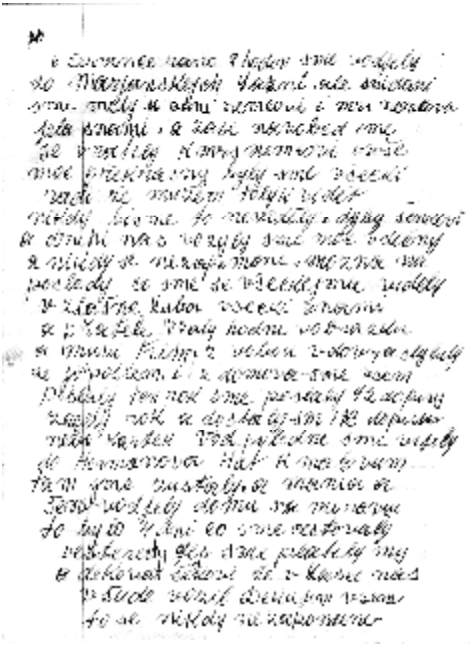

-26- Šestého července jsme jeli do Mariánských lázní. Snídali jsme ještě u paní Němcové. Ona pak jela s námi. Na oběd jsme se vrátili zase k ní. Bylo nám dobře, byli jsme rádi, že nám bylo dopřáno společně strávit alespoň tento krátký čas. Byla to zásluha Šenkových a také jiných, kteří nás vozili po krajích Českých. Pro nás to bylo jistě naposledy, co jsme mohli vidět naše příbuzné a známé. Zvláště Luba byla šťastná, že to všechno mohla prožít. Nafilmovali jsme spoustu obrázků obou vdov Němcových a slíbili, že z domova jim všechno pošleme a také jsme to splnili. Ten rok jsme poslali 92 dopisů a dostali 113, takže jen málo jich zůstalo nezodpovězených.

Po obědě u paní Němcové jme se vypravili do obce Heřmanová Huť k Žalovům. My jsme tam zůstali, Marie a Šenk odjeli domů na Moravu. Cestovali jsme spolu ve čtyřech celé čtyři dny, benzín jsem sice platil já, ale všechno ostatní jsme s láskou dostávali. Děkujeme Edovi Šenkovýmu, že nás s takovou péči a láskou všude zavezl. Nikdy na to a na ostatní přátele nezapomeneme.

Ti všichni, se kterými jsme měli tu čest pobýt, zůstanou v naši paměti už navždycky.

-27- 27. července po snídani jsme šli k Vláďovi Kadovýmu jen tak po sousedsku. Šli jsme tam i s Balounovýma. Kadová starší dcera se učí za zdravotní sestru (nursku), tak jsme ji dali 100 dolarů. Mladší dostala dva dolary. Není to moc, tak alespoň něco na památku. Vláďa Kadový zemřel vloni. Zůstal jim veliký dům (statek), který kdysi dostali (museli zaplatit) i s polem, ale než Vláďa zemřel, pole dali do družstva. Dům, kde bydlí potřebuje hodně oprav, tak to teď opravují. Pobyli jsme tam asi dvě hodiny a šli jsme zpátky k Moučkovým na oběd. Odpoledne po obědě jsme šli do druhé vesnice k Vaškovi Balounovýmu, ale dověděli jsme se, že Vašek už zemřel. Když jsme u nich byli v roce 1965, to ještě byli všichni i maminka 101 roků stará. V roce 1988 zemřel i švagr Malý. Andula, vdova po Vaškovi byla ráda, že nás zase vidí. Chvíli jsme si povídali a na svačinu jsme šli k Josefu Balounovi, bydlí na stejném dvoře. Mají jenom obytný dům a nějaké příslušenství a ostatní je užíváno společným družstvem. Josefova manželka nám připravila velkou svačinu, ale hned musela odejít do práce. Josef nás odvezl autem k Moučkům a u Moučků jsme zůstali pět nocí a ve dne jezdili po okolí.

-28- 8. července ráno dost pršelo. Moučkovi nás vzali do Plzně. Zastavili jsme se u Anduly Malé, kde jsme dostali adresu pana Čapka co měl za ženu Julku Ščanovou. Byl hrozně rád, Julka zemřela a on je už dávno vdovcem. Dal nám staré fotografie rodiny, abychom je vzali bratru Jaroslavovi, jeho žena byla Anduly Malé sestra.

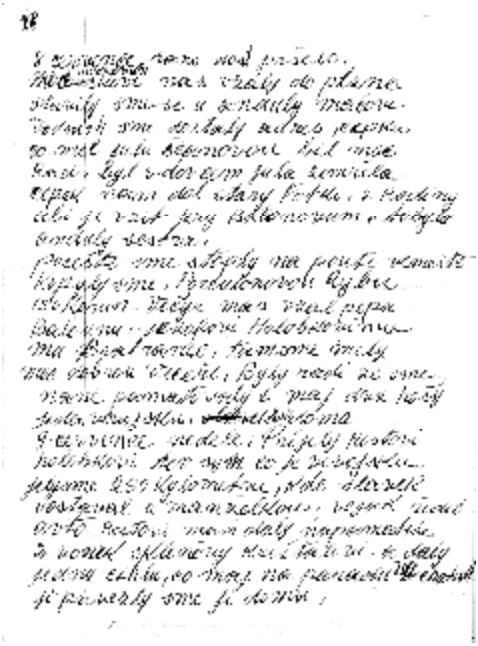

Cestou jsme se zastavili na tržnici ve městě a koupili tam porcelánovou rybu za 150 korun.

Večer nás vzal Pepa Baloun k Josefovi Holoubkovýmu, mému bratranci. Byli rádi, že jsme si na ně vzpomněli. Mají dva hochy, jeden je na vojně a druhý byl doma.

9.7. v neděli přijel Rosťa Holoubek, ten syn, který slouží ve vojsku a s ním jsme jeli 250 km tam, kde s rodinou bydlí. Voják řídil auto. Rodina Slávka Holoubka nám dala na památku skleněný křišťálový zvonek a cihlu, s jakou mají obložený dům. Tu cihlu jsme přivezli domů.

-29- Když jsme přijeli k Rosťovi, zavezli nás také k Moučkům, kde na nás čekala Tonia Lišková. Když jsme jeli zpátky zastavili jsme se v pěkném hotelu na večeři. Za čtyři večeře jsem zaplatil 87 korun.
Slávkovi děkujeme, že nás vzal k sobě domů. Dopisovali jsme si s ním od roku 1965, kdy nás při naší první návštěvě autem hodně vozil.

10.7. jsme byli u mladých Tomíčků, který měl Pejznochovu dceru. Tonia byla s námi. Odpoledne nás Moučkovi vzali do vesnice Bezdružic ke Kelnerovýmu známému. Nebyl doma a tak jsme dali sousedce to, co po nás Kelner z Kanady poslal, aby mu to dala.

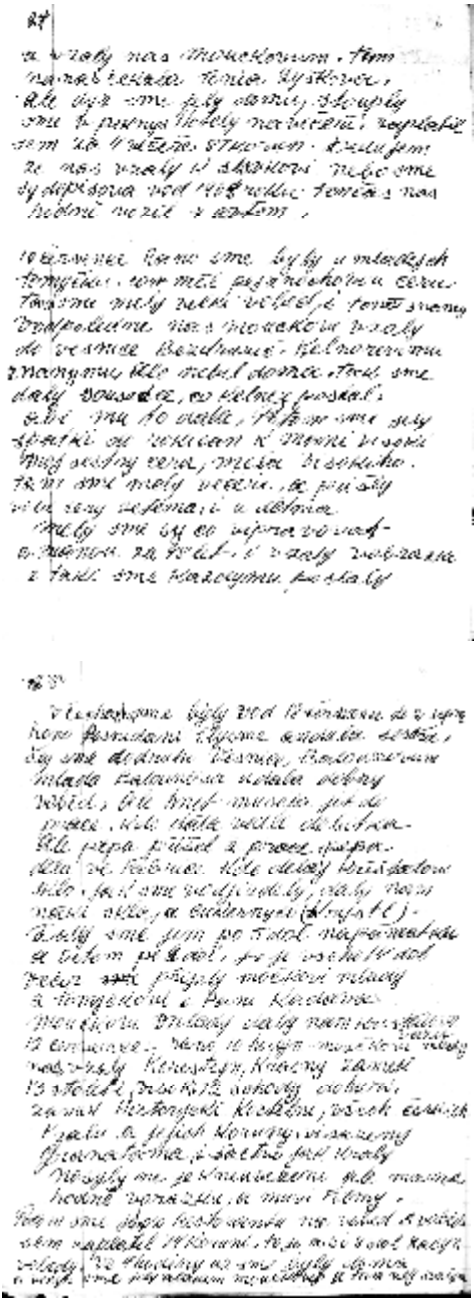

Potom jsme zajeli do Rokycan k Máni Vysoký (mojí sestry dcera, která si vzala Vysokého), tady jsme dostali večeři. Potom přišly obě jejich dcery ze zeti a dětmi. Měli jsme si dlouho co vyprávět s Máňou, se kterou jsme se neviděli celých 48 let. Nafotili jsme obrázky a ty jsme také z domova každému poslali.

-30- V Čechách jsme pobývali od 18. června do 2. srpna 1978.

Ráno 11.7. po snídani jsme s Andulou, mojí sestrou šli do vedlejší vesnice k Balounům. Mladá Balounova udělala dobrý oběd, ale hned musela odejít do práce, kde poklízí dobytek. Pepa ale přišel brzo z práce, pracuje ve fabrice, kde se vyrábí křišťálové sklo. Když jsme odjížděli, dali nám nějaké sklo a křišťálovou cukřenku na památku. Dali jsme jim na památku od nás po pěti dolarech a dětem po dvou, dohromady 14 dolarů.

Večer za námi přijeli mladí Moučkovi, Tomíčkovi a paní Kadavá. Moučkovi nám dali křišťálovou vázu.

12.7. v deset dopoledne nás mladí Moučkovi vzali na Karlštejn. Karlštejn je krásný starobylý hrad ze 13. století. Nahoru vede 72 schodů. Je to historická klenotnice všech českých králů. Bývaly zde v pokladnici, obložené polodrahokamy, uložené korunovační klenoty a královská roucha. Cestou zpátky jsme se zastavili v restauraci na oběd. 5 obědů stálo 74 koruny. Ve čtyři už jsme byli doma, odpočali jsme si a večer jsme opět jeli k mladým Moučkům, kde jsme měli svačinu i večeři najednou.

-31- 13.7.78 oba Vaníčkovi a hoch nás vzali do vesnice Ostročín. Tam jsme navštívili Luby známou kamarádku z mladých let, Žeňu Sahulkovou a Andulu Michálkovou, za svobodna Jasanová, obě jsou ve starobinci. Navštívili jsme také Libuši Procházkovou. Všechno to jsou kamarádky a známí Luby, se kterýma se neviděla už skoro padesát let.

To budou ty naše nejkrásnější vzpomínky a radost z toho, že nám Bůh dal tolik zdraví, abychom se po tolika letech mohli sejít se známými a přáteli.

Musíme děkovat všem, kteří nás vozili, bez nich by toto naše štěstí nebylo možné.

K Hlouškovům jsme přijeli ve tři hodiny odpoledne. Hloušková udělala večeři trochu dříve, aby Moučkovi mohli odjet domů. Dali jsme jim 10 dolarů na benzín, starým a Andule po pěti dolarech na památku. Moučkovi nám dali vázu, která by u nás stála 36 dolarů. Hlouškova dcera nám dala také křišťálovou vázu.

Navečer mladí Hlouškovi nás vzali podívat se na jejich chatu (katič). Krásný domek vedle řeky u lesa. Vevnitř mají krásný starobylý nábytek a také mají krásnou zahradu. Večer jsme šli do hospody, oni si dali pivo a my kouk (džus).

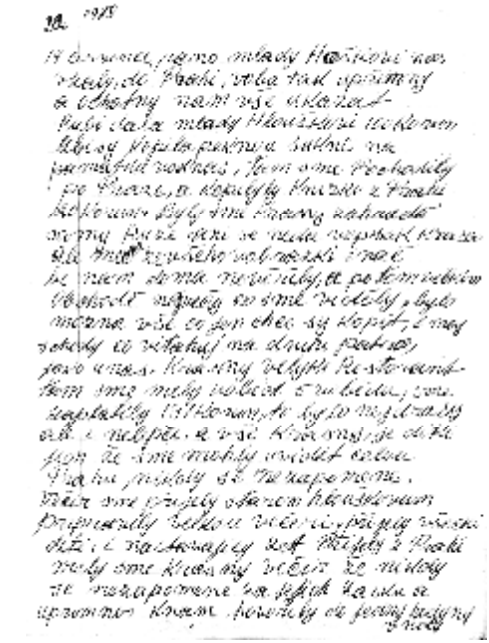

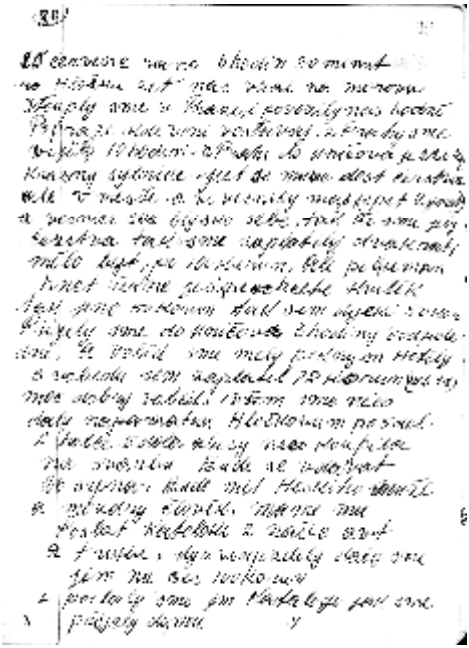

-32- 14.7.88 Mladí Hlouškovi nás vzali do Prahy. Oba byli tak upřímní a ochotní nám všechno ukázat. Luba dala mladý Hlouškovy 100 korun, aby si mohla na památku od nás koupit na pěknou sukni. Pochodili jsme po Praze a koupili za 20 korun knížku o Praze.

Byli jsme také v obchodě, největším, jaký jsme doposud tady viděli. Bylo možné koupit všechno, co jen chcete a mají tam i schody, které vás zavezou do druhého patra jako u nás. Nahoře je krásná velká restaurace, kde jsme měli oběd. Za pět obědů jsem zaplatil 187 korun, bylo to nejdražší, ale i nejlepší. Jen díky mladým jsme mohli uvidět celou Prahu. Večer jsme se vrátili ke starým Hlouškům a ti nám připravili velkou večeři. Přijely všechny jejich děti i nastávající zeť z Prahy. Měli jsme krásný večer, na který nezapomeneme. Nezapomeneme na jejich lásku a upřímnost k nám, hovořili jsme až do jedné hodiny v noci.

15.7. 1978 Opět na Moravě

-33- 15.7.88. jsme s Hlouškovým zetěm vyrazili na Moravu. Nejdříve jsme zajeli do Prahy, kde nás hodně povozil po městě a ukázal nám, kde bydlí. Z Prahy jsme vyjeli v 10 hodin, říkali nám, že do Uničova je 220 km. Jeli jsme po krásné silnici a tak jsme mohli jet dost rychle, ale ve městech a vesnicích mají omezenou rychlost a vesnice jsou dost blízko u sebe a tak nás to dost omezovalo. Protože jsme jeli dost rychle, museli jsme dvakrát zaplatit pokutu, mělo to být 100 korun, ale policista hned povídá, že když nepotřebujeme, blok bude to za 50 korun. Tak už i podruhé jsme platili 50 korun.

Do Uničova jsme přijeli ve tři odpoledne. Poobědvali jsme v místním hotelu, pět obědů stálo 78 korun. Všem jsme něco dávali na památku a tak i Hlouškovým jsme dali po pěti dolarech i jejich holce jsme dali pět dolarů. Bude se 26.8. vdávat, tak aby si něco koupila na svatbu. Bude si brát hezkého a moudrého muže. Máme mu poslat katalog traktorů a aut, které naše firma prodává. Když odjížděli, dali jsme jim na benzín 100 korun. Když jsme přijeli domů, poslali jsme jim naše katalogy.

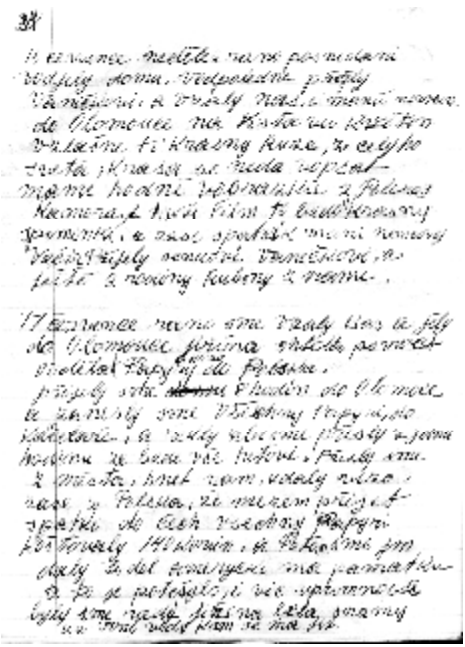

-34- 16.7. v neděli odjeli Hlouškovi domů. Odpoledne přijeli Vaníčkovi a vzali nás i Marii Němcovou do Olomouce na výstavu květin. Byla to nádhera, zvláště růže snad z celého světa. Nafotili jsme spoustu nádherných obrázků a natočili film. Bude to krásná památka. A zase zpátky k Máni Němcové.

Večer přijeli Šenkovi, Vaníčkovi a ještě dvě rodiny, Lubiny známí.

17.7. jsme vzali pasy a jeli do Olomouce. Jiřina nám chtěla pomoci vyřídit papíry, aby jsme mohli vyjet do Polska. V osm jsme byli v Olomouci, zanesli jsme potřebné doklady do pasové kanceláře, kde si je nechaly. Řekli

nám, že máme přijít v jednu, že bude všechno hotové. Pochodili jsme po městě a když jsme se v jednu vrátili

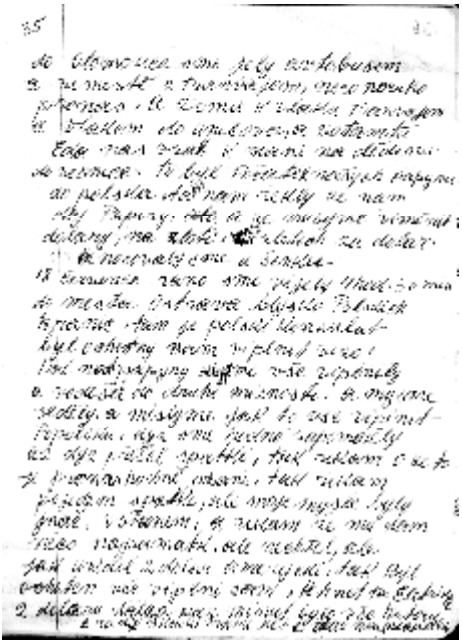

bylo všechno opravdu vyřízené. Dali nám víza, aby jsme se mohli zase vrátit do Čech. Vyřízení všech dokladů stálo 140 korun. Dali jsme jim 2 americké dolary na památku. Bylo vidět, že je to potěšilo. Byli jsme rádi, že Jiřina byla s námi třeba jen proto, že věděla kam máme jít.

-35- Do Olomouce jsme jeli autobusem a ve městě tramvaji, bylo to pro nás něco nového. Domů, do Uničova, zase tramvají na nádraží a pak vlakem. Z Uničova nás Eda zase zavezl do Nové Dědiny k Máni.

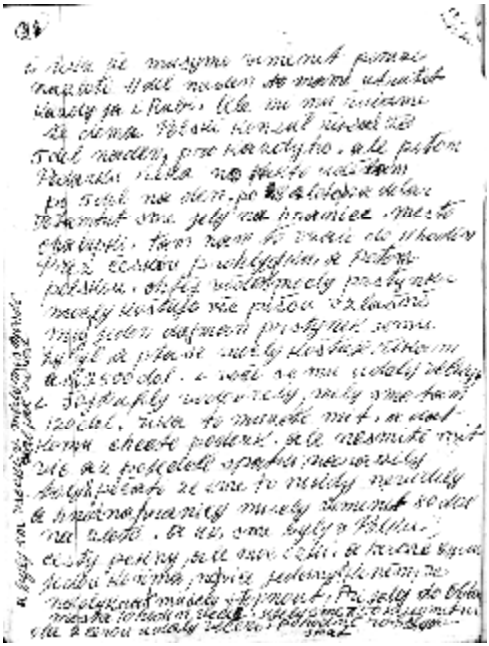

Cesta do Polska

Byl to vlastně začátek naší cesty do Polska. V Olomouci nám řekli, že si polské vízum musíme vyřídit na polském konzulátu a že si budeme muset vyměnit naše dolary za polské zloté, 8 zlotých za dolar.

Nocovali jsme u Šenků a brzy ráno o půl páté jsme vyrazili do Ostravy na polský konzulát. Tam byli ochotní nám dát víza. Úředník nám rozdal tiskopisy, abychom všechno

vyplnili a odešel do druhé místnosti. My jsme seděli a přemýšleli, jak to všechno vyplnit po polsku, vždyť už za ta léta jsme všechno zapomněli. Když přišel zpátky tak říkám, že to je pro nás hodně psaní a povídám, že pojedeme domů. Ale přemýšlel jsem jinak, vstal jsem a říkám, že mu dám něco na památku, ale nechtěl. Když ale uviděl dva americké dolary, tak byl ochoten vše vyplnit sám. Ihned sedl k elektrickému stroji a vydělal si dva dolary. Za pár minut bylo všechno hotové a ještě nám radil, kudy jet a dal nám mapu Polska.

-36- Říká nám, že si musíme ještě vyměnit také peníze na zlotý, a to 11 dolarů na den, každý, já i Luba. My ale, že u nás na polském konzulátu nám říkali, že pět dolarů na den.
Zřejmě po tom dárečku změkl a povídá: „Dobře, tak to uděláme po pěti dolarech na den. Osm zlotých za dolar.“

Vyjeli jsme na hranice. Ve městě Chalupky jsme se zdrželi do 11 hodin. Nejdříve přes českou celnici a potom přes polskou. Chtěli vědět všechno: Kolik máme prstýnků a kolik stojí a všechno zapisují. Zvláště můj prsten s diamantem se mu líbil a ptá se kolik stojí, tak mu říkám u nás asi 2500 dolarů. Viděl jsem, jak se mu rozšířili oči. Otevřeli i peněženku, měli jsme tam 120 dolarů, a říká: To můžete mít a rozdat komu chcete, ale až pojedete zpátky nesmíte mít víc.“

Do pasu nám narazili tolik razítek, že jsem to nikdy neviděl. Hned na hranici jsme si museli vyměnit těch osmdesát dolarů za zloté a už jsme byli v Polsku.

Cesty celkem pěkný, ale úzký, dost velký provoz. Hodně lidí jezdí s koněma, nejvíce jedním. Několikrát jsme museli dokonce zastavit. K sestře Ole do města Oblony jsme přijeli v 10 hodin večer. Ujeli jsme 750 km. Ola s dcerou nám udělaly večeři a asi po hodině vyprávění jsme šli spát. Spali jsme všichni v jedné malé místnosti dosti nepohodlně.

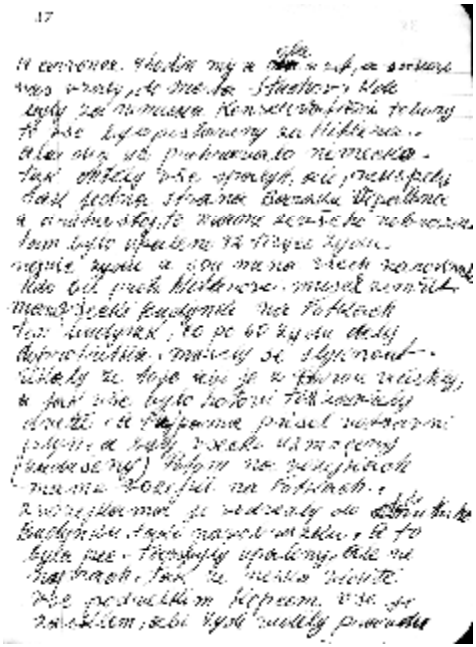

-37- 19.7.88 ráno my, Ola, její zeť a Šenkovi, jsme jeli do města Stachov, kde kdysi za německé okupace býval koncentrační tábor. Všechno, co tady bylo, bylo postaveno za Hitlera. Když už Německo prohrávalo válku, tak chtěli všechno zničit, ale nepodařilo se jim to. Jedna strana baráku je spálená, ale druhá ještě stále stojí. Máme to všechno na fografijích. Bylo tady umučeno a upáleno 92000 lidí, hlavně židů. Jsou tady jména lidí všech národností. Každý, kdo byl proti Hitlerovi musel zemřít.

Všechny stavby jsme si nafotili. Veliká stavba, stojící uprostřed, sloužila pro zabíjení lidí. Nahnali tam asi 60 osob, museli se svléknout, říkali jim, že se musí umýt. Když byli všichni nazí, zavřeli dveře a sprchama pustili otravný plyn. Všichni byli usmrceni. Potom je vyváželi do pecí ve vedlejší budově, tam byli částečně spalovány a zbytky hromaděny na veliký kopec.

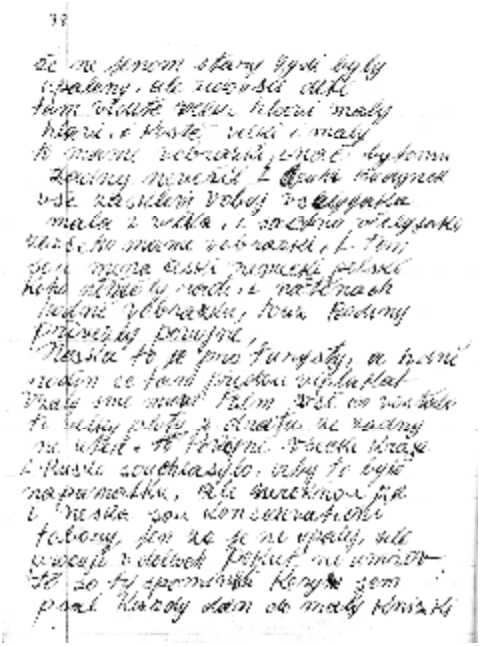

-38 Dnes za sklem je vidět pravdu, že byli vražděni ne jen dospělí, ale i děti. Na kopci je vidět velké, ale i dětské lebky a kosti. V budově dnes chráněné sklem je vidět hromady obuvi a šatstva. Ze všeho máme fotografie, jinak by nám to jistě nikdo nevěřil. Jsou tu jména

česká, německá i polská a na stěnách je rozvěšeno spousta obrázků umučených lidí. Obrázky už ale přivezli rodiny zemřelých.

Dnes je to pro turisty a hlavně pozůstalé, kteří se sem chodí vyplakat. Natočili jme vysoké ploty a dráty, přes které nikdo neutekl. Po válce všechny země souhlasily, aby to tady zůstalo tak jak bylo, na památku té strašné doby. Nikdo ale nemluví o tom, že i dneska jsou koncentrační tábory. Nikdo už lidí neupaluje, ale vězni musí dřít v dolech až umřou.

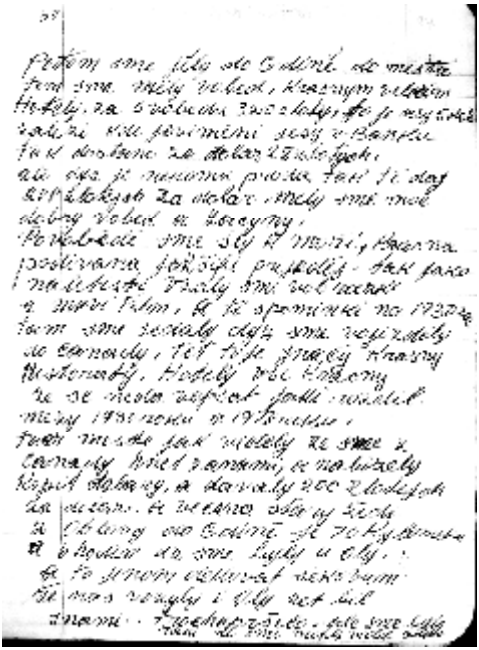

-39- Pokračovali jsme do přístavu Gdyně a tam jsme šli na oběd. Za pět obědů jsme zaplatili 320 zlotých, to je asi 5 dolarů. Záleží, kde si je kdo vymění. Když je mění v bance, tak dostane za dolar 28 zlotých, ale když je prodá na ulici tak i 200. Měli jsme dobrý a laciný oběd.

Po obědě jsme šli k moři. Moře je pro suchozemce vždycky nádherná podívaná. Koukali jsme, jak do přístavu přijíždí a odjíždí lodě. Je to jako na letišti, kam přilétají a odlétají letadla z celého světa. Filmovali jsme přístav a vzpomínali na rok 1930, kdy jsme tady seděli a čekali na loď do Kanady. Po letech, které od té doby prošly, je to všechno jiné. Jsou tady krásné hotely a restaurace. Vlastně po válce znovu postavený přístav. Rozdíl mezi tím co máme v paměti z roku 1930 a dneškem 1988 se ani nedá popsat.

Ve městě, kde každý hned poznal, že jsme cizinci a zvlášť když se dozvěděli, že jsme ze západu, z Kanady, hned chodili za námi a nabízeli koupit dolary. Nabízeli 200 zlotých za dolar. Většinou to byli staří lidé (židé).

Z Oblony do Gdyně je asi 70 km. V 6 hodin jsme už byli u Oly.

A znovu musíme říct, že to bylo jenom díky Šenkům, že nás vozili. Děkujem také Bohu, že Oly zeť byl s námi a pomohl nám místa vzpomínek najít.

Celou dobu trochu pršelo, ale to nám zážitek z toho, co jsme viděli a prožili nemohlo pokazit.

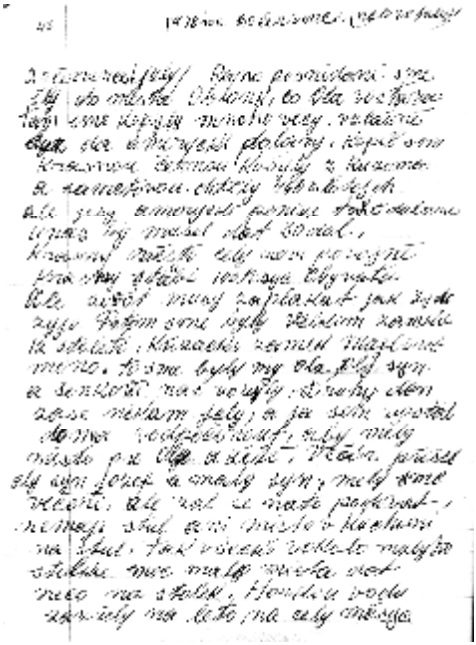

-40- 20.7.78 Dopoledne po snídani jsme šli do města Oblonk, ve kterém Ola bydlí. Nakoupili jsme mnoho věcí na památku. Zvláště lacino se může nakoupit, když člověk má americké dolary.

Koupil jsem krásnou černou košili s růžema a jednu sametovou, za obě chtěli 460 zlotých. Za dolary to bylo 5 dolarů. U nás by to bylo 30 dolarů. Oblonk je krásné, po válce obnovené město. Krásné stavby, sto tisíc obyvatel. Ale život je tu chudobný, člověk by musel zaplakat, jak lidé žijí.

My, Ola, Oly syn a Šenkovi jsme byli ve velikém zámku, který se jmenuje Maiborg. Druhý den zase někam všichni jeli, ale já jsem zůstal doma odpočinout si, aby měli místo pro Olu a zetě Oly.

Večer přišel za námi Oly syn, Josef a jeho malý syn. Měli jsme zrovna večeři a řeknu vám člověka popadne lítost, když to vidí. Oni nemají normální stůl. Kuchyň tak malou, že se tam ani žádný stůl nevejde. Všichni se tlačí okolo malého stolečku, kde není žádné místo si něco položit. Teplou vodu v létě na celý měsíc zavřeli.

-41- V koupelně nemají ani umyvadlo. Myjí se v míse nad vanou. Jsou na to zvyklí, ale pro nás je to k pláči. Život v Polsku je docela jiný než v Čechách. Všechno jsme si fotili a filmovali, jinak by nám doma nikdo nevěřil. Když odcházel Oly syn, tak jsme mu dali na památku 5 dolarů. Rozplakal se a líbal mi ruce a povídá strýci, že potřebuje 100 dolarů. Později jsme se dověděli, že všechno propil, že je alkoholik. Když jeho syn viděl, že jsme dali tátovi 5 dolarů, začal

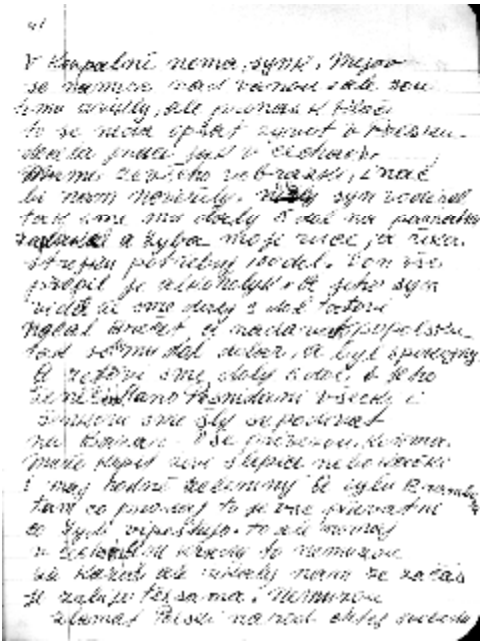

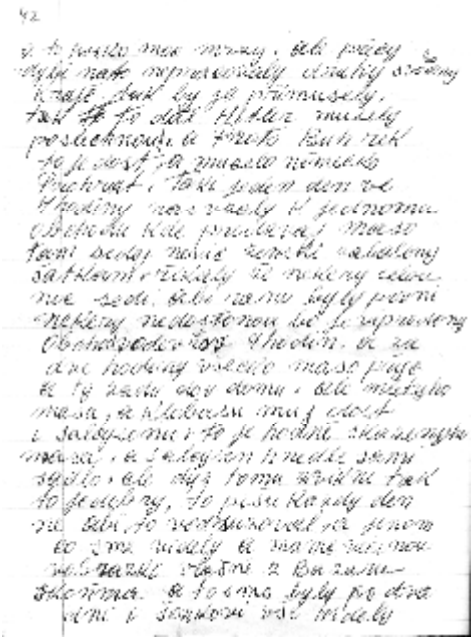

brečet a po polsku nadávat, dal jsem mu alespoň dolar a byl spokojený. Zeťovi jsme dali 5 dolarů a stejně tak i jeho ženě.

Ráno po snídani 21.7. jsme se všichni, i Šenkovi, šli podívat na bazar. Všechno se sem, jako za starých časů, přiveze koňma. Můžete tady koupit živé slepice, kačeny i jinou drůbež. Je tu hodně zeleniny, prodají se tady hromady brambor. Všechno je soukromé, všechno lidi vypěstují doma. Tak se to ale neděje v Čechách. Říkali nám, že za čas to skončí samo.

-42- Silou nelze zlomit polský národ, který chce svobodu a to Rusko moc mrzí. Když ale pomůžou ostatní země, tak bude Polsko svobodné.

Silou se snažil Poláky pokořit i Hitler. Museli poslechnout, ale Bůh řekl dost a muselo Německo prohrát.

Jeden den ráno ve 4 hodiny nás vzali do obchodu, kde se prodávalo maso. V řadě seděly ženy zabalené šátky a říkaly, že někdy tady sedí i celou noc, aby ráno byly na řadě. Aby byly první, které dostanou koupit maso. Ti, co přijdou pozdě, nedostanou nic. Obchod otevřou v devět a za dvě hodiny mají všechno maso vyprodané. Mletého masa mají dost i klobásů a sulců (huspeniny). Do toho se dává asi všelijaké maso, proto se to

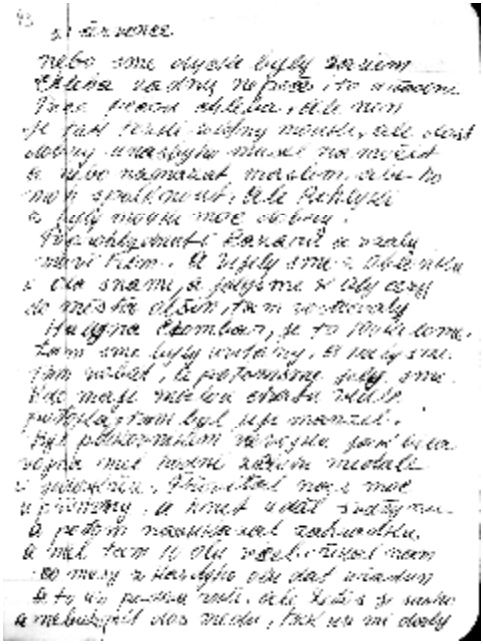

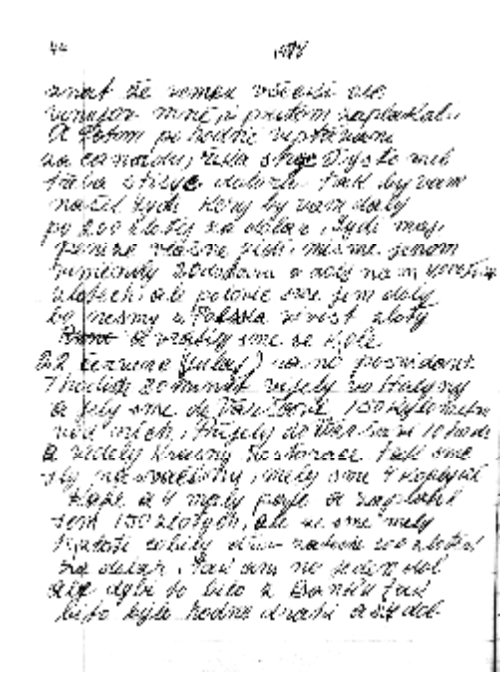

kupuje méně. Sulc ten zase je samé sádlo, ale když se tomu zvykne je to dobré.

Nechci nikoho odsuzovat, píšu si každý den jenom co jsem viděl.

Máme odtut hodně zajímavých obrázků, zvláště z bazaru s koňma. Na bazaru jsme byli po dva dny, i Šenkovi všechno viděli chodili jsme vždycky spolu.

-43- Chleba nikdo nepeče, všechny pekárny jsou státní. Je takový hutný, ze žitné mouky, ale dost dobrý. U nás by se musel vždycky namočit nebo namazat máslem, aby jsme ho mohli polknout. Rohlíky z bílé, pšeničné mouky jsou moc dobré.

Po poslední prohlídce bazaru jsme si natočili video film a vyjeli k Olinině dceři, Halina Ciombar do města Olšín, kde bydlí.

Do Olšína je to asi 100 km. Tam jsme byli vřele uvítáni a pohoštěni obědem. Po obědě nás zavezli do přírody na jejich malou chatu blízko potoka. Byl tam její manžel. Byl kdysi plukovníkem. Za války měl hodně zásluh, vlastní hodně medailí a jeden válečný kříž. Upřímně nás přivítal a ihned připravil

svačinu. Ukázal nám zahrádku, kde měl 10 úlů včel. Říkal nám kolik musí každý rok z každého úlu odevzdat státu a to už po dva roky. „Letos je sucho a nebude medu a tak mi dali vědět, že jsem na vině a že seberou všechen.“ Lítostí se rozplakal.

-44- Po hodině povídání a jeho vyptávání na Kanadu, povídá: „Kdyby jste měli potřebu vyměnit jakékoli peníze třeba i 5000 dolarů, tak bych vám doporučil lidi, kteří dají 200 zlotých za dolar. Lidi mají peníze.“ Vyměnili jsme tedy 20 dolarů. dali nám za ně 4000 zlotých. Polovic jsme jim dali, protože se z Polska stejně zlotý nesmí vyvážet.

Vrátili jsme se do Olšina k Halině.

22.7. Po snídani o půl osmé jsme vyjeli od Haliny a jeli do Varšavy, od nich asi 150 km daleko. Do Varšavy jsme přijeli v 10 hodin. Do první hezké restaurace, kterou jsme uviděli, jsme zašli na svačinu. Dali jsme si 4 šálky kávy a čtyři malé zákusky. Zaplatili jsme 150 zlotých. Měli jsme ale zloté, které byly 200 za dolar a tak nás to stálo ani ne dolar. Kdybychom vyměnili dolary v bance, tak by to bylo hodně drahé, stálo by nás to asi 4 dolary.

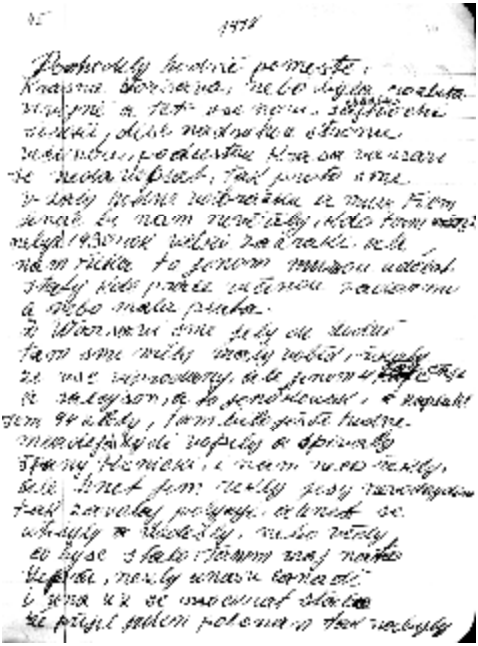

-45- Prohlédli jsme si podle možností centrum města. Za války se Varšavu Němci snažili srovnat se zemí. Bylo hodně míst, kde se jim to povedlo. Odneslo to právě hlavně centrum města. Teď už je všechno nové, široké bulváry, nové široké chodníky, všude podchody. Natočili jsme hodně filmů, aby jsme to mohli těm, kteří s námi tady v roce 1930 byli, mohli ukázat. Po válce se tady děly zázraky. Všechno nám říká, že tohle může udělat jen země, kde je práce skoro zadarmo.

Z Varšavy jsme jeli do Lodže, kde jsme si dali malý oběd. Nebylo si co vybrat, říkali nám,

že je vše vyprodáno. Dali jsme si proto jenom 4x sulc. Bylo ho jen maličký kousek a čtyři čaje. Zaplatil jsem 94 zloté. V restauraci bylo hodně opilých mladých lidí. Zpívali neslušné písničky a také se snažili nám něco povídat. Ale personál jim domluvil a pohrozil, že když neodejdou, tak zavolají policii. Rychle se utišili a odešli. Věděli, co je čeká. Mají na to tady lepší prostředky než u nás v Kanadě.

-46- U nás už se mockrát stalo, že přijede jeden policista, sepíše to a dá k soudu. Soud je odsoudí na týden do vězení, kde mají teplo, rádio a televizi, dobrou stravu a mají se líp než doma.

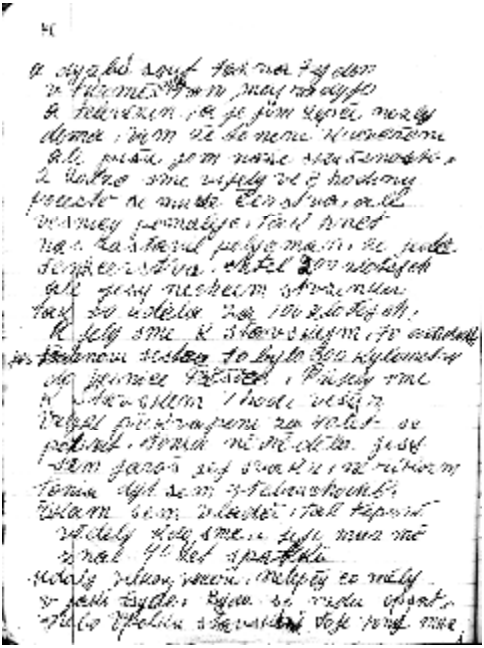

Z Lodže jsme vyjeli ve tři hodiny odpoledne. Po volných a dobrých silnicích se může jet dosti z čerstva ale ve vesnicích se musí ubrat. Ještě jsme daleko nedojeli a zastavila nás policie, že jedeme moc rychle. Chtěl pokutu 200 zlotých, ale když jsme nechtěli stvrzenku tak to bylo za 100.

Jeli jsme ke Stavovským. Antonie Stavovská je setra Jaroslava Balouna. Z Lodže do Pěšice, kde Toňa bydlí je asi 300 km. Přijeli jsme tam v sedm večer. Bylo to pro ně veliké překvapení a není divu, za 40let se najednou potkat. Toňa nevěděla jestli jsem Jaroslav, její švagr. „Ne," říkam ji, „Toni vždyť já jsem s tebou chodil, jsem Vláďa!" Teprve potom poznala, kdo jsem. Před 40ti lety jsme se znali i s jejím mužem.

Hned snesli všechno nejlepší, co v té bídě doma měli. Jejich chudoba se nedá ani popsat. Muselo to být pro ně o to horší, poněvadž rodiče Stavovští i Tonin muž byli kdysi dost bohatí a teď takový život!

Stavovský je poslouchal, pořád plakal a jen hlavou přikyvoval.

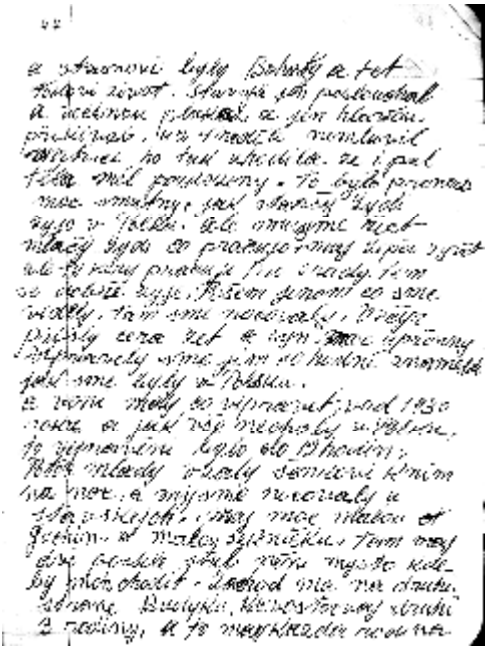

-47- Toňa potom povídala, že on už 4 neděle nemluví. Mrtvice, která ho postihla, způsobila, že na půl těla ochrnul.

Bylo to pro nás moc smutné, jaký život musí vést, hlavně ti starší lidi v Polsku. Musíme přiznat, že mladší, kteří pracují mají lepší život a ti kteří jsou ve službách státu si žijí dobře. Píšu jen to jak jsme to viděli my.

U Antonie Stavovské jsme zůstali na noc. Večer přišli jejich dcera a zeť ze synem. Moc příjemní lidé. Vyprávěli jsme jim o našich a tím i o jejich známých, které jsme v Polsku navštívili. Toňa nám zase povídala, jak od roku 1930 v Polsku o všechno přišli. Naše vyprávění nebralo konce, ale byla půlnoc, museli jsme skončit. Zítra nás čeká další cesta. Mladí potom vzali Šenkovy na noc k nim a my jsme nocovali u Stavovských. Jejich byt je strašně malý, maličká kuchyň a maličká světnička, kde mají dvě postele, stůl a žádné místo, kde by mohli chodit.

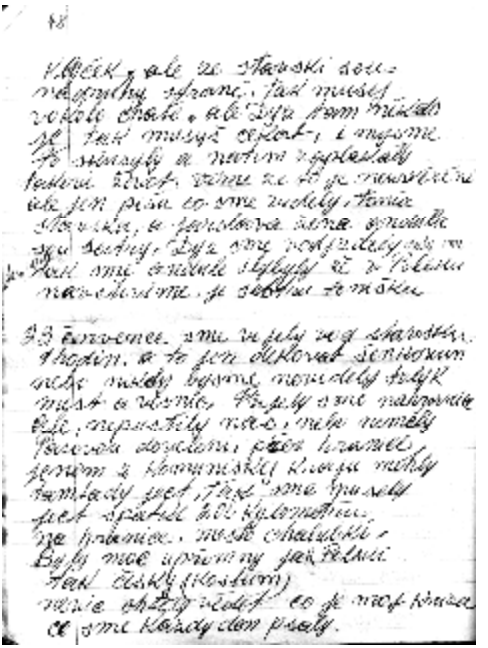

-48- Záchod mají na druhé straně domu, kde bydlí další tři rodiny. Každá rodina má své klíče, ale že Stavovští bydlí na druhé straně, tak musí okolo celého domu. Když je obsazeno, musí se čekat. I my jsme to museli zkusit a zaplakali jsme nad tím, takový život, je to k neuvěření. Píšu jen co jsem prožil.

Toňa Stavovská a Jaroslava žena Anna jsou sestry. Když jsme odjížděli, dali jsme jim deset dolarů. Splnili jsme tak slib Andule, když jsme jeli do Evropy, že navštívíme její sestru Toničku.

23.7. Jsme vyjeli z Pěšic od Stavovských v devět ráno. Znovu musíme děkovat Bohu, že nám do cesty dal takové lidi jako jsou Šenkovi. Jejích trpělivost a nekonečná ochota se nedá ničím odměnit. Bez nich by jsme nikdy nemohli uskutečnit tolik návštěv a uvidět to, co jsme viděli. Přijeli jsme na hranice, ale nepustili nás, protože jsme byli na hraničním přechodu, který nebyl vyhrazen pro západní občany. Tady mohli projet jen občané komunistických zemí.

Museli jsme se vrátit 200 km na přechod Chalupki. Naštěstí pro nás tam byli celkem ochotní a to jak na české, tak i na polské celnici. Chtěli jen vědět, co je v mém zápisníku a co jsem si každý den psal. Vrátili mi ho až po velkém domlouvání a prosbách Edy Šenka.

Celník si něco si přečetl a vrátil mi ho, říká: „Budete mít vzpomínku z Polska.“

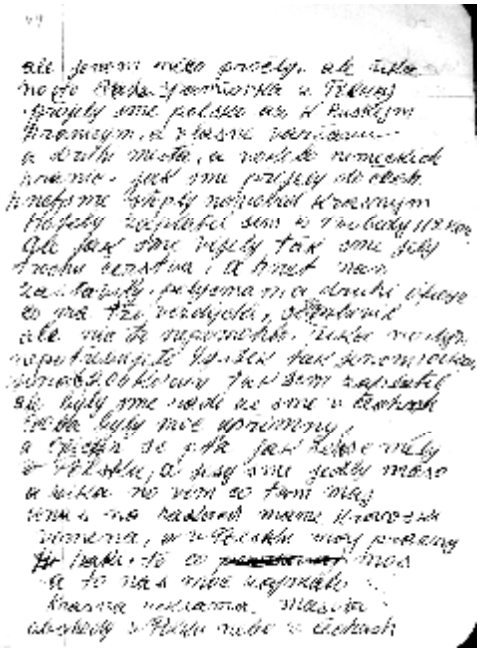

-49-

Zpátky na Moravě

Projeli jsme Polsko až k ruským hranicím, uviděli jsme Varšavu a jiná města, Gdańsk, odkud jsme odplouvali v roce 1930 do Kanady, uviděli jsme koncentrační tábor a připomněli jsme si hrůzy světové války, o kterých jsme tam u nás neměli ani potuchy. Viděli jsme, jak tady žijí lidé. Budeme mít o čem přemýšlet a co vyprávět.

Na zpáteční cestě jsme dojeli až k německým hranicím a přejeli do Čech. Hned za hranicemi jsme zastavili v pěkném hotelu a dali si oběd. Za 4 obědy jsem zaplatil 112 korun. Šenkům a nakonec i nám se ulevilo a i my i když do Čech dávno nepatříme jsme pocítili, že se blížíme domů. Náš dnešní domov

je ale v daleké Kanadě. Po obědě jsme osvěženi vyrazili a rozjeli se příliš rychle. Brzo nás zastavili dva policisté a já jako vždycky jsem mluvil, většinou to pomohlo, ale tentokrát to nebylo nic platné. Policista povídá: „Dobře, když nepotřebujete potvrzení, tak to bude za 100, ale když budete odmlouvat tak za 200.“ Zaplatil jsem. Všichni jsme byli rádi, že už jsme v Čechách. Policista v dobré náladě se ptá: „Jak jste se měli v Polsku? Jedli jste maso? Vím dobře co tam mají. U nás v řeznictvích mají kravská vemena a v Polsku prázdné háky.“ Pěkné srovnání obchodů v Polsku nebo v Čechách.

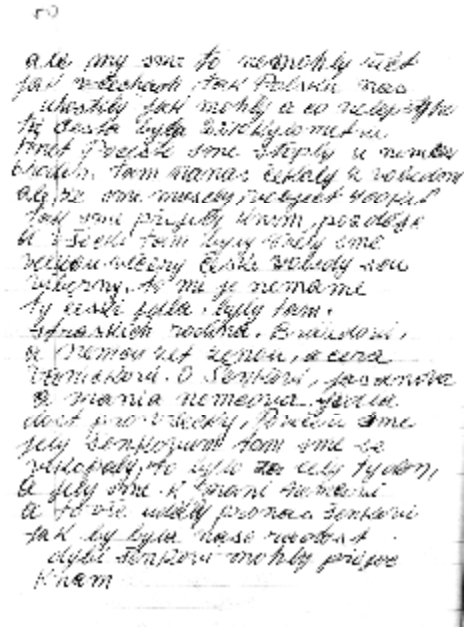

-50- My jsme si ale nemohli stěžovat ani v Čechách, ani v Polsku. Pohostili nás, jak nejlépe mohli a dali nám co měli nejlepšího.

Naše cesta byla dlouhá 2270 km. A naše první zastávka po návratu z Polska byla u Němců. Bylo už šest hodin večer. I přesto nás čekali s obědem. Naše cesta se prodloužila o těch 400 km. kdy jsme se museli vracet na celnici do Chalupek, proto jsme přijeli tak pozdě. Přijeli jsme pozdě, ale přesto tam na nás všichni čekali, Stránských rodina, Brázdovi a Němcův zeť se ženou a dcerou, Vaníčkovi, staří Šenkovi, paní Jasanová a Marie Němcová. Měli jsme velký oběd a zároveň i večeři. Jídla bylo dost a dost pro všechny. Musím přiznat, že ty české obědy jsou výborné, to my v Kanadě nemáme.

Hned po večeři jsme jeli k Šenkům, potřebovali jsme se vykoupat a smýt ze sebe všechno, co jsme na sebe za celý týden našeho výletu nasbírali.

Pak jsme se opět vrátili k Máni Němcové.

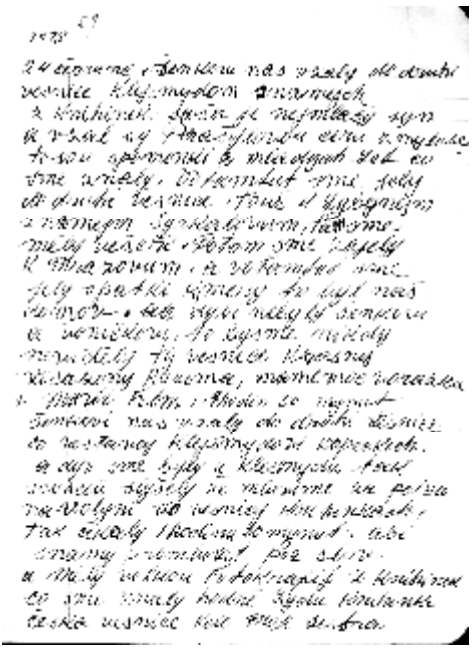

Prožitý týden nám vlastně věnovali Šenkovy. My zůstáváme dlužníky. Jaká by byla naše radost, kdyby Šenkovi mohli přijet k nám do Kanady.

-51- 24.7.78 Šenkovi nás vzali do vedlejší vesnice ke Klejšmídům, známých z Knihynek. Sáša Klejšmíd, nejmladší syn, si vzal za ženu Prášilovou dceru z Miluše. Jen těžko se nám vybavovaly vzpomínky na ta mladá léta. Přejeli jsme do další vesnice k známým Luby, Syrkalovým, kde jsme měli večeři. Po večeři jsme se zastavili u Mrázů a zpátky k Marii, kde byl náš dočasný domov.

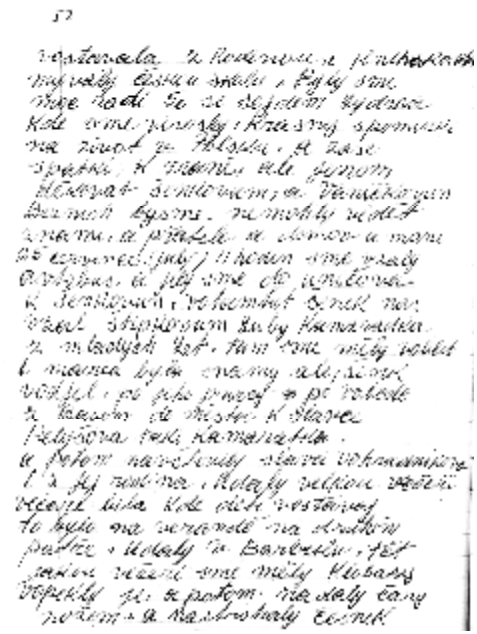

Zásluhou Šenkových a Vaničkových jsme si mohli prohlédnout ty krásné vesnice ozdobené záhony růži a jiných květin.

Další den jsme znovu zajeli ke Klejšmídům do vesnice, kde žijí i Kopeckých. Když sousedé slyšeli, že mluvíme o Polsku a Volyni, o vesnici Knihyňky, tak čekali 1,5 hodiny venku, aby s námi mohli promluvit pár slov. Měli velkou fotografii z Knihynek, české vesnice, kde moje setra s rodinou bydlela.

-52- Knihyňky (severozápadně od Lucka) měly i českou školu. Byli jsme moc rádi, že jsme se

mohli sejít s lidmi, se kterými jsme rostli od dětství do dospělosti. Byli to krásné vzpomínky na život za Polska na Volyni.

Opět musíme poděkovat Šenkům a Vaníčkům a naši Máni za dočasný doopravdický domov.

25.7. Jsme v 11 hodin z Nové Dědiny jeli autobusem do Uničova k Šenkům. Šenk nás zavezl do vesnice Újezd k Štípkům k bývalé Luby kamarádce z mladých let. Tam jsme zůstali na oběd. Máňa zůstala s námi, ale Šenk odejel po své práci. Po obědě jsme autobusem odjeli do Unčovic k Slávce Policové, dnes provdané Vohralikové, také bývalé kamarádce Luby. Mohli jsme poznat i její rodinu. Na terase v prvním patře v domě přes zahradu, kde bydlí její syn Josef, udělali velikou večeři. Ve venkovním krbu opekli klobásy, pak na nich nožem nadělali zářezy,

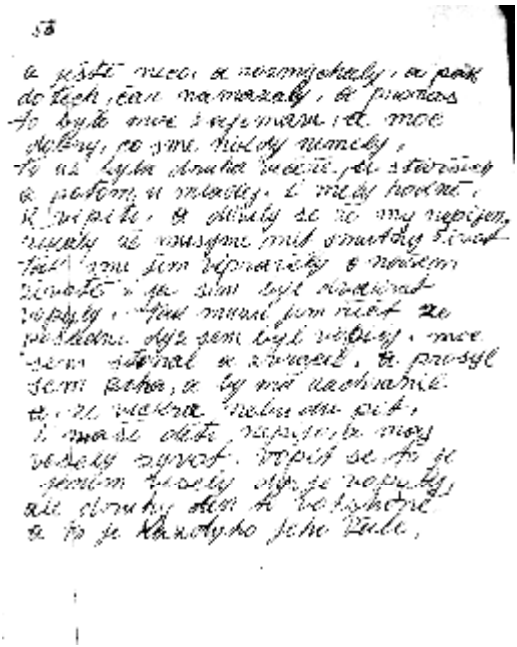

-53- nastrouhali česnek, křen a ještě něco, rozmíchali to a do zářezů na klobásách to vetřeli. Pro nás to bylo moc zajímavé a moc dobré. Něco takového jsme ještě nikdy neměli. Byla to už druhá večeře, nejdříve u rodičů a teď u mladých. Měli také hodně k pití a divili se, že my nepijem. Říkali, že musíme mít smutný život.

Tak jsme jim vyprávěli o našem životě. Já jsem byl dvakrát opilý. Při poslední moji opilosti jsem byl hodně nemocný, hodně jsem stonal a zvracel. Prosil jsem Boha, aby mě zachránil a slíbil jsem, že víckrát nebudu pít. I naše děti nepijí a mají veselý život. Opilý člověk je veselý jenom když pije, ale druhý den většinou stůně. Je to jenom jeho volba.

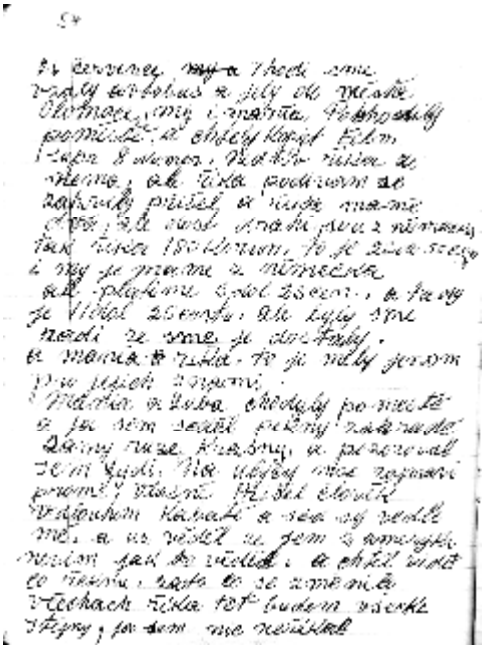

-54- 26.7. V sedm hodin jsme my i Máňa jeli autobusem do Olomouce. Pochodili jsme po městě. Potřeboval jsem koupit film super 8. Nejdříve mi prodavač říkal, že nemá, ale pak povídá,že se podívá. Za chvíli přišel a povídá: Máme dva, ale jsou dost drahé, jsou z Německa za 180 korun. Říkám, že i my je máme z Německa, ale platili jsme 5 dolarů 25 centů a tady chcete 11 dolarů 25 centů. No ale nakonec jsme byli rádi, že jsme je měli. Máňa povídá: „Jistě je měli pro své známé.“

Máňa a Luba chodily po městě a já jsem seděl v pěkné zahrádce u restaurace a pozoroval lidi na ulici.

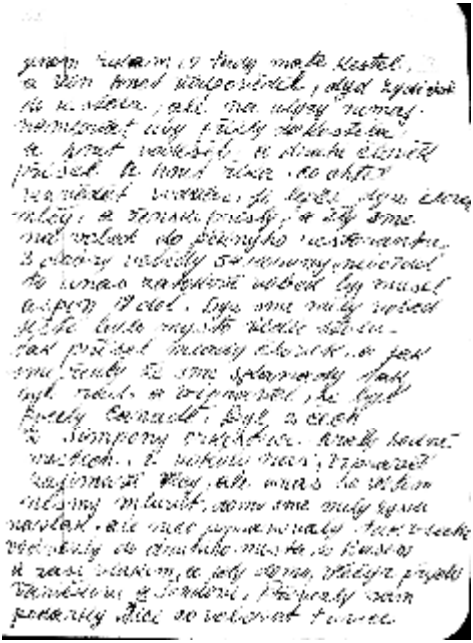

Najednou přišel nějaký člověk a sedl si ke mně. Nevím odkud věděl, že jsem z Ameriky. Chtěl vědět, co říkám tomu, co se v Čechách změnilo. „Povídá se, že teď na tom budeme stejně jako vy,“ nic jsem na to neříkal.

-55- Pak povídám: Tady máte kostel“, on na to „Lidé do kostela chodí ale na ulici je nikdo nesmí přesvědčovat, aby přišli do kostela“. Odešel a hned přišel druhý a ptá se, co chtěl ode mě chtěl vyzvědět. Pomyslel jsem si: „Je lepší, když člověk mlčí“, přišly ženské a odešli jsme. Šli jsme na oběd do pěkné restaurace. Tři obědy stály 54 koruny to je 7 dolarů. Takový oběd by u nás stál

alespoň 12 dolarů. Když jsme obědvali, ještě u stolu jsme měli volné místo. Přisedl k nám mladý člověk a když poznal, že jsme z Kanady, začal nám vyprávěl, jak cestoval po celé Kanadě. Byl z Čech a ze symfonickým orchestrem hráli na mnoha místech.

Lístky na vlak domů jsme měli, ale něco na trati spravovali. Zavezli nás proto autobusem na jiné nádraží a odtamtut jsme už pokračovali vlakem do Uničova. Večer k nám přišli Vaníčkovi a Šenkovi. Přivezli nám dárky, lžíce na obouvání botů s hodně dlouhýma ručkama a také lžíce pro děti. Takové u nás nejsou.

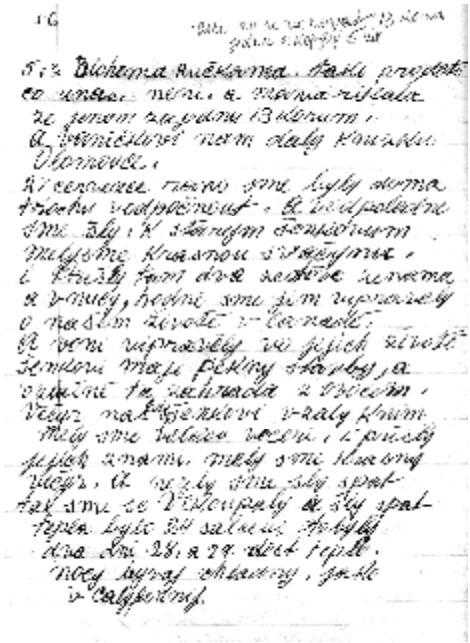

-56- Koupili jsme si potom na rozdání ještě 5 lžic, jedna za 13 korun. Vaníčkovi nám dali knížku o Olomouci.

27.7. Dopoledne jsme zůstali doma trochu si odpočinout a odpoledne jsme zašli ke starým Šenkům. Podali dobrou svačinu, přišli tam za námi dva zeťové se ženami a dětmi. Dlouho jsme jim povídali o našem životě v Kanadě.

Oni zas na oplátku povídali, jak se žije v Československu.

Šenkovi mají pěkný dům a pěknou ovocnou zahradu. Večer pro nás přijel Eda Šenků a vzal nás k nim do Uničova. Dali nám velkou večeři. Pak přišli jejich známí. Zase jsme měli krásný večer.

Než jsme šli spát, tak jsme se vykoupali. Večer bylo nezvyklé teplo. 24 celsia a po další dva dny stále 28 až 29 stupňů. Noci ale už bývají dosti chladné, jako v Kalifornii.

-57- 28.7. 1978 Jedeme na Slovensko.

V pět hodin ráno jsme vyrazili z Uničova, jeli jsme k paní Juhasové.

A zase musíme děkovat Šenkům. Bez nich by jsme toto nemohli nikdy uskutečnit. Krásu, jakou jsme viděli, nemůžeme ani popsat! Obrovské hory a nádherné lesy. Naše první zastávka byla na velikém kopci, kde je pomník padlým francouzkým parašutistům, kteří pomáhali Slovákům v partizánské válce. Jsou tu jména padlých i jiných národností.

Druhá zastávka byla v Liptovském Mikuláši. Na velikém kopci v hlubokých lesích je místo, kde za druhé světové války probíhali kruté boje. Tři týdny se tady bojovalo. Třikrát kopec drželi Němci a třikrát ho Rusi museli osvobozovat. Je tu pohřbeno 92 tisíc vojáků různých národností a hodně českých hochů z Volyně, které jsme znali. Udělali tady nahoře krásné památné místo s velikým pomníkem. Nahoru se jde po 168 schodech a odtamtud je vidět veliký hřbitov moc akrů. Každý hrob je zvlášť. Má cementové víko, každý hrob je osázený růžema. Našli jsme tady jména hochů, které jsme znali z Volyně od Lucka.

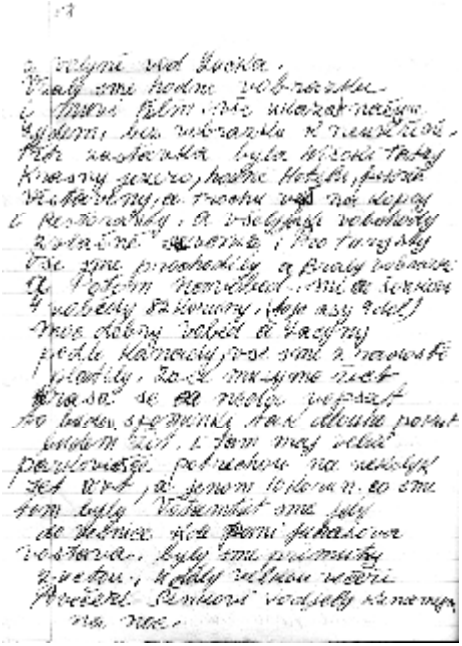

-58- Nafotili jsme hodně obrázků a natočili film. Všechno musíme ukázat našim klukům a i ostatním lidem. Bez obrázků by nám nikdo nevěřil.

Třetí naše zastávka byla ve Vysokých Tatrách . Obrovské hory, a krásna jezera. Je tady hodně krásných výstavných hotelů. Nad nimi výš do hor i restaurace a různé chaty. Spoustu obchodů, hlavně se suvenýry pro turisty. Všechno, co jsme stihli jsme pochodili, prohlédli a vyfotografovali. Zašli jsme do restaurace na oběd. My a Šenkovi, 4 obědy stáli 82 koruny, to by bylo asi 9 dolarů. Moc dobrý a laciný oběd podle Kanady. Všechno jsme s radostí platili. Ta krása, kterou jsme viděli a prožitky, které jsme měli se nedá ničím zaplatit. Budeme na to vzpomínat dokud budem živí. Mají tam velké kryté parkoviště pro několik set aut a za dobu, kterou jsme tam strávili, jsme

zaplatili jenom deset korun. Odtamtud jsme přejeli do vesnice, kde bydlí pani Juhasová. Byli jsme srdečně přijati a pohoštění velikou večeří. Po večeři odjeli Šenkovi ke známým na nocleh.

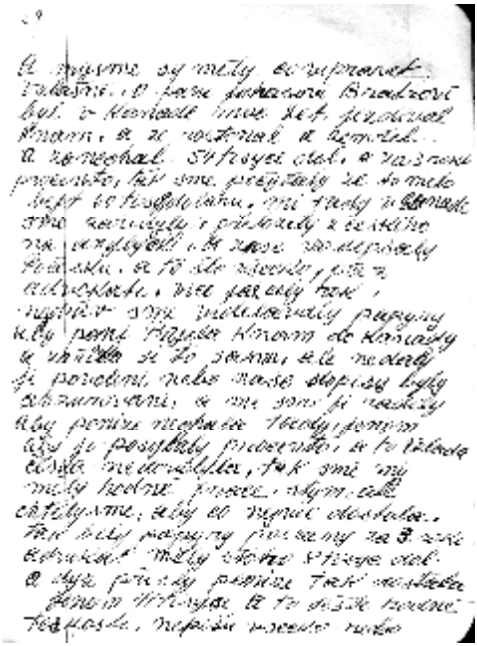

-59- My jsme si měli co vyprávět. Hlavně o bratru paní Juhasové, který byl dlouho v Kanadě. Moc let jezdíval i k nám. Pak se rozstonal a zemřel.
Zanechal po sobě 54 tisíce dolarů a za tři roky úroky z nich. Počítali, že dohromady to by mohlo být asi 60 tisíc dolarů. My jsme to tady v Kanadě všechno vyřizovali. České doklady jsme překládali do angličtiny a naopak z angličtiny do češtiny. Všechno to muselo být přes advokáta. Trvalo to víc jak rok. Pokoušeli jsme se vyřídit papíry, aby paní přijela do Kanady a vyřídila si to sama. Nešlo to, paní Juhasová nedostala povolení k cestě (naše dopisy byly stále cenzurovány). My jsme ji radili, aby peníze nechala tady a nechala si posílat pravidelně jenom nějaké procento z celé sumy. České úřady to také nepovolily a tak jsme s tím měli spoustu práce. Chtěli jsme, aby dostala co nejvíce. Nakonec se to nějak podařilo, papíry byly vyřízeny, ale jenom advokáti za tři roky vyřizování si vzali 8 tisíc dolarů. A když přišly peníze, dostala jenom 41 tisíc a měla s tím ještě spoustu problémů a těžkostí.

Nepíšu všechno poněvadž většinou píšu v noci, když všichni spí, ale chci zaznamenat alespoň kousek naši historie pro vás.

-60- 29.7.1978 jsme z Vysokých Tater vyrazili zpátky na Moravu. Naše první zastávka byla u vápenky. Veliké pece, kde se před válkou pálilo vápno. Když Němci zabrali Československo, začali pec vápenky užívat ke spalování lidí. Němci sem vozili pro ně

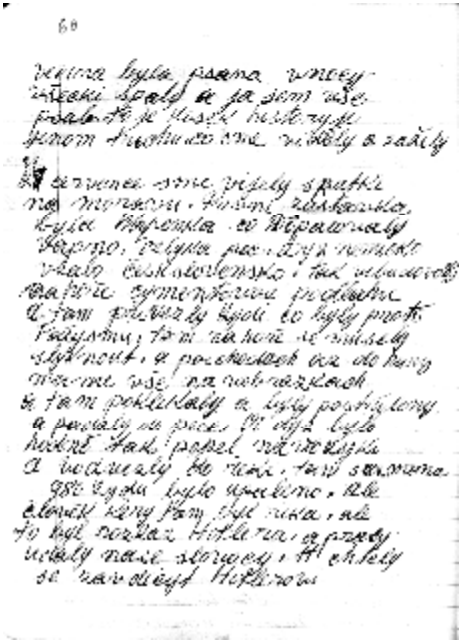

nepohodlné lidi. Dole je nechali svléknout a po schodech je vyhnali nahoru, donutili je pokleknout a ranou do týla je zastřelili. Mrtvá těla pak padala do rozpálené pece, kde shořela. Když už pec byla plná popela, nakládali ho na vozíky a sypali do řeky. Na památníku jsou jména 980 lidí, kteří prý na rozkaz Hitlera byli spáleni. Tuto práci dělali samotní Slováci, chtěli se Hitlerovi zavděčit.

-61- Dnes je tu památník, velký pěkný dům a v něm muzeum, kde jsou uložené památky na umučené. Je tady hodně šatstva a obuvi. Na stěnách jsou jména těch, co tady museli zemřít. Jsou tady jména čeká i německá.

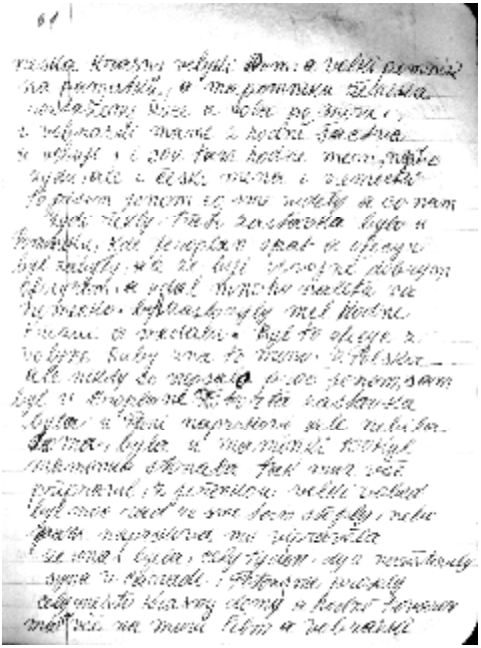

Je tady veliký pomník, na kterém je žena z rozepjatýma rukama, která volá po míru.

Píšeme jen to, co jsme viděli a co nám lidé řekly.

Třetí naše zastávka byla u pomníku na místě, kde spadlo letadlo s letcem, který se zabil. Luba to jméno zná ještě z Volyně. Byl to dobrý a zasloužilý voják. Měl hodně medailí a válečných křížů. Nikde se ale nepsalo proč byl v letadle sám.

Čtvrtá zastávka byla u paní Náprstkové, ale nebyla doma. Byla u nemocné maminky 150 km odsud.

Její muž s Jiřinkou Šenkovou připravil velký oběd. Byl hodně moc rád, že jsme se u nich zastavili. Jeho paní mu vyprávěla, že u nás byla celý týden, když navštívila syna v Kanadě.

Projeli jsme celé město Brno, Krásné domy, továrny a parky, všechno jsem nafilmoval.

Byla to naše poslední zastávka. Domů k Marii jsme přijeli šťastně večer v sedm, najeli jsme 950 km bez nehod.

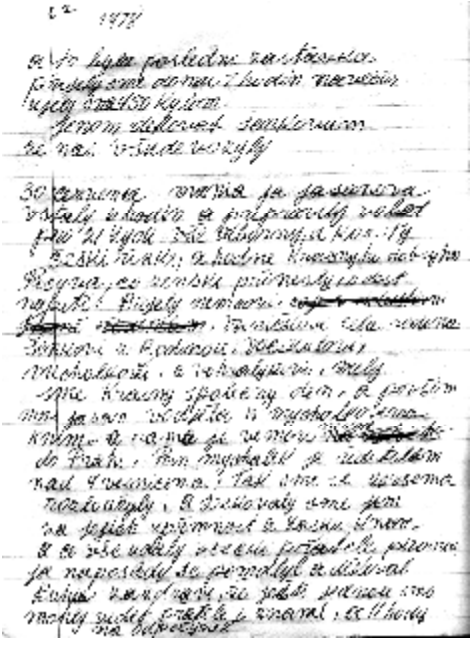

Nadešel čas loučení

-62- 30.7. 1978. Máňa, já a paní Jasanová jsme vstali v šest hodin ráno a začali připravovat slavnostní tabuli pro 21 lidí. Všechno muselo být perfektní, hlavně ty české řízky. Přišly další ženy a přinesly spousty dobrého pečiva a pití. Přijeli Němcovi, Vaníčkovi - celá rodina, Šenkovi mladí i staří, Vocílkovi, Michálkovi z Losin a také Vohralíkovi.

Byl to krásný, slavnostní den a když se všichni začali rozjíždět domů odjela z Michálkovýma i pani Jasanová. Ráno s ní jedou někam do Prahy. Pan Michálek je předsedou společných (sloučených družstev) hospodářství devíti vesnic.

Ze všema jsme se srdečně rozloučili, poděkovali jsme za upřímnost a lásku k nám a za to, co všechno pro nás udělali.
Naposledy jsem se pomodlil a poděkoval Bohu za zdraví a za to, že jsme ještě mohli vidět naše přátele a známé.

Bylo 11 hodin a šlo se na odpočinek.

-63- 31.7. Vstáváme v 8 hodin ráno, v 10 hodin přijeli Vaníčkovi a Šenkovi. Luba dala Šenkovy na památku šálu. Byl teplý den 31

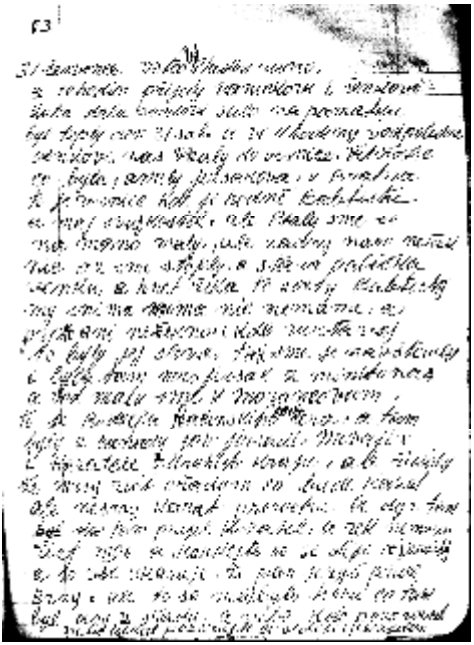

stupňů. Ve tři odpoledne nás Šenkovi zavezli do vesnice Vikýřovice, kde bydlela u bratra Emilka Jirsáková.

Ve vesnici Vikýřovice žije hodně baptistů a mají i svůj kostel.

Ptali jsme se na jméno Malý, ale žádný o nich nevěděl. Zastavili jsme u staré babičky, která byla zrovna venku a ona hned: „Jo to jsou ti baptisti, my s nima nic nemáme a proto vám nikdo neřekne, kde bydlej.“ (Byla to její slova.) Tak jsme je navštívili a byla tam i paní Jirsáková z Minetonu v Kanadě.

Od Malých jsme šli k Moravcovým. Moravcová je Rudolfa Račanského ženy dcera. Právě tam jezdívají Jirsákovi z Kanady.

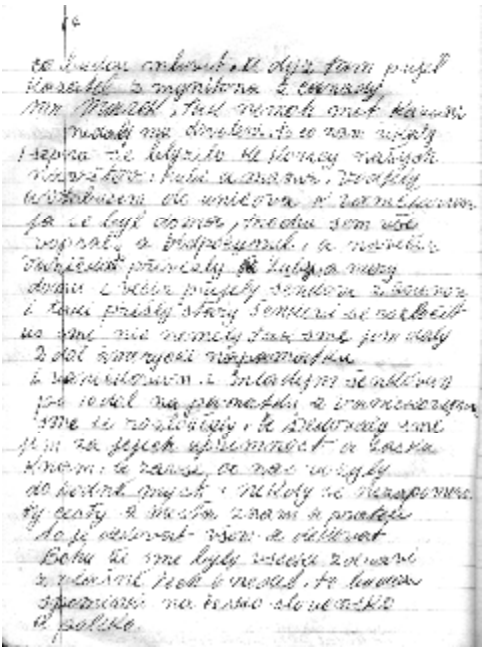

Baptisté tady mívají i kazatele z jiných zemí. Úřadům musí nahlásit, o čem bude kázat. Nesmí kázat prorocky. Když tam byl jednou jiný kazatel řekl: „Pozorujte, co se děje v Izraeli. Vše nasvědčuje tomu, že brzo přijde Spasitel.“ To se nelíbilo těm, kteří měli za úkol na kazatele dohlížet co mluví.

-64- Když k ním přijel kazatel z kanadské Minetony pan Marek, nesměl mít kázaní, nedali mu povolení.

Píšu jen to co mi řekli.

Blíží se konec našeho pobytu

1. 8.1978 Blíží se konec našeho pobytu, konec našich návštěv. Luba a Máňa odjeli do Uničova a já jsem zůstal doma, trochu jsem psal a odpočíval. Večer přivezli Vaníčkovi Lubu a Marii domů. Za nima přijeli Šenkovi s rodinou a přišli se rozloučit také staří Šenkovi. Nic jsme už neměli, co by jsme jim na památku ještě dali, tak alespoň dva americké dolary. Vaníčkům a Šenkům po deseti dolarech. S Vaníčkovýma jsme se rozloučili a poděkovali všem za všechno, co pro nás udělali, že nás zavezli na tolik míst a k tolika přátelům.

Děkoval jsem Bohu, že nám zachoval zdraví. Na těch šest neděl budeme vzpomínat, co budeme živí, vzpomínat na pobyt v Československu a v Polsku.

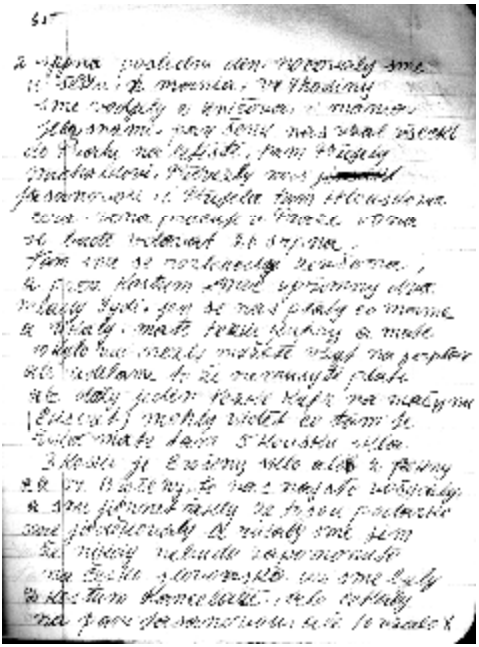

-65- 2.8. poslední den jsme nocovali i s Máňou u Šenků. Ve čtyři hodiny ráno jsme odjeli z Uničova a Máňa jela s námi. Pan Šenk nás všechny vzal do Prahy na letiště. Přijeli tam Michálkovi a přivezli paní Jasnovou. Přijela tam i Hlouškova dcera, která pracuje v Praze a bude se 24.8. vdávat. Tam jsme se se všemi rozloučili. Šli jsme přes celnici, kde nás prohlíželi dva příjemní mladí lidé. Jen se nás zeptali, co máme. Řekli nám také, že máme kufry, ve kterých máme o 10 kg navíc, než si můžeme vzít do letadla. „Uděláme to, že nebudete muset platit.“ Jeden kufr nám dali na rentgen, aby viděli, co tam je. Povídá: „Máte tam pět kousků skla, 3 broušené a dva krásné, ale ne broušené. Jistě vás ošidili.“ Hned jsme

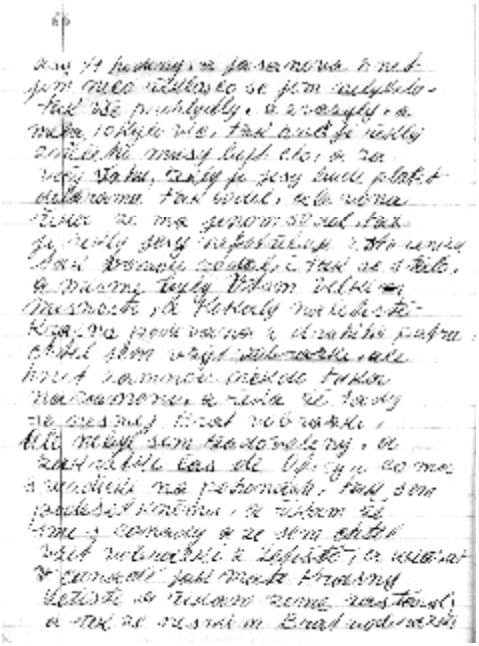

jim řekli, že jsou to dárky. Poděkovali jsme jim a řekli, že nikdy nezapomeneme na Československo. A už jsme byli z celnice v prostoru, kde jsme čekali na paní Jasanovou.

-66- To trvalo asi půl hodiny. Paní Jasanová jim něco řekla, co se jim nelíbilo, tak ji pořádně prohlíželi. Zvážili zavazadla. Měla deset kilo navíc. Řekli ji, že z něčeho musí zaplatit clo a za větší váhu. Když bude platit dolarama, tak 60 dolarů. Řekla jim, že má jenom 50 dolarů. Oni, že když nepotřebuje stvrzenku, tak 50 dolarů stačí. My jsme čekali v té velké místnosti a koukali na letiště. Byla to krásná podívaná z druhého patra. Chtěl jsem si to vyfotografovat, ale hned mi

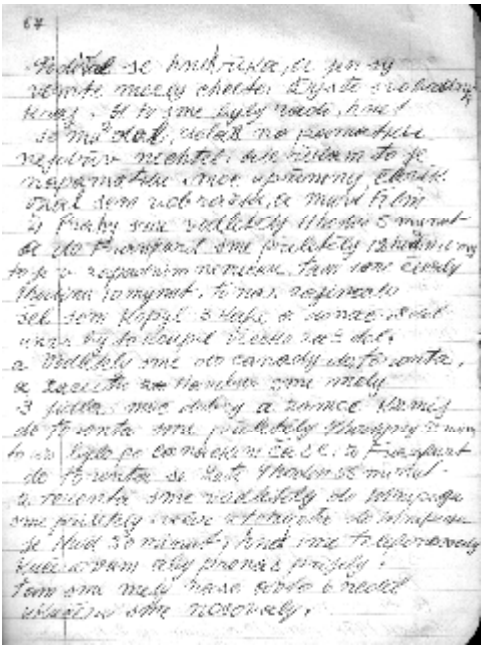

někdo klepe na rameno a říká, že tady se nesmí fotografovat. Neměl jsem povolení. Za chvíli jde důstojník, který měl 3 hvězdičky na ramenou, obrátil jsem se k němu a říkám, že jsem z Kanady a chci si vyfotografovat letiště, abych mohl ukázat obrázky v Kanadě. Povídám mu, že mi tady zakázali fotografovat.

- 67 –

Podíval se na mě a říká: „Jen si fotografujte kolik chcete, vždyť jsme svobodná zem.“ Byli jsme moc rádi. Dal jsem mu na památku 2 dolary. Nejdříve nechtěl, ale říkám: „To je na

památku.“ Byl to moc milý člověk. Nafotografoval jsem obrázky a natočil videofilm.

Z Prahy jsme odletěli v 11 hodin a 5 minut. Do Frankfurtu v západním Německu jsme přiletěli ve 12 hodin a 10 minut. Tam jsme čekali 1 hodinu a 10 minut. Šel jsem koupit 3 kávy a sušenky a zaplatil jsem 8 dolarů. U nás by to všecko stálo 3 dolary. Odletěli jsme do Toronta v Kanadě. Za cestu do Kanady jsme měli 3 dobrá jídla. Myslím si, že toho jídla bylo až moc. Do Toronta jsme přiletěli ve 4 hodiny 55 minut, to už podle kanadského času. Cesta přes moře trvala 9 hodin 55 minut. Z Toronta jsme odletěli do Vinipegu, kam jsme přiletěli večer. Cesta z Toronta trvala 1 hodinu 30 minut. Telefonovali jsme Kučerům, aby pro nás přijeli. U Kučerů jsme měli 6 neděl naše auto. Zůstali jsme u nich na nocleh.

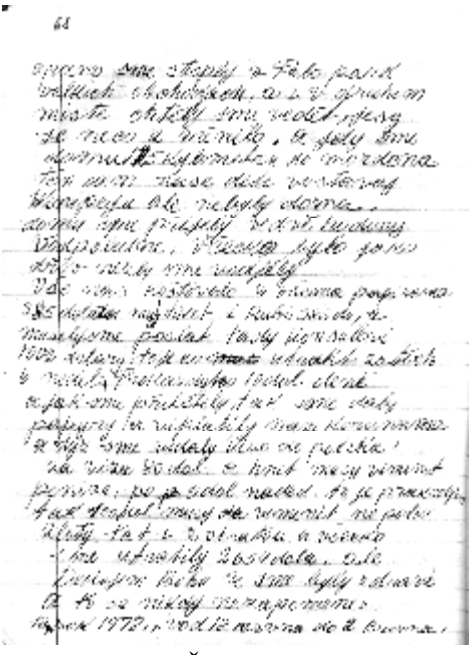

- 68 -

Ráno jsme odjeli. Zastavili jsme v Polo v několika velkých obchodech a na druhém místě jsme chtěli vědět, jestli se něco změnilo. Zastavili jsme se u našich dětí, ale nebyly doma. Pak jsme jeli domů, 25 km do Mordena. Přijeli jsme ve 2 hodiny odpoledne a všechno bylo jako dřív, než jsme odjeli.

Celá cesta nás stála i se vším vyřizováním každého, Lubu i mě 585 dolarů. Museli jsme poslat konzulovi v Kanadě 1002 dolary. To jsou peníze, které jsme utratili za těch 6 neděl. Pro každého to dělá 10 dolarů denně. Když jsme přiletěli do Čech, vyplatili nám tyto peníze v korunách. Vydání víza do Polska nás stálo 80 dolarů. Museli jsme si vyměnit peníze po 5 dolarech. Bylo to 100 dolarů pro každého. Za všecko jsme utratili 2 654 dolarů. Děkujeme Bohu, že jsme byli zdraví a to se nikdy nezapomene. Naše cesta trvala od 18. června do 2. srpna 1978.

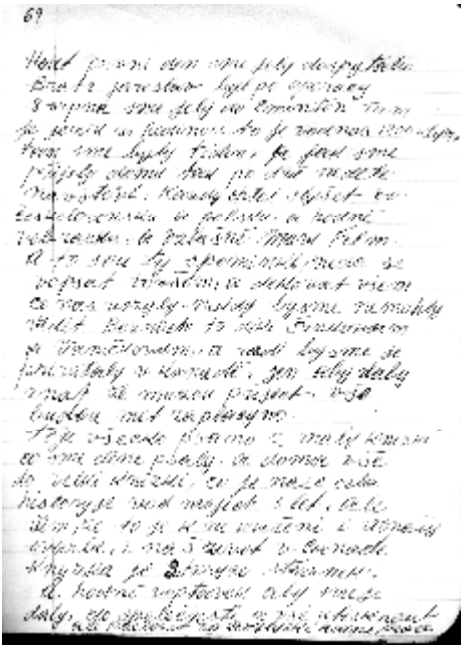

-69- Hned první den po návratu jsme jeli za bratrem Jaroslavem do nemocnice. Byl po operaci. 8.8. jsme jeli navštívit do Edmontonu syna Jeníka s rodinou. To je od nás 1300 km. Tam jsme byli týden. Když jsme přijeli domů, tak po dvě neděle přicházela k nám samá návštěva. Každý chtěl slyšet o Československu i Polsku a vidět hodně obrázků a videofilmy.

To jsou naše vzpomínky, nedá se popsat úplně všechno. Stále musíme děkovat všem, kteří nás vozili, bez nich by to nebylo možné. Zvláště Šenkovým a Vaníčkům. Chtěli by jsme je přivítat také v Kanadě. Stačilo by, kdyby dali vědět, že můžou přijet a všechno budou mít zaplaceno.

Toto všechno je opisováno z malého zápisníku, který jsem denně psal a doma přepisoval do velké knížky, tam je celá naše historie od mých 3 let.

Vím, že tomu nikdo nebude chtít věřit. Je tam i naše svatba a náš život v Kanadě. Kniha už má 2000 stránek. Bylo už hodně nabídek, aby jsme ji dali na veřejnost. Aby jsme ji nechali vytisknout. Ale překlad do angličtiny by dal hodně práce.

Jasanovi Kanada

0056 , 0057 Na památku rodičům Němcovým od dcery s rodinou (Jasanovi)

Jasanovy a Balounovy děti

0052 Marie Němcová (z Nové Dědiny) v Kanadě u Jasanů

0053
Marie Němcová v Kanadě u Jasanů, paní Jasanová je sestra Josefa Němce
0055 19. listopadu. 1963. Jasanovi 40 výročí jejich svatby

0061 Rodina Jasanových

0054 Vánoce 1972. Jasanoví a jejich pravnuci. (Paní Jasanová je sestra Josefa Němce)

Zálesí na Volyni

20509 ….škola…
020510 Učitelka, která v Zálešské škole učila

0002 Fotografie ze Zálesí na Volyni …
Rodina Petra Chmurovského, bratra Luby Balounové a Marie Němcové

0013 Vladimír Baloun 22letý muž se nechal fotografovat pro svoji přítelkyni. Na zadní stranu napsal: „Na dobrou a dlouhou vzpomínku ti dávám svou podobenku. V. Baloun.“ Obdarovaná připsala: „Když na ni pohlédnu, na tě si vzpomenu. L. Chmurovská.“ (Z roku 1929) za rok se stala jeho manželkou.

0014 Omladina ze Zálesí. Fotografii věnovala Luba Chmurovská Josefu Němcovi

0012 Slávka Policová (Vohralíková). Na rubu! „Na milou vzpomínku věrné kamarádce Marii Chmurovské (později Němcové) od Slávky Policové (1929)“

0006 Manželka Vladimíra Němce 0007 Vladimír Němec, bratranec Jiřiny Šenkové. Žili ve Vojkovicích

0010 Příbuzní…

0015 Ivačkovský kovář Bolek Zajíc se svojí paní.

Obrázky z Volyně: Němcovi

020502 Zálesí … na návsi mladí z Hulče. Fotografii vlastnila Libuše Chmurovská a jsou na ni Regentík Milouš, Toušek Milouš, Kalda Vladouš, Kudrna Milouš, první zprava Kudrna Vašík toho času kamarád Libuše.

020505 Němcovi na nákupech… koně i vůz - chlouba každého hospodáře …

020503 místní hasičská kapela 1934 (třetí zprava Němec)

020504 Zálesí …..Josef a Marie z dob mládí …namlouvání

0009 Z leva Bratr Josefa Němce, Václav, kamarádka a bratranec, foto z Volyně

020501 Tatínek Němec jako voják ve Svobodové armádě ze svými kamarády 1945

020506 Voják …Němec si léčí zranění ve Lvovské vojenské nemocnici

020513
Prarodiče Antonie *1889 +1973 a Vladimír *1878+1957 Němcovi
foto z jejich hrobu v Uničově

Marie (Chmurovská)*1913 +2006 a Josef *1910+1967 Němcovi.
foto z jejich hrobu v Uničově

Pohřeb Marie Němcové +2006

2635

2644

Vzpomínky.

Možná jste dočetli výpis deníku pana Balouna jednoho z mnoha lidí, kteří odešli do světa v naději prožít život jinak, snad lehčeji, snáz nebo s větším štěstím. Jak jste si mohli přečíst, ani on v Kanadě to neměl lehké. Stejně jako jiní, kteří tam přišli před ním nebo po něm se vždy netopili ve zlatě.

Svět je veliký a samotný člověk se v něm ztrácí musí se cítit sám, proto vyhledává spřízněné duše, se kterými může vzpomínat a porovnávat.

Rád se vrací do míst, odkud pochází a kde má své kořeny, na které se nedá zapomenout. Ti kteří říkají, že jim je jedno, kde (ve které zemi) žijí, nemluví pravdu. Musel by to být hodně otrlý člověk, který by dokázal zapomenout všechno, jak, kde a s kým žil. Proto se většina ráda vrací za svými do míst odkud pochází. Mnozí nelitují peněz, kterých se ani v cizině nedostává každému, jak jste si mohli všimnout. I pan Baloun neustále sledoval peníze.

Jsem jedna z těch, na které on ve svém deníku vzpomíná. Byl to člověk, který se narodil na Volyni a část svého života až do jejich odjezdu do Kanady prožil s námi. Jeho manželka a moje maminka byly sestry. Proto při jeho návštěvách v Čechách byl také u nás. A i dnes, kdy on ani jeho paní už nežije, navštěvují nás i jiní známí nebo vzdálení příbuzní.

Jejich návštěvy i u mne evokují vzpomínky na časy dětství, Volyň a stěhování.

Ráda vzpomínám na dětství, které jsem prožila částečně na Volyni ve vesnici Zálesí a částečně v Československé republice.

Čas utíká jako voda, život jednotlivce snad ještě rychleji. V mysli zůstávají jenom vzpomínky, někdy krásné a někdy smutnější.

Vzpomínek je mnoho jsou různé a člověk neví co s nimi, které dát přednost, která by mohla zajímat i ostatní.

Vybavuje se mi jedna, kterou bych chtěla věnovat svému tatínkovi, který právě letos, v roce 2010. 18.2. by se dožil významného výročí rovných sta let. Bohužel, osud mu nedopřál vysokého věku. Zemřel v padesáti sedmi letech na zákeřnou nemoc, která je dodnes postrachem pro mnohé z nás. Tatínek, Josef Němec se narodil na Volyni ve vesničce Zálesí, krásné vesničce obklopené lesy.

Protože ve vesnici bylo stejných příjmení více, přidávalo se k našemu příjmení „u albínů“. Celé naši části obce se říkalo „Německý konec“, protože tam žilo šest rodin s příjmením „Němec“.

Tatínek vyrůstal v rodině, kde bylo mimo jeho rodičů i pět sourozenců a plno starostí. Náš dědeček a tátův otec byl trochu veselejší povahy a tak všechny starosti o rodinu a o všechno zůstávaly na moji „zlaté babičce“. Musím dodat, že to byla nejhodnější babička na světě. Milovala jsem ji až do konce jejího života a budu na ni vzpomínat až do konce mého života. Jmenovala se Antonie Němcová a dožila se požehnaného věku osmdesát čtyři roků.

Vrátím se ale k mému tatínkovi. V mládí to jistě neměl lehké. Od dětství musel pracovat na polích, které jako dospělý potom po rodičích převzal do své péče. Jeho bratr Václav se vyučil kovářem, bratr Vladimír pekařem. Sestry se postupně provdaly. Teta Olga si vzala Josefa Michálka a bydlela v ukrajinské vesnici Uhryn, teta Marie se provdala za pana Jasana a ti ve třicátých letech emigrovali do Kanady.

Tatínek byl aktivní mladý muž, hrával v Záleské kapele na klarinet. Záleská omladina často hrávala divadlo. Pořádali se různé akce, časté taneční zábavy, slavilo se posvícení a různé církevní poutě. Všechno toto vím ze střípků vzpomínek na události, o kterých moji rodiče, příbuzní a známí při svém setkávání rádi vyprávěli.

Velmi váženou a ctěnou osobou na Zálesí byla paní učitelka Věra Chramostová. Učila kdysi moje rodiče a učila i moji generaci až do našeho odjezdu do Čech. Divadelní i dětská vystoupení, kulturní a společenské akce v obci byla její doménou.

Velmi ráda měla naši rodinu. Tatínek byl ten, kdo se postaral o její přestěhování do Čech. Do Čech jela s námi až do sběrného tábora v Berouně. Na Moravu už s námi nejela, zůstala v Čechách. Teď už navždy její tělo odpočívá na hřbitově v Drmolu.

Znovu se vrátím ve vzpomínkách ke svému milovanému tatínkovi.

Když přišel čas dospělosti a doba, kdy se muž chce osamostatnit namluvil si moji maminku, Marii Chmurovskou. Maminka byla dcerou rodiny Chmurovských, kteří měli v té době na Zálesí hospodu. Později se odstěhovali do ukrajinské vesnice Melatín. Jejich dcera Marie byla jedna ze šesti sourozenců. S tatínkem se vzali a začali spolu hospodařit na polích, které tatínek dostal od rodičů. Celou dobu

než se vrátili zpátky do Čech, bydleli a hospodařili spolu s tatínkovými rodiči na jejich starém statku.

Ráda vzpomínám na drobné střípky, které mi utkvěly v paměti. Vím, že tatínek byl velice hodný člověk, nikdy nás děti neuhodil, nekřičel na nás, ale přesto jsem měla před nim celý život obrovský respekt a zůstal pro mne vzorem jak se má žít. Každému rád pomohl, dovedl bavit společnost, často byl zván na svatby jako „družba“, uměl hezky promlouvat ke snoubencům a svými veselými výstupy rozveselit všechny svatebčany.

Když přišla na Volyň válka a život Čechů se tady stal nesnesitelný i tatínek se musel rozhodnout, tak jako většina jiných Čechů jít bojovat a vybojovat si právo na návrat do staré vlasti. Josef Němec proto narukoval do Svobodovy armády.

Doma zůstala sama maminka spolu s rodiči svého manžela. Zůstalo na ní celé hospodářství. Na starost měla nejen mě, malou holku a mého malého bratra Mikuláše, ale také malou dceru jejího bratra, který rovněž narukoval, Libuši Chmurovskou.

Tatínek prošel se Svobodovou armádou všechny kruté boje a pod Duklou byl raněn. Ze svého zranění se léčil v nemocnici ve Lvově a po uzdravení byl opět zařazen a s armádou došel až do Prahy.

Jako většina mužů z naší vesnice, spěchal ihned po skončení války domů.

Tady nemohu pominout poznámku o události, která se stala hned první večer, kdy se muži ze Zálesí vrátili domů. Měla jsem tehdy devět let, takže mi to navždy zůstane v paměti.

Večer prostě přišli Banderovci (byli to krutí a nelítostní ukrajinští bandité, kradli a nelítostně zavraždili každého, kdo se jim jakkoli jen málo postavil). Tomuto bezpráví se nevyhnuli ani naši otcové, muži kteří se vrátili z války z krutých bojů a neměli prakticky nic než ušmudlanou uniformu. Banderovci, kteří si říkali, že bojují za svobodnou Ukrajinu jim sebrali všechno: uniformu, boty a neopomněli ani vojenskou čepici (lodičku). Pro všechny to byl obrovský šok, ale nakonec jsme byli šťastní, že nikoho nezabili. Pro ně to bylo něco úplně normálního.

Nemohu si při této příležitosti nevzpomenout na diskuzi o Banderovi, která probíhala na televizní obrazovce v září 2010. Učení pánové (mimochodem velmi mladí) tam zasvěceně hovořili o Banderovi a jeho pochopech jako o ukrajinské vlastenecké armádě.

Mladí muži, na kterých bylo znát, kde a v jaké době svoje poznatky získali. Kdyby se zeptali kterékoli české, polské, nebo židovské ženy, které musely jejich osvobozeneckou válku za Ukrajinu přežít, možná by mnozí své nadšení pro Banderu museli přehodnotit. Museli by přehodnotit i souhlas s právem Ukrajinců jmenovat Banderu narodním hrdinou.

Náš tatínek v období let 1945-1947 musel hodně vytrpět. Bylo to období pro něho velmi hektické. Snažil se uchránit rodinu a hlavně nás děti. V létě jsme chodili spát do různých skrýší, k sousedům na půdu, v zimě do školy. Bylo to sice dál, ale byly tam bytelné dveře, které budily alespoň zdání většího bezpečí. Jindy nás zavezli do Mizoče, městečka, kde bydlel můj strýc. Tam jsme byli ve větším bezpečí. Do města si banderovci přece jen tolik netroufali.

Všechna ta hrůza skončila až v roce 1947, kdy volyňští Češi odjížděli konečně do země svých předků, odjížděli do Československa. Ani toto stěhování se neobešlo bez nebezpečí. Banderovci i v poslední chvíli před odjezdem neváhali přijít a sebrat i to poslední, co měli Češi připraveno na přežití dlouhé cesty. Jedině koho měli rádi a jejich vztah k nim přežívá dodnes, jsou Němci.

Když se na Volyň přijedete podívat dnes v domnění, že když se konečně Ukrajinci zbavili svých nepřátel, najdete vzkvétající kraj, není tomu tak. V místech, kde kdysi bývaly krásné a na svou dobu bohaté české vesnice najdete jen pár bídně udržovaných chalup, ve vesnicích které dožívají.

Konečně v Čechách. Tatínek byl tělem i duší zemědělec a jako většina volyňských mužů toužil hospodařit. Nastěhovali jsme se do Velkých Losin v podhůří Jeseníků. Tady ale žádné pole nebylo volné a místo nevyhovovalo ani svou kopcovitou polohou. Po dlouhém hledání, kdy tatínek objížděl mnoho míst, našel volný statek s deseti hektary pole na opavsku v obci Sudice. Byla to obec, kterou v posledních dnech války rozbila letadla, přes kterou procházely boje Ostravské operace.

Dům, kam jsme se nastěhovali byl prasklý, chlév a stodola úplně rozbořené. Tatínek se velmi staral, aby všechno bylo v pořádku. S maminkou a jeho rodiči obdělávali pole. Sháněl plány a možnosti na obnovu domu. Všem plánům udělala konec komise z Okresního úřadu v Opavě. Po odborném posouzení byl dům určen k demolici.

Začalo další kolo hledání místa, kam bychom se mohli přestěhovat, kde se usadit. Za pomoci příbuzných tatínek objevil celkem slušný statek ve vesnici pro nás s osudovým názvem Nová Dědina. Zemědělskou usedlost v Nové Dědině naši v padesátých letech koupili a sem jsme se už definitivně nastěhovali. Tady rodiče hospodařili až do roku 1953, kdy i tady nás dohnala doba. Přišel čas kolektivizace a i v Nové Dědině muselo vzniknout JZD (Jednotné zemědělské družstvo). Každý rozumný občan pochopil, jak marné bylo bránit se a oddalovat vstup do družstva. Tak i naši museli do JZD vstoupit.

Tatínek byl velmi pilný, rozumný a v celé vesnici platil za dobrého souseda a hospodáře. Za krátký čas byl zvolen za předsedu JZD Nová Dědina. Od prvních let jeho družstevního hospodaření byly hospodářské výsledky velmi dobré. Pod jeho vedením byl zde vybudován kravín, vepřín, drůbežárna a jiné objekty. Tatínek měl velmi rád lidi, staral se o ně, staral se o dobrý chod družstva.

Byl to dobrý manžel a pro mne nezapomenutelný tatínek. Bohužel v roce 1954 krutá nemoc mu ukončila jeho čas. Maminka zůstala s dětmi na svém statku sama. Dokud mohla ještě pracovala v JZD, ale už se nenašel žádný pokračovatel jejich zemědělského podnikání. Maminka se dožila krásného věku 93 let.

Jejich hospodářský dvůr se změnil na okrasný parčík a budovy, které sloužily k hospodaření jsou zbourané a uklizené. Zůstala jen malá část stodoly jako kůlna a malá část stájí, jako zázemí pro obytný dům.

Mně zůstaly na oba rodiče jen krásné vzpomínky a horší vzpomínky na dobu, ve které museli žít.

Nová Dědina 2010

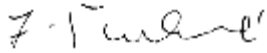

Rodiny o kterých se píše.

Prarodiče Balounovi na Volyni: děti: Anna prov. Malá (Josef Malý)
Václav Baloun Alena
Marie (Holoubková) Josef
Václav
Jaroslav (v Kanadě(Anna)
Vladimír (v Kanadě Libuše Chmurovská)
Libuše

Rodina Vladimíra Balouna v Kanadě:
Vladimír *26.12.1907 +10.7.1993 Morden Kanada
Libuše (Chmurovská) *5.5.1911 +…..
Děti: Liduška *15.6.1931 (Jan Perimen Kalifornie)
Marie *9.5.1932 Norman Bekovi Kanada
Elmo *21.9.1934 Mexiko - Kanada
Jan *21.7.1936 Edmonton Kanada

Rodina Chmurovských: děti: Luba (prov.Balounová)
na Volyni Naďa
Petr
Rostislav
Věra
Marie (prov.Němcová)
Antonie (prov.Lišková)

Prarodiče Němcovi na Volyni: Vladimír *21.1.1878 +1.5.1957
Antonie *1.8.1889 +8.1.1973
Děti: Marie (Jasanová Kanada)
Vladimír (Mladějovice)
Josef Nová Dědina
Olga (Michálková Losiny)

Rodina Josefa Němce z Nové Dědiny: Josef *18.12.1910 +22.4.1967
Marie (Chmurovská) *22.3.1913 +18.8.2006
děti : Kola (Mikuláš)
Jiřina (Šenková)

Album vzpomínek na Volyň

VI.

Ze zapůjčených materiálů a fotografií sestavil Antonín Holec
Uničov, 2011

ALBUM VZPOMÍNEK NA VOLYŇ VI.

OBSAH

	strana
Úvod	109
I.Černý Les	111
II. O sobě paní Olga vypráví:	122
III. My a vesnice se začala pomalu chystat na transport	124
IV. Příběh Mileny Jakubové	127
V. O nás (u Čvančarů)	128
Na návštěvě u paní Heleny Masařikové	133
Moje vzpomínky	135
I. Náš tatínek Emanuel	136
II. Co předcházelo našemu novému setkání s otcem?	138
III. Příběh, který jsme zažili při cestě do Rovna.	140
IV. Tatínková příhoda, když už jsme byli v Čechách.	141
V. Do doby, než nastalo stěhování do Čech,	141
VI. Když narukovali do Svobodovy armády,	144
V Čechách	148

Na návštěvě
u paní ČVANČAROVÉ

Z jejího vyprávění zaznamenal Antonín Holec
Uničiv 2011

Paní Čvančarová ze Sudic napsala ve zpravodaji Vol. Čechů (1/2011) článek o Vánocích 1942 v Černém Lese na Volyni:

Vánoční zážitek zpravodaj 1/2011

Chtěla bych také přispět se svým zážitkem o Vánocích roku 1942 na Volyni. Bydleli jsme, sestra se synem a manželem a já s maminkou v malé vesnici Černý Les. Bydlelo zde asi 30 rodin Čechů. Byly tam dvě hospody, kovář, řezník, krejčí. Rodiny Valešovi, Kroupovi, Zavadský, Vorlíčkovi, Baťovi, Nejedlých, Junkišovi, Volenský, Egertovi, Liškovi, Novákovi, Žukovi, Holcovi, Novotní a babička Rychetská s vnukem Toníkem Kašparem.

Byl Štědrý večer a my jsme už byli po večeři, ale ještě jsme seděli u stolu. Ozvalo se zaklepání na okno. Švagr zjistil, že jsou to dva židovští hoši z vedlejší vesnice Skurče, kteří se svým otcem žili v zemljance v lese. Prosili o něco k jídlu. Sestra jim zabalila do ranečku pečivo a co ještě zbylo od štědrovečerní chudé večeře. Ten večer už nikdo nepřišel. Na první den svátku se nikam nechodilo až na Štěpána. Zase byl večer a dovnitř, kde jsme seděli u kamen vstoupila osoba v černém, a bez pozdravu začala každému podávat ruku. Pobídli jsme ji, aby se posadila a pověděla, kdo je a co chce. Po chvíli řekla: „Jsem židovka z gheta v Lucku, a posílá mě pán tam od toho lesa k vám, že mě přijmete. U nich už být nemůžu.“ Hrozně jsme se polekali a nevěděli či to co povídá je věrohodné, a pro nás velmi nebezpečné.

Schovali jsme ji ve chlévě, kde bylo místo na spaní, když se hlídaly krávy při telení. Vedle byl mlýn. Vlastníkem byla maminka a ruský paměščyk Rymaz, a toho času se nemlelo. Bylo k nám do dvora vidět ze všech stran. Proto jsem já v dojačce ji nosila jídlo, aby to nebylo nápadné. Ještě ten večer vykládala, že je z gheta nákladním autem plně naloženým ženami a muži dovezli k nějaké jámě, kde měli být postříleni. Museli se ale nejdříve svléknout do naha. Ona přitom zmatku seskočila z auta a začala utíkat. Než si toho ozbrojenci všimli, tak už ji pak jejich střely nezasáhly. Přesto spadla, a zůstala ležet jako zabitá. Víc se o ni nikdo nezajímal.

Byla už tma, když se probrala a byla ji zima, protože ležela na sněhu. Bylo ji divné, že není střelena a tak šla hledat nějaké stavení, kde by ji mohli nechat žít. Říkala, že je z Lucka, studentka a že otec

byl advokát. U nás byla celý týden. V sobotu odpoledne jsme měli práci ve stodole. Zahlédli jsme, jak zastavilo německé auto a do domu jde německý voják v uniformně. Kdo něco takového nezažil, nepochopí. Šlo tady o život. Švagr šel za ním, a my dvě jsme jednak vzaly velký koš na plevy, měla jsem ji dát nést na zadech a přivézt ji do stodoly a ukrýt ve stavení. Když jsem jí to řekla, tak mě objala a začala plakat a já s ní. Jí bylo asi 18 a mně 16 let. Ve stodole jsem ji schovala, a šla jsem se také podívat co se děje, když nikdo z domu nevyšel.

Když jsem vešla, byla jsem překvapena, že ten Němec je otec kamarádky ze školy. Žili tam 3 bratři Šmídové. Jeden měl větrák (mlýn) za naší vesnicí, druhý byl pecař, a ten to právě byl. Že byl už na urlapě, a teď se vrací na frontu a tak se stavil na nás podívat.

Večer musela holka odejít k někomu jinému. Možná to bylo varování a mělo dobrý konec. Teprve v Československu jsem se dozvěděla, že byla u Nováků, ale kde skončila Bůh ví... Fronta se pomalu vracela z Ruska, a to jsme si teprve užili.

S pozdravem Čvančarová - Havričenková

Protože pocházím z Volyně a také z české vesnice Černého Lesa vyprávění paní Olgy mne velice zaujalo. Jsem o dost mladší a všechny tyto události z Volyně si sám nepamatuji, ale projevila se ve mně jakási potřeba poznat hlouběji všechno, co se týká místa, kde jsem se narodil a kde jsem začínal svoje dětství.

Na všechno, jak popisuje Černý Les paní Olga si vzpomínám jen matně a tak jsem se rozhodl své vzpomínky oživit, upřesnit a hlavně doplnit o to, co jsem o svém rodišti nevěděl. Zachtělo se mi uslyšet ještě více o občanech a příbuzných z rodiny, ze které pochází moje maminka, z rodiny Jakubových.

Poznal jsem, jak těžká je to záležitost; je možná lehčí zjistit dějiny států, i vládců, historii význačných lidí o všem tom se najdou v archívech záznamy. Historii maličké vesnice zapadlé někde na Ukrajině, ale nikdo nezaznamenal. Osudy jejich obyvatel? Ty už pro historii neznamenají vůbec nic. Je to škoda, jak rád bych se dnes poučil, jak žili pracovali a o co usilovali obyčejní lidé, kteří přicházeli na Volyň, zakládali vesnice a vytvářeli všechno nejen pro lepší život

svůj ale pro nás, své potomky. Jak marné bylo toto úsilí se dnes můžeme přesvědčit při návštěvě míst, kde se toto vše událo. Je škoda, že výsledky jejich práce nemohou sloužit k tomu, jak si to oni mysleli a představovali. Vše je závislé na zvůli a pravdivosti mocných.

Museli jsme proto opustit české vesnice na Volyni a rádi jsme přijali pohostinství naši vlasti, která nám umožnila důstojný život. Naši rodiče a pak i my můžeme pokračovat v dalším zajišťováni svých rodin. Stejně jako jim, tak i nám, ne každému se podaří být slavným a známým.

Jak utíkají léta, všechno se mění mnění se i pohled na předcházející dobu. Mladí přestávají věřit tomu jak to a proč to tak bylo. Mají jiné podněty, jiné potřeby i jinou víru. Pamětníku na Volyň ubývá a tak začíná se zapomínat.

Stejné jako u všech volyňských Čechů a i u mne to nemohlo být jinak, zachtělo se mi někoho najít někoho, kdo tuto dobu ještě zná a spolu s ním si o tom popovídat. Vypravili jsme se spolu se sestrou Antonii proto za paní Olgou a strávili s ní jedno příjemné odpoledne s jejími vzpomínkami.

I.

Černý Les

Povídání paní Olgy Čvančarové o vesnici a rodině.

Když už začínáme naše povídání vrátíme se na Volyň do naší vesnice, Černého Lesa.

Valeš Pepa kdysi nakreslil plánek Černého Lesa, ale momentálně ho nemám doma. Existuje nějaká brožura o Černém Lese tu jsem vlastnila, ale půjčila si ji jedna paní a nevím kdy se mi ji vrátí. Její součásti byla i tato mapka. Nakreslila jsem jakýsi plánek jak si to vzpomínám já.

Přibližný situační náčrt osídlení obce Černý Les (Upraveno podle vzpomínek paní Čvančarové a podle knihy Vol. Češi)

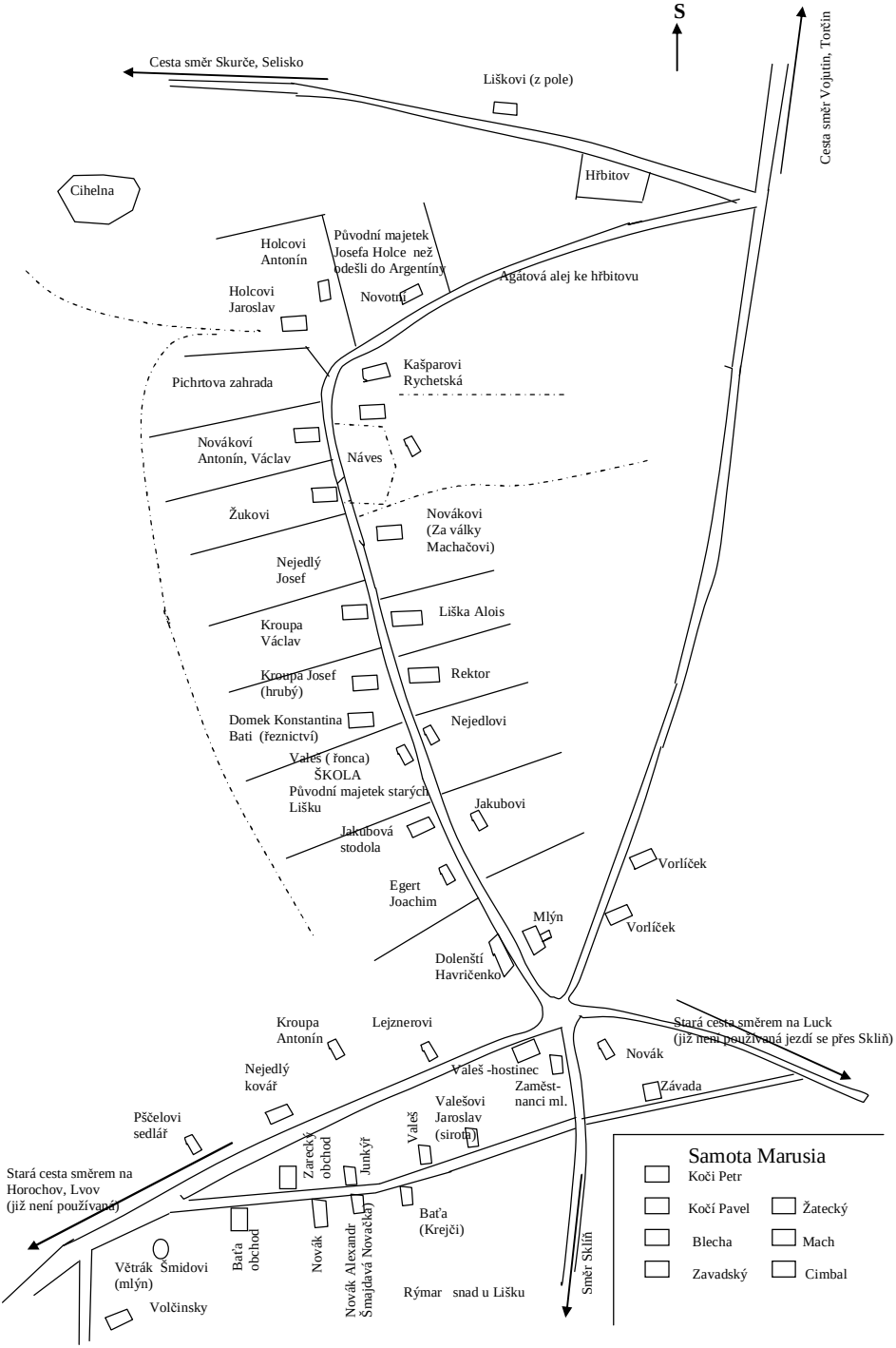

Prohlížíme si nakreslený plánek, tady byl hřbitov, cesta k němu vedla akátovou alejí okolo Holců. Tady byl dům (dnes už je tam prázdné místo), kde žili Novotní. Kdysi patřil Josefu Holcovi bratru Jaroslava a Marie (provdané Valešové).

Vždycky jsem přemýšlel, kde Josef, bratr tatínka bydlel než se odstěhovali do Argentiny a až tady jsem se to dozvěděl. Dozvěděl jsem se i historku z jejich odplutí z Gdaňska. Tam se jim starší syn ztratil a oni museli odejet bez něho. Byl nalezen až později a poslán další lodí za nimi. Z Argentiny ještě několikrát psali a poslali fotografie, ale pak vše skončilo. Novotní, kteří získali dům po rodině Josefa Holce, měli dvě děti. Já si pamatuji na Vláďu; měl úžasné nadání, uměl moc hezky malovat. Když přišel do společnosti, kde se popíjelo nebo se hrály karty sedl si stranou a všechny je dokázal namalovat. Ještě jeden takový umělec tam byl. Jeden z Baťů, byli tři bratři, Vláďa, Kosťa a ještě jeden, byl to takový baculatý člověk a ten nejenže maloval, ale také dokázal vyřezávat. V době ještě než se začalo uvažovat o odjezdu Čechů domů Egertovi měli čerstvě vykopanou studni a tak měli na dvoře velikou hromadu křídy, on vybíral velké balvany a z nich vyřezával různé hlavy známých lidí.

Dále od cesty ve dvoře je menší domek dědy Antonína Holce. Dnes ho nový majitel Galecký už přestavěl, na starých základech je celý postavený znovu z materiálu ze zbouraných hospodářských budov. Tady je studna a cesta před domem kde jsme vyrostli my a kde byla dílna Jaroslava Holce se stáčí do vesnice.

Paní Olga je pamětnice a může vyprávět o všem možném, o lidech i o vesnici. Provedla nás vesnicí, no ale i pro ni je už mnoho detailů nejasných.

Když budeme pokračovat po cestě vesnici ke mlýnu, po pravé straně hned za pozemkem Holců je Pichrtova zahrada. Pichrtová byla sestra Václava a Josefa a Antonína Kroupy. Ta se provdala za Pichrta. Kroupovi byli ze Skobelce u Horochova a později přišli do Černého Lesa. Dva měli postavené domy na naší straně a Antonín měl postavený dům za vesnicí za domem Dolenských, u kterých jsme také bydlely my, směrem na Horochov mezi Leiznerovýma a Nejedlovýma. Starej Nejedlej byl kovář a my jsme tam k nim, jako zvědavé děti chodili se dívat. Hned za kovárnou měl stavení Pčelovskej a ten spravoval boty, šil potahy, spravoval a šil úpřež

(sedlář říkalo se mu po ukrajinsky šornik). Naproti byl větrák (větrný mlýn). Když už jsme se dostali až sem na cestu od mlýna na Horochov po její levé straně u křižovatky s cestou na Vojetín bydleli Valeš (sirota). Valešovy, který bydlel naproti Nejedlových ve (škole) se říkalo „žonca", to byl Milady Valešové táta, takový vysoký muž to byl, tam u nich jsme v jedné místnosti měli školu.

Při každé události ve škole byl přítomen a většinou je vidět i na fotografiích, které se pořizovaly v rámci školy. Ve škole bydleli mnozí, kteří neměli vlastní bydlení.

Na příklad také Rýmar. Ten se později přestěhoval k Ukrajinci Andremu, tam také bydlel Novosad.

Naproti dílny Holcových, v zatáčce bylo stavení babičky Rychetské.

Tu bydleli Také Kašparovi.

Vychovali u sebe schovanku, která prožila svůj krutý příběh. Byl to nalezenec, opuštěné dítě nemocné a nemoci poznamenané natolik, že ji nikdo nevzal domů. Až babička Rychetská se nad ní smilovala. Nechala ji přespávat ve stodole a pomalu ji léčila bylinami a babička Holcová, která uměla nějak zařikávat ji v tom pomáhala. Holka se z nemoci dostala a potom už u nich zůstala. Spolu s paní Kašparovou přijela v roce 1947 do Československa. Vdala se a dnes už má svoje místo na hřbitově v Našiměřicích.

Budeme-li pokračovat na pravé straně cesty, hned za Pichrtovou zahradou bylo hospodářství Václava Nováka. Pak stavení Nikifora Žuka, Josef Nejedlý, a statky Václava a Josefa Kroupy. O nich jsme se už zmiňovali v souvislosti s Pichrtovou zahradou. Hned za nimi byl malý domek, kde Konstantin Baťa provozoval řeznictví. Říkali mu Kosťa.

Následovalo Valešovo stavení, o kterém se mluví jako o škole. Nebyla to budova stavěna jako škola. Byl to přízemní domeček o čtyřech místnostech a veliké chodbě, která ho dělila na dvě části. Ve větší se vyučovalo a menší sloužila k bydlení učitele nebo jiných. Jeden čas tam bydlel farář, bylo to ještě za Polska nebo těsně po tom, kdy ještě doznívalo popolšťování a

katolizace Volyně. Z té doby máme několik fotografií ze slavnosti Božího těla, kdy ve vesnici byly postaveny oltáře a děvčata oblečená

za družičky sypala květiny pod nohy průvodu. Průvod tehdy vycházel od Holců a končil někde na konci vesnice a vracel se zpět na jeho začátek

k fotografování. Společná fotografie z této akce byla pořízena před dílnou Holců. Katolíci se hodně snažili získat lidi na svou stranu. Na slavnost Božího těla přijížděli i dva biskupové z Klodska. Každou neděli bylo sloužení u Josefa Holce. Potom, když se rodina Josefa Holce vystěhovala do Argentiny, Novotní už o bohoslužby nestáli a tak se to přestěhovalo k Lejznerům.

K Leiznerům i u Václava Kroupy proto, že tam měli velké místnosti. Bývaly tu pořádány různé akce, jako na příklad taneční zábavy. Někde uvnitř dvora Valešů (školy) byla budova, kde bydleli Josef Valeš s rodinou. Původně to byl majetek starých Lišků. Po smrti pana Lišky jeho manželka paní Lišková zůstala bydlet u Valešů. Přijela s nimi i do Čech. Bydleli tady ve Třebomi, pohřbená je v Sudicích na pravoslavném hřbitově. Byla také do rodiny s Antonínem Liškou (z pole), který měl domek až u hřbitova, za cestou směrem na Skurč. O tento majetek měli zájem také Jakubovi z Černého Lesa. Jejich dcera Anna byla manželkou Antonína Lišky (z pole). Anna zemřela po těžké nemoci v nemocnici ve Lvově je tam i pohřbená. Liška a jeho syn se přestěhovali do Našiměřic na Moravě. Jejich vnuk dnes bydlí v Lelekovicích u Brna.

Pokračujeme v naší virtuální procházce: Další budova za školou směrem ke mlýnu byla Jakubova stodola a následoval dům Egertových. Paní Marie Egertová byla dcerou Josefa Jakuba, kteří měli svůj statek přes cestu naproti jejímu stavení. Pan Egert se živil také stolářstvím.

Dolenský služebně v Lucku

Poslední před křižovatkou cest byl dům Jaroslava Dolenského. Pan Dolanský měl za ženu dceru jednoho z bratrů Jakubových z Ostrova, Marii Jakubovou *1908. U nich potom maminka žila i se svým druhým manželem Janem Havričenkem, dcerou Olgou narozenou 1927 .

Je škoda, že na hřbitově v Černém Lese nezůstalo prakticky nic. Když odešli Češi, tak Ukrajinci kteří je považovali za vetřelce ze zloby, a aby po Češích tam nezůstalo nic nějaký banderovec (ukrajinský nacionalista)

Tak vypadal hřbitov na Černém Lese r.1998

vzal pásový traktor a rozjezdil hřbitov tak, že tam prakticky zůstalo ležet jen par kamenů. Dnes i kdybychom chtěli opravit místa hrobů našich blízkých jen těžko bychom je hledali.

Někdejší hroby Jakubových v Černém Lese

Jakubovi kteří přišli z Čech na Volyň měli celkem šest dětí.

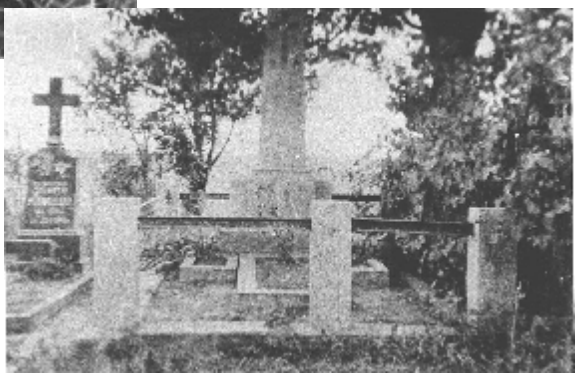

V Ostrově žili tři bratři Josefa Jakuba, který žil v Černém Lese; Václav, se vrátil do Čech a žil v Jablonném v Podještědí,

Na prvním obrázku hroby prarodičů Jakubových v Tvorenicích (na obrázku dcera Anny Liškové z Tvorenic, Marie Dolanská)

Bohuslav, žil na Volyni v Tvorenicích, tam je i pohřben, Jaroslav žil v Ostrově, vrátil se, žil a zemřel v Novém Městě pod Smrkem. Otcem sester Olgy mohl být snad Břetislav.

Mlýn stával přes cestu naproti domů Dolenských a tvořil jakousi dominantu zde vzniklého prostranství a křižovatky. Dolenský byl jeden z podílníku na vlastnictví mlýna a podílel se i na jeho vedení.

Při pohledu na mlýn v roce 1998 se zdá jako by se zde zastavil čas

Pokračování našeho vzpomínání na Černý Les začneme opět v zátočině cesty u paní Rychetské a vypravíme se po ní směrem ke mlýnu, po její levé straně. Za pozemky paní Rychetské byla napříč přes pole jakási alej a pak v místě naproti Novákových byla vytvořena náves. Na její delší straně byl včelín a stavba, kde byla uložena hasičská stříkačka a další výzbroj. Právě na této návsi se scházela omladina a odtud se večery ozýval zpěv krásných písní. Tento zvyk právě Češi rádi převzali od Ukrajinců, ale v církvi Češi zpívali lip. Za návsi pokračovala výstavba domů (a tady se nemůžem shodnout, kdo tam bydlel) kdysi tady byly domy Žukových, Novákových (Václava) a za války když bylo zničeno

Selisko snad tady žili Machačovi. Na levé straně cesty ke mlýnu byla zástavba řídká, bylo tam více volného místa. Další dům bylo hospodářství Aloise Lišky, Alois měl za ženu Pavlínu Jakubovou *1918 a potom dům Rektorových. Následovala louka a domek Nejedlých. Poslední dům po levé straně před mlýnem byl pěkný zděný dům Jakubových starších. Po jejich smrti hospodářství převzal syn Josef. Jakubovi měli celkem šest přeživších dětí (dvě jim zemřeli) mimo Josefa ještě Marii (Egertová), Emílii (Holcová), Jaroslav (odešel do Kanady), Pavlínu (Alois Liška), Annu (Antonín Liška z pole). Na rozlehlém dvoře Jakubů směrem ke mlýnu stával dřevěný špýchar (sýpka), kde se pořádaly tancovačky.

Dostali jsme se ke mlýnu na křižovatku cest: na levé straně byla cesta, která vedla od severu k jihu, na sever vedla přes Vojetín do Torčína a dolů na jih do Sklíně kde se křížila s hlavní cestou, na východ vedla na Luck a na západ na Horochov, na jih dále až do Ostrova.

Z křižovatky od mlýna v Černém Lese se bylo možné dostat po cestě: Cestou na východ - doleva se dalo jet na Luck a doprava západním směrem se dalo jet na Horochov.

Pro nás nastává velká námaha vzpomenout si jak to bylo.
Domy ve vesnici byly postaveny ve všech směrech podél cest a tak se dáme doprava okolo stavení Dolenských směrem na Horochov.

Tady u Dolenských u maminčiny dcery (mojí sestry) jsme na pravé straně bydleli my, Havričenkovi. Pak bylo hospodářství Lejznerových, za nimi dům třetího z bratrů Kroupových, Antonína.

Za ním měl svoji kovárnu kovář Nejedlý. Jako děti jsme tam velice rádi chodili si hrát a dívat se na práci se železem. Paní Nejedlá tam později provozovala i hospodu. Poslední stavení na pravé straně cesty na Horochov bylo Psčelových. Pan Psčela byl sedlář, šil postroje koňům, spravoval potahy a také boty. Říkalo se mu po ukrajinsky šornik.

Od poslední chalupy se vrátíme zase na prostranství před mlýn a vydáme se stejnou cestou a prohlédneme si levou stranu cesty.

Začneme u Valeše (sirota). Sirota Valeš bydlel vedle Dolenských, naproti Nejedlých bydlel Valeš, říkalo se mu Řonca - z polského starosta. Byl to Járy Valeše a Milady táta, takový vysoký štíhlý muž. U nich na škole bydlel také Rýmar než se přestěhoval k

Novosadovým. Tady jsem si už připravila jak vypadala cesta směrem na Luck. Tady, jsou na levé straně Zavadský, hned vedle nich bydleli Junkyřovi, na kraji cesty bydlel starý Valeš a vedle nich za zahradou měl postavený dům syn Pepa Valešů, který měl za ženu Marii, dceru Antonína Holce. Pak tam žili také Novákovi a Vorlíčkovi. Ti byli poslední, měli tam dva baráky. Za cestou směrem na Vojutín byl dům Bati (krejčí), pak Alexandr Novák, Kočí, myslím ještě že se tam postavili nějaké domky. A dál za nimi to už náleželo všechno

Teta Valšová (Holcová) s dětmi….

Mladší Valšovi….

Krásnýmu Sadu. Od Nováků a Vorlíčků vedla cestička, kterou se dalo jezdit na hlavní. Tam bydlel Melničuk a další Ukrajinci a za nima už byl les ten se táhl směrem na Luck. Když se vrátíme k větráku, tak za nim se táhl les, který patřil Kočovým z Marusji, polské vesnice, kde také bydleli Češi. Právě ti Kočovi, Žatečtí a další, které si ani nevzpomenu. Před tím lesem bydlel Volčinský (Vlček).

Po cestě, která vede dolů na Luck, hned za Zavadským, byly Junkýřovi, pak byl starý Valeš. Ti měli domy přímo u cesty. Za starým Valešem byl malý domek, ve kterém bydleli ti, kteří pracovali ve mlýně. Syn, Valeš Pepa, měl postaveno za starým Valešem v zahradě. Za nimi byli Novákovi (šmajdavá Novačka). Za Novákem byli Vorlíčkovi, dvě stavení starý a mladý.

Ještě se vrátíme do vesnice: vedle Valšů (školy) byl malý domeček, kde bydlel nějaký čas Baťa, dělal klobásy (řezník) a po něm tam bydlel Kostenko a ten byl za Polska nějakým funkcionářem ve mlýně (zavědujuščij). Baťa, který tu bydlel před tím si postavil asi vedle svého bratra směrem na Vojetín. Kostenko měl tři děti dva kluky a

holku, všichni byli vystudovaní, ale mluvili jen ukrajinsky. Bydleli tam ještě když přišli Rusové. Pamatuji si to proto, že tu dobu jsem už pracovala ve mlýně a musela jsem jezdit na NKVD do Torčína.

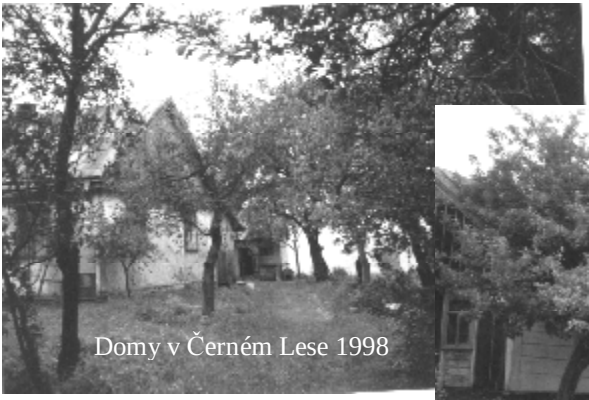

Domy v Černém Lese 1998

Co zbylo z domu Valšových (škola) 1998

Příjezd k dílně Holcových 1998
Dům po zazdění oken slouží
jako sýpka

Neradostné připomenutí
naši vesnice,
není co dodat…..
Obraz vesnice pro své
vzpomínky má každý
svůj…….
II.

O sobě paní Olga vypráví:

Moje maminka, Anna Jarešová ze Sklíně, se vdala za jednoho z bratrů Jakubových, stala se Jakubová. Přistěhovala se za mužem do Černého Lesa.

Jakubových bylo několik bratrů, dva z nich žili také v Ostrově a Josef Jakub měl už rodinu v Černém Lese. Jejich rodiče, Jan Jakub *1843 +1918 a Barbara Zahrádková *1849+1922 žili a jsou pohřbení ve volyňské zemi v Tvorenicích.

Maminka Anna (Jarešová) měla s prvním mužem celkem čtyři děti. Dvě malé děti jim zemřely, pak Marii Jakubovou *1908, provdanou 1929 za Dolenského do Černého Lesa. U nich jsme také my s maminkou žili a Annu Jakubovou *1913, která se provdala za Josefa Kroupu také z Černého Lesa. Nějaký čas s námi dohromady žili i sestra Anna i s manželem Josefem Kroupou než si postavili svůj dům. Ještě v době než k nám přišel ruský režim 1939 i v Černém Lese se dalo docela dobře žít. Hospodařilo se, stavěly se domy a vesnice vzkvétala.

Když manžel Anny (naši maminky) v roce 1915 zemřel, vdala se podruhé (1925) za Jana Havričenka, Rusa, který pocházel z východu a který se k rodině nezachoval zrovna nejlépe. Měli spolu ještě mě – Olgu Havričenkovou *1927. V době když v Rusku vznikaly různé třenice, tak můj táta ještě se svým bratrem, (ten čas žili někde u Kyjeva), odtamtud utekli k nám na Volyň. Tady nevíme kde a co dělali víme, že táta se uchytil ve mlýně. Dělal tam mechanika, musel tam pracovat několik roků maminka si ho vzala asi v roce 1925 nebo 1926. A pak v roce 1927 jsem se narodila já.

Havričenko

Když mi bylo sedm let (1934), otec od nás odešel a více jsme ho neviděli. Odešel když maminka zrovna byla nemocná. Prostě se sebral a šel. To jsme bydleli s Dolenskýma dohromady. Potom už za ruského režimu. Já jsem ještě pořád chodila do školy až do roku 1942. Do školy se chodilo ve Sklíni nebo do polské školy na Marusju. Byla tam nová

škola, banderovci ji vyhodili do povětří. Zůstala z ní jen hromádka rumiska (ukrajinsky hrůzu).

V Černém lese vznikla škola až za války, kdy nebylo možné někam docházet i k vůli bezpečnosti ze strany benderovců. Někdo se mě ptal, kdo byl první učitel v Černém lese. Na fotografiích, které jsou v rámci školy, nejsou jenom školáci, ale všichni mladí i starší, kteří se nějakým způsobem podíleli na kulturním životě. Víme, že v Černém Lese se hrálo i divadlo a hrálo se právě v novém domě Václava Kroupy. Učitel, který učil děti během války, se jmenoval Jamrych. Byl to takový, lidově by se řeklo střelený člověk, ale on skutečně byl zraněný střepinou granátu a také špatně chodil. Školáků tam nikdy nebylo moc, snad někteří tam chodili i ze Seliska. Vesnice Selisko byla za války celá rozbombardovaná a tak mnozí bydleli i v Černém Lese. V roce 1944 i naši vesnici museli všichni opustit, odejit zpátky za frontu a mohli se vrátit až za několik týdnů. Ve dvoře u Dolenských a v jejich domě byl zřízený dokonce štáb.

Ještě se zmíním o tom, že česky jsme se většinou učili doma. Chodit do České školy se poštěstilo jen málo komu. Skoro každá rodina měla slabikář a učili se doma za Poláků, Ukrajinců nebo za Rusů.

Když otec od nás odešel měli jsme z toho jenom polízanice. Když už jsem byla dospělá a pracovala ten čas ve mlýně, musela jsem až dvakrát za rok jezdit na NKVD do Torčína. Ve mlýně nás pracovalo dvanáct, všechny nás museli naložit a zavést do města k výslechu a to také kvůli němu. Táta se někde na tajném místě ukrýval, bál se Rusů a několikrát po někom poslal vzkaz, abychom o něm nikomu nic neřekli. Jak bychom mohli, nic jsme nevěděli. Věděli jsme jenom, že jeho rodiče pocházeli někde od Kyjeva, ale on se tam k nim už nevrátil a ani nemohl, Rusové by ho tam velice snadno našli.

Ve mlýně se pracovalo na dvě směny: jenom já, uklizečka a vedoucí Junkýř, ten tam jenom docházel, jsme chodili ráno. Co se týče mlynáře, a obsluhy motoru, ti museli na dvě směny.

Ve mlýně, jak jsem se už zmiňovala pracoval Kostenko. Za Polska patřil k vedení a teď když mu šlo o živobytí dal se na stranu Rusů. Stal se z něho velký udavač nikdo vlastně nevěděl odkud a jak se do Černého Lesa dostal. Několikrát za sebou ho brali na výslech do Torčína. Vědělo se o něm, že pověděl všechno; řekl i to co nevěděl,

ale oni to po něm chtěli. Na Černém Lese z toho bylo peklo, lidé se báli. Jednou Dolenský, můj švagr jel do Lvova a mezi jiným si přivezl pár litrů kořalky, oni to hned věděli a tu kořalu u něho našli a vzali mu ji, věděli jsme, kdo to udává. V Torčíně jeden z vyšetřovatelů, který nás vyslýchal, už si jeho jméno nepamatuji, byl to jeden z poměščiků, byl z carské rodiny. Aby si zachránil kůži dal se k Rusům a sloužil jim. My jsme u toho výslechu museli napsat, jak oni tomu říkali autobiografii a při každém dalším výslechu se tato kontrolovala a doplňovala. Když se fronta z Černého Lesa pohnula a my jsme se mohli vrátit domů, tak Rusové nikoho, kdo měl osmnáct roků nenechali doma. Okamžitě musel někam nastoupit do práce. Já jsem začala pracovat ve mlýně. Milena (Josefa Jakuba dcera) se uchytila v Michlíně, byla to asi šest až sedm km od nás ukrajinská vesnice, kde byl také mlýn, i ona tam tak jako já na Černém Lese začala přijímat obilí.

V Michlíně bydlela u nějakých Ukrajinců. Večer přišli k nim banderovci a chtěli po ni, aby jim uvařila čaj. Samozřejmě ona jim ten čaj uvařila. Když později od tam odtud odešla, přišla pracovat k nám do mlýna jako mlynář. Stalo se, že k nám přišli z NKVD a zavolali si ji. Já jsem akorát odcházela na snídani domů, ale za chvíli pro mne přišel jeden z těch vojáků, že mám za nimi přijít. Oni už o Mileně a čaji pro benderovce všechno věděli, ale začali s tím že jsem to byla já.

Povídám, že jsem to nebyla já, a tak kdo to tam byl. Tak jim říkám, že tady bydlí holka, která tam kdysi pracovala a také jsem jim řekla kde bydlí. Hned tam za ni šli a já jsem se ji potom na to ptala a dověděla jsem se, že ty banderovce pochytali a oni při výslechu museli říct i o tom čaji. Nic proti ní neměli, nikoho neznala a neměla co říct. V Michlíně ve mlýně pracovala až do doby, kdy vedoucího mlýna přímo u násypky zastřelili banderovci. Milena zůstala u nás v Černém Lese do doby než Češi odjížděli do Čech. Ve mlýně se seznámila z Ukrajincem, vzala si ho a zůstala s ním tam.

III.

Přišel čas a my a vesnice se začala pomalu chystat na transport do Čech. Doma už bylo všechno sbaleno a bylo potřeba vše připravit na

nakládání do vagónu. Protože nikdo nevěděl, kdy se přesně bude nakládat a co všechno tam bude třeba ještě zařizovat, tak někteří už

Poslední obrázky na památku z Volyně

měli věci navozené na nádraží a celý týden tam čekali na pokyn k nakládání. Bylo takové studené předjaří. Bylo zima, ženy a ti mladší, kteří tam nemuseli být čekali doma v Černém Lese. Ti kteří už doma neměli nic spali společně u Lejznerových. My s maminkou jsme spali doma. Bylo jaro a banderovci jezdili po prázdných domech rabova. Do stavení k Lejznerům přijeli dva na koni a já mamince povídám: „Pojďme se tam podívat.“ Prolezli jsme jen tak plotem, ten jeden už byl uvnitř a druhý seděl na koni venku. Maminka okolo něj prošla, ale mě částečně zasáhl pendrekem, který oni nosili. Šlehl mě přes záda, ale koncem zasáhl také dveře. Bylo to pro mě štěstí, jinak by mi rozsekl celá záda. Já sem neměla odvahu se na něho ani podívat. Druhý mezi tím vyšel ze stavení, stejně už tam nic nebylo, nasedl na koně a bez řeči odjeli. Popojeli kousek ke chlévu a uviděli, že máme za chlévem kopec (krecht) věděli, že si Češi ukládají do kopců jablka. Zavolali nás a poručili si jich nabrat.

Takové bylo moje rozloučení s Volyní. Naši už byli na nádraží více jak týden. Já jsem se bála už spát doma, tak jsem chodila k Nejedlům (kováři) a tam jsem nocovala. Až ráno jsem vždycky šla domů. Jednou když přicházím, potkám ho - banderu, jak nese okno, my jsme měli dvojitá okna kvůli teplu. Když jsem přišla domů hned jsem se šla podívat a bylo mi jasné, odkud to okno vzal. Co jsem mohla dělat; okno vzal tak vzal, nechali mě sice doma proto, kdyby se museli z nádraží vrátit, aby to nebylo rozkradený úplně. Ale přece k vůli oknu se nenechám zabít.

No ale hned potom přijeli pro mě, že druhý den se nakládá, tak už abych tam byla. Ráda jsem z Černého lesa odešla i když ještě nebylo všemu trápení konec. Ještě jednu noc jsme museli s maminkou přečkat na nádraží na Sinkievičevce. Byl březen, hrozná zima a nebylo tam kde spát. Všude okolo byl ještě sníh a led. Já s maminkou jsme u nějakých lidí spolu s jinými poslední noc spali na půdě v seně. Naložený vlak byl obrovský. Odjížděla celá naše vesnice a také lidé z jiných vesnic. Brali si všechno. co jim bylo komisí dovoleno a co si mysleli, že ještě budou potřebovat. Brali si sebou vozy, koně i různý jiný dobytek a také zásoby na dlouhou cestu. Brali si sebou rozbolavělé srdce a pocit marnosti nad dřinou, kterou tu museli nechat a nad nevděkem těch, kteří z ní mohli nyní mít užitek. Já jsem sebou tahala pytel s doklady ze mlýna, protože jsem se pořád bála, aby mě někdo nenařkl z nějakých podvodů. Měla jsem sebou jen bloky a nějaké dvě důležité knihy. Když už jsme jeli a byli jsme dosti daleko od nás všechno to jsem vyhodila. Tolik se mi ulevilo a i ostatní si oddechli. Odcházelo staré trápení a strach a bylo třeba udělat místo pro nové starosti a očekávaní. Dobře víme, že ani tady v Čechách to nikdo z volyňských neměl lehké.

Muži odložili uniformy..
Ženy si mohly konečně vydechnout

Volyňské ženy z Černého Lesa v Sudicích 1947

IV.

Příběh Mileny Jakubové a její osud je samostatná kapitola, pro nás je tam spousta bílých míst, které se už nikdy nezaplní. Její anabázi už nikdo nerozplete a neobjasní.

Když odešli Češi, žila ze svým mužem v chalupě po Jakubových. Jak žili těžko říct. Vedlo se jim asi hodně špatně. Odešli hospodáři a zaměstnavatelé a ani mlýn nemohl prosperovat. Když není obili není co mlít. A tak žili i z toho, co kde se dalo najít. Jejich škraloup vůči právu narůstal a nezůstalo to bez odezvy mezi nimi.

Když se potom dostala za rodinou do Čech, tak mi o tom jejím muži vyprávěla. Snad to byl jenom jeden z mnoha jejich příběhů.

Její muž stále udržoval spojení ze svými kumpány, s Ukrajinci, kteří snad mohli patřit i mezi benderovce. Chodili k němu i domů. Když jednou potřebovala zajít ven za svoji potřebou, už ze zvyku se zaposlouchala co se děje za dveřmi. Uslyšela rozhovor, který nevěstil pro ni nic dobrého. Její muž se radil se svými nebo se svým kumpánem co s ní, že by ji snad měli zabít. Tak už si ani netroufla jít ven a začala přemýšlet, kudy by se dostala pryč od nich. Na druhé straně domu bylo dost velké okno tím se dostala ven a utekla.

Tak se při svých toulkách dostala až někde do Ruska a do vězení. Musela pracovat na Dombase v dolech. Dlouhou dobu musela žít přímo v dole přikovaná ke kolečku (táčkám). Jak se odtamtud dostala to nikdo už nepoví. Starší příslušnici její rodiny už nežijí a není nikdo. kdo by o tom něco věděl. V Našiměřicích na Moravě žila její maminka i sestra, ale ti už také nic nemohou říci, spí už svůj věčný spánek na tamějším hřbitově. Jen z vyprávění se ví, že maminka přes červený kříž o ni žádala, aby ji z Ruska pustili. Bylo ji dovoleno přijet za rodinou na jeden měsíc a pak pro podlomené zdraví ji toto omezení bylo na nějaký čas prodlouženo. Podařilo se rodině dokázat, že její muž je nezvěstný a její manželství bylo zrušeno. Našel se tady muž, který se chtěl s ní oženit a tak mohla zůstat v Čechách už jako Maryšková.

Šťastnější konec jejího příběhu už netrval příliš dlouho. Podlomené zdraví z dolů a útrapy vězení vykonaly své, nikdy se už neuzdravila a brzo z tohoto světa odešla. Máme fotografii z Volyně kde je ještě se mnou a Naďou Martyňukovou.

Jednou, nějak hned když ještě mohla, přijela i za námi do Třebomi a tam jsme se o tom trochu bavili. Naďa Martyňuková je dcera pomocníka kováře kteří bydleli u kováře Nejedlého. Její táta byl stále nemocný se

Zleva: Milena Jakubov, Naďa Martyňuková , a Olga Havričenková,

žaludkem, povídalo se že měl v žaludku třísku z díže na chleba a pak brzo umřel. Měli dvě dcery, starší dceru Věru která musela odejít za války nuceně do německa a tam zahynula. Naďka měla pracovat ve mlýně ale proto, že byla stále nemocná, za ni tam pracovala její máma. Říkali jsme ji Kovatychá.

Naďka se vdala za pereselence ze Slovenska kteří přijeli na naše místa na Volyni, zůstali v Černém Lese stejně jako Milena.

Později se někomu z rodiny v Československu podařilo si je vyžádat zpět na Slovensko. Přistěhovali se i z její maminkou. Její život skončil tragicky, na přechodu přes cestu ji srazila jiná žena v autě, byla zraněná, upadla do komatu a už se neprobrala.

V.

Budu vám vyprávět o smrti mechanika mlýna Jaroslava Holce

Jaroslav také pracoval s námi ve mlýně, byl to vlastně rodinný podnik a téměř všichni, kteří tam pracovali nějak patřili do rodiny.

Jaroslav měl za ženu jednu z dcer Josefa Jakuba, Emílii.

Ve mlýně byly určené dny, kdy se přijímalo obilí a vydávala mouka. Kdy kdo má přijet se vždy domlouvalo dopředu. Dováželo se obilí na mletí nebo na šrot, na kroupy. Přiváželo se také dřevo pro plynové generátory pro pohon motoru. Aby se nemuselo hodně dlouho čekat, vypisoval se jakýsi plán a to se dodržovalo.

Já jsem tenkrát přijímala obilí a zapisovala váhu, Jaroslav procházel kolem mě. Za mnou byl násypný koš a tak Jaroslav musel projít těsně okolo mne. Když se přijímalo obilí, nasypalo se do přijímacího koše a odtamtud to šlo elevátorem na čističku a smetí a nečistoty se shromažďovaly v takové bedně v rohu. Mechanik prošel okolo mne a šel směrem do toho rohu. Když šel okolo neodpustil si jak měl ruce špinavé od oleje, aby mně nepodráždil. Sáhl mi prstem na hřbet ruky a otiskl mi tam svoje znamínko. Všechno ostatní se událo ve vteřinách, byl to moment. Najednou se ozval nějaký rachot, zvířil se prach, kterého bylo ve mlýně vždycky dost a pak ticho. Hned jsem věděla že se něco děje, nemohla jsem za ním utíkat stejnou cestou, bylo to okolo řemenů a hodně nebezpečné. Musela jsem z venku okolo mlýna a tam jsem viděla hrůzu, která se stala. Snažili se zastavit motor, ale než se zastavila transmise všechno trvalo pro záchranu života hodně dlouho. Hned potom Jaroslava naložili někomu na vůz a rychle ho chtěli zavést k doktorovi. Nevím byl-li mrtvý hned nebo po cestě, ale úraz nepřežil. Měl hodně rozseknutou hlavu a rozdrcenou nohu.

Autorka o sobě:

Vdávala jsem se až tady v Čechách. Můj muž pocházel také z Volyně.

Jeho rodiče bydleli někde v ukrajinské vesnici, protože jeho táta pracoval jako lesník. Prohlížíme si pár fotografií, které nám ještě zůstali. Je tady jeho maminka Julie Čvančarová, rozená Tošnerová z Kupičova. Je tady teta (Polka) i jeho tatínek.

Čvančarovi ….Olga dnes, babička z Volyně a můj Václav (asi z roku 1950)

Můj muž Václav Čvančara *3.4.1925 + 14.11.83 byl ještě v padesátých letech moc nemocný. Trápilo ho zranění od Dukly a přidaly se i další nemoci. Brzo mi umřel. Mám tady i fotografii svého táty Havričenka, on hrával na harmoniku. Tenkrát, jak jsme se dověděli, že měl druhou manželku a bydlel v Rožišti za Luckem. Se svým manželem jsme měli dvě dcery a syna Miroslava

Syn Miroslav *29.8.51 mi umřel taky docela mladý 10.8.2006.

Manžel i syn oba spí svůj věčný sen v našem společném hrobě v Sudicích.

Starší dcera Vlastislava je vdaná, bydlí v Ostravě. Má dvě dcery její starší dcera Daniela má už dvě děti (kluky) a mladší už bude promovat na ing. Já žiju u naši mladší dcery Olgy v Sudicích, je vdaná, mají postavený krásný dům, má dvě děti, dceru a syna. Olga pracuje u pojišťovny a její manžel má doma dílnu, kde opravuje auta. Mají dvě děti. Syn 29 let je vyučený a dcera je vdaná, mají v Ostravě byt. Mají také malou dceru je ji tři roky. Pracuje na zkrácený úvazek, uklízí a její manžel dělá překladatele.

Paní Olga Dnes žije sama v domě u svojí dcery. Žije nejenom svým vzpomínáním, ale ještě je velice aktivní a činná v mnoha spolcích. Když jsme ji navštívili v jejich 83 letech pracovala pro Sdružení volyňských Čechů a pomáhala i v místní organizaci seniorů. Pečlivě se stará o místní pravoslavnou církev a hroby volyňských Čechů.

Ráda vzpomíná na Volyň, i když vzpomínky na dobu války nejsou vždy nejradostnější. Její vzpomínky se znovu a znovu vrací na Volyň a nás přivedly k rodině Jakubových. Tak přidáme alespoň pár fotografií lidí z Černého Lesa, které se k nám dostaly.

Našiměřice… Dcera Jakubová Marie se vdává. Na obrázku je vidět mnohé nejen z rodiny, ale i Liškovy, Valšovy, paní Nejedlová, Kroupa, a jiní, na jejich jména si dnes už nevzpomeneme.

Paní Kašparová s dcerou…….

Je po válce 1947. Muži z Černého lesa v Čechách..

Na obrázku je i Jaroslav Jakub, jehož hrob bychom našli v daleké Kanadě.

Muži z Černého Lesa před válkou..
….uprostřed Žuk, žili ve Třebomi..

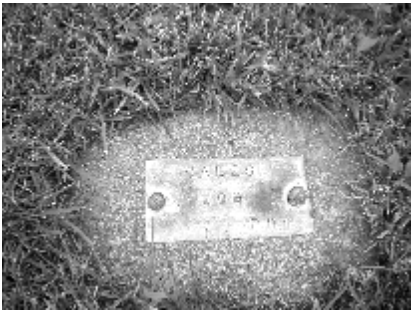

Hroby Josefa Valeše a nově upravený hrob Jaroslava Jakuba (v Kanadě 2008)

Rodina Holcových před odjezdem Josefovy rodiny do Argentiny 1936.
Na dalším obrázku Josefova dcera Marie se loučí se svojí dcerou před odjezdem do války 1944.

Počájev.. Sem chodili naši předci na poutě a my jsme to mohli v 1997 prožít také.

I po létech je pro nás těžké se rozloučit s volyňskou zemí..

Na návštěvě u paní MASAŘIKOVÉ

Z jejího vyprávění zaznamenal Antonín Holec
Uničiv 2010

Náš čas

Na všechno jsme měli spoustu času, nekonečně dlouhou řadu krásných let. Dlouhou šňůru příležitostí, jen se jich chopit.

Náš byl čas zrození, čas dětství, čas mládí a školy, čas dospívání a lásek, čas rodiny, čas práce, čas užívání a odpočinku.

Najednou všechen ten zdánlivě dlouhý a zdánlivě náš čas je pryč, je tady stáří a začíná doba bilancování. Musíme se ohlédnout na cestu po které jsme šli a i když bychom se mnohému rádi vyhnuli už tenkrát, nebylo v našich silách, ani silách naších blízkých se záludnostem této cesty jakkoli vyhnout.

Teprve dnes vidíme, kolik překážek jsme museli v každém nám vyměřeném údobí spolu s blízkými překonat, jaké úsilí museli vyvinout a kolik utrpení překonat naši rodiče a v kolika případech jenom samotné matky když rodiny ztratili otce vinou nesmyslného jednání vlád, rukou banditů nebo v kruté válce.

Ti, kteří se rozhodli jít jinou cestou, odešli na západ nebo do zámoří, platí za to vysokou cenu. Pro velikou vzdálenost a nemožnost žít s blízkými se navzájem odcizí, ztratí sounáležitost se svou vlastí ztratí příbuzné a nakonec zůstávají sami a jejich děti už přestávají být Čechy. V zemi, kde se rozhodnou žít, povětšinou zůstanou jako námezní síla a cizinci.

Všichni, na které ukáže čas, ti i oni vzpomínají. Vzpomínají na prožitá léta, na hezké chvíle a místa, kde ta léta prožívali.

Znovu prožívají své lásky, své radosti a celý svůj život. Bilancují co všechno pro svoji rodinu i pro společnost přinesli, kde se dařilo a kde ne a tak se nutně dostaneme i ke vzpomínkám na horší časy.

Tak je to i u paní Heleny Masaříkové.

Moje vzpomínky

Zapsáno z poznámek a vyprávění paní Heleny Masaříkové,
rozené Šturmové - v Uničově 2011

Mluvila jsem se synem Romanem o našich vzpomínkách a on by chtěl, abych napsala všechno. Je těžké psát všechno, ke všemu když člověk jako já není k tomu patřičně vybaven. Když je člověk mladý ani ve snu ho nenapadne, že jednou přijde čas, kdy na všechno co prožil bude chtít si vzpomenout. A už vůbec ne aby si cokoli zapisoval pro pozdější vzpomínky.

Můj čas zrodu, prvních pohledů na svět, moje mládí to všechno patří dalekému kraji - Volyni. V dnešní době ale už ne tak nedostupné jako kdysi, když tam přicházeli naši předkové. Dnes vzdálenosti, které byly kdysi překonatelné jen s obrovským nasazením sil i času, se dají zdolat mnohem snadněji a rychleji. Tam, kde cesta trvala i týdny, dnes je to otázka dne, překonat tuto vzdálenost dnes by nebyl problém a ni pro mne.

Málo platné i když je hodně zajímavé vidět místa, kde jsme se narodili, místa kde se narodili naši rodiče, dnes už to tam všechno vypadá docela jinak. Po odchodu Čechů z Volyně se veškeré zvelebování kdysi českých vesnic a majetku zastavilo. Nebylo to jen tím, že místa opustili jejich majitelé, ale také politikou, která tu nastala. Začala silná kolektivizace a místní obyvatelé ztratili motivaci pokračovat v Čechy započatém díle.

Kdysi krásné české vesnice se povětšinou pomalu rozpadají a ty domy, které měli štěstí, slouží už jenom jako chalupy. Příroda začíná maskovat, dílo o které lidé už nestojí.

Do časů, jaké to na Volyni bylo je možné se podívat už jen ve vzpomínkách. Tyto návraty pro nás, kteří se na tyto časy ještě pamatujeme, jsou hodně těžké.

Člověk si v myšlenkách začne vybavovat krásnou rovinatou zem kam přišli z tehdejšího Rakousko-Uherska naši pradědové vybudovat si nové domovy pro své rodiny a pro své děti. Přišli do lesů, které museli nejdříve vyklučit a zorat, postavit domy, stáje, založit chovy dobytka. Ne všichni toto zvládli a mnozí, ať už k tomu měli jakékoliv důvody, odešli dále. Odešli za moře a mnozí také na jih do Bulharska, Slovinska, kde se nacházejí české osady dodnes.

Vybavuji si černou úrodnou zem, rovná dobře obdělaná pole, která přinášela obživu a mnohdy i bohatství tolika Čechům. Vybavuji si také společenský život v českých osadách i krásné ukrajinské písničky, které se po večerech nesly rovinou z míst, kde se scházela ukrajinská mládež.

Nemohu psát o všem, to ponechám těm, kteří to umí mnohem lépe, je toho mnoho, ale já se vrátím do časů mého dětství, do doby, kdy začala druhá světová válka a doba, která se do moji paměti vryla svou krutostí, strachem všech a o všechno, i o vlastní život.

Mnoho věcí musím vynechat a ani si nemůžu všechno vybavit.

Mé myšlenky a vzpomínky bloudí, bloudí celým časem a opět a opět se zastaví v době, která byla pro nás děti a pro naši maminku nejstrašnější. Tato léta byla strašná nejen pro nás, ale i pro všechny Čechy na Volyni a snad i pro všechny lidi na světě vůbec.

Nebudu psát paměti naší rodiny, ale jen několik vzpomínek jak přicházejí.

Dcera Helena, 2011

I.

Náš tatínek Emanuel Šturma se narodil v Buršovce r.1911. S maminkou Annou rozenou Štajnerovou (1911) žili na Volyni v České vesnici Chomout, měli syna a dvě dcery. Strašně ráda na ně vzpomínám, byli to snad nejhodnější rodiče na celém světě. V roce 1944 byl tatínek povolán do Rovna na velitelství ČSA, které velel gen. Svoboda.

Po krátkém výcviku odešel tatínek se svou jednotkou na frontu (doslova odešel - celou cestu z Rovna až na Duklu prošli pěšky)- Jeho krátký čas boje za svobodu Československa začal i skončil na Dukle.

Hned když nastoupil se svoji jednotkou do bojů na Dukle, byl raněn.

Tatínkovo zranění bylo velmi těžké, byl zraněný na zádech velkou střepinou z dělostřeleckého granátu. Ta mu přesekla levou lopatku a přerazila dvě žebra. Později mu doktoři říkali, že právě lopatka mu zachránila život. Kdyby to dostal jenom o kousíček níž střepina by prošla až do srdce.

A jen díky tomu, že ho jeden voják našel a pomohl mu, nevykrvácel.

I přes velké štěstí, že přežil zranění, přeci jenom měl velikou smůlu, sen přejít Duklu a zúčastnit se osvobození své vytoužené vlasti se mu nesplnil. Po ošetření z obvaziště byl pravidelně vypravován lazaretní vlak se zraněnými zpátky do Ruska a tam byl odeslán i on.

V lazaretu se seznámil s dalším zraněným volyňským Čechem, panem Klabanem, který byl z Ulbárova u Rovna. Když oba zjistili, že vlak jede do Ruska přes Rovno, začali snít o domově. Trať do Rovna vede také přes Ulbárov a tam jsou jako doma, rozhodli se, že utečou. Věděli, že vlak musí nabírat vodu a při jízdě vysledovali, že už dlouho nenabírali a že to nemůže být ve velkých stanicích kvůli velkému provozu. Začali věřit, že k tomu dojde právě v Ulbárově nebo blízko ještě před Rovnem. Připravili se a osud jim přál; vlak zůstal stát právě v Ulbárově. Přišla jejich chvíle nepozorovaně se vyplížili z vlaku uschovali se v trnkovém porostu, který v těch místech lemoval trať. (Dnes už to tam vypadá docela jinak, ti kteří se byli na Volyni podívat vyprávěli, že trnkový porost u tratě už není a i nádraží vypadá docela jinak).

Když se situace uklidnila, lokomotiva skutečně nabrala vodu a vlak odjel. Muži se rozloučili a každý se vydal domů.

Ještě jsem neřekla, že tatínek byl z Buršovky a my jsme bydleli na Chomoutě.

Čistě náhodou se stalo, že po cestě, po které šel tatínek, jeli povozem do Chomoutu lidé, kteří ho znali. My jsme vlastně od babičky kartářky jeli před nimi.

Oběma se podařilo dostat domů. Tatínek ale neměl vyhráno. Zranění, které bylo ještě hodně čerstvé, bylo zanícené a zahnisané. Bylo třeba pomoci. Rána hrozně bolela. (Člověk dnes si neumí ani představit, že s takovým zraněním může někdo tolik myslet na své doma a utíkat z míst, kde má jakous - takous péči).

Osud byl ale na jeho straně. V Rovně byla vojenská nemocnice, kam museli zajet.

Proto nás děti museli ponechat u tety v Curkově (maminčiny sestry Libuše Likovské) a s otcem pokračovali do Rovna.

II.

Co předcházelo našemu novému setkání s otcem?

Za několik měsíců, kdy byl tatínek na frontě, dostala maminka dopis, že je tatínek nezvěstný.

Maminka byla hrozně nešťastná, tolik jsme potřebovali nějakou oporu nebo nějakou zprávu, co se vlastně stalo a je-li ještě nějaká naděje. Jediný člověk, kde jsme měli jakousi naději, byla babička. Proto jsme v neděli jeli za maminčinou matkou, která vykládala karty. Babička řekla, že tatínek je blízko od domova, ať nemá strach. Dodnes nedovedu pochopit jak to vlastně bylo, vyčetla to doopravdy z karet nebo měla jenom nějakou intuici, anebo měla od někoho zprávu a už to věděla? Když jsme jeli domů přes Ulbárov, zrovna jel vlak s praporem červeného kříže. Cesta v Ulbárově křižuje železnici a my jsme museli počkat, fascinovaní jsme hleděli na vlak, maminka i děti - všech se nás zmocnilo vzrušení: „Už jede domů“.

Maminka pobídla koně, musíme být doma než se setmí. Domů ještě zbývalo kousek cesty. Jezdit večer mimo obec bylo hodně nebezpečné.

Pak se stalo, když už jsme byli doma a večeřeli, začal štěkat pes Hektor, ale hned přestal. Všichni jsme ztuhli, takové večerní návštěvy na Volyni málo kdy věštily něco dobrého a najednou někdo zaťuká na okno, ozvalo se: „Anči, otevři, to jsem já.“ Vrátil se nám tatínek!

Tatínek byl raněn do levé strany zad. Měl přeraženou lopatku a dvě žebra, hnisalo to a bolelo.

Byl doma jenom tři dny, zranění bylo zanedbané a hrozně bolelo, bylo třeba vyhledat pomoc. U nás ve vesnici byl jenom zvěrolékař, který se na to sice přišel podívat ale řekl: „Já těžko s tím můžu něco udělat. Naprosto nic na to nemám, nemam ani potřebné obvazy,

budete muset do nemocnice“. Maminka roztrhala měkčí prostěradlo a tatínka ošetřili.

Vojenská nemocnice byla v Rovně. Maminka všechno nachystala, jeli jsme k tetě do Curkova, že nás děti nechají u tety a příští ráno pojedou do Rovna.

Jeli jsme přes Koňušku, tam nás zastavila vojenská hlídka. Když uviděli tatínka v uniformě čs. armády zasalutovali a jeden řekl: „Svoboda“, tatínek: „Da“. Vojín řekl: „Ujechaj“ a tak jsme dojeli k tetě.

U tety byli všichni rádi, že je tatínek doma. A všichni teprve tam si uvědomili, že nemá žádné papíry a co by se stalo kdyby voják v Koňuškách je chtěl. Pro vojáka by to znamenalo obvinění z dezerce a krutý trest.

Strýc s maminkou se druhý den vypravili do Rovna a pokusili se nějak navázat na vedoucího lékaře vojenské nemocnice a podařilo se.

Se vším se na Volyni muselo počítat. Maminka měla sebou velké koše, jaké se doma pletly, plné jídla a pití, za války se vařila doma samohonka i na prodej. Když přišla otázka, jestli i bez dokladů dovolí, aby tatínek zůstal v nemocnici, odpověděl jejich velitel, že ano.

Když se vrátili z Rovna nebylo ještě vyhráno, Tatínek měl na sobě uniformu a pro ni byli banderovci ochotní i zabíjet. A tak ani náš pobyt u tety nezůstal bez povšimnuti. Po večeři, když jsme se už pomalu chystali na spaní, najednou někdo zaťukal na okno. Strýc řekl: „Už jsou tady, zůstaňte sedět.“ Teta šla otevřít. Přišli tři muži. Jeden se ptal: „Kdo to je?“ Strýc to vysvětlil. Jeden muž šel ven, za chvilku přišel s jiným mužem, který měl brašnu, řekl tatínkovi, ať se svlékne, tatínek řekl: „Sám nemůžu, bolí mě to“, muž, že mu pomůže. Pak sňal tatínkovi obvaz a pozval dalšího muže, ať se jde podívat. Ten mu řekl, ať ho ošetří.

Pak si povídali, popili, tatínkovi popřáli zdraví a odešli. Všichni jsme si oddechli tentokrát i banderovci když viděli tatínkovo zranění, vzdali se uniformy.

Tatínek byl do konce války v nemocnici v Rovně dokud se neuzdravil. Maminka za ním velice často jezdila s proviantem.

V květnu 1945 mu vydali doklady od kdy do kdy se léčil a s tím ho propustili.

III.

Vybavuje se mi doba a v ní příběh, který jsme zažili při cestě do Rovna. Když končila válka všude chybělo všechno a každý se snažil přežít jak se dalo. Také ruská vláda, která v té době na Volyni panovala, nikoho nešetřila, nás ani Ukrajince. A tak docházelo k častým střetům hlavně s Ukrajinci, kteří žili v domnění, že oni si musí vládnout sami. *(Nikdy se jim to nepodařilo. Ukrajině vždy někdo poroučel: Poláci, Němci, Rakušané. Po vypuknutí války jim opět Němci slibovali samostatnou Ukrajinu.)* A tak reakce Ukrajinců byla: věčný boj s každým, kdo jim cokoli odpíral. Proto odmítali dodávat „Rusům“ dodávky potravin. Je samozřejmé, že si to Rusové nenechali líbit a jeli si dodávky vymoci silou. Ve vesnici sebrali a naložili všechno co našli. Tenkrát se na nikoho nebraly žádné ohledy, ani ohled na to, že postižený nebude mít z čeho přežít. Ukrajinci, kteří byli většinou členy banderovských band *(oficiálni armáda Ukrajiny UPA),* si na tuto výpravu „Rusů“ v nedalekém lesíku, přes který cesta z vesnice vedla, počkali, přepadli je, potraviny sebrali, auta a povozy zapálili. A všechny živé, které dostihli povraždili. Zničit takovou kolonu nebyl zase takový problém. Její ochranu tvořil maličký oddíl mladých chlapců (synové otců, kteří ten čas sloužili v armádě, Češi povětšinou v armádě české) tvořili jakousi policii (ISTP) a zajišťovali pořádek v zázemí.

Samozřejmě taková akce nemohla zůstat bez následků. Rusové přijeli příslušníky hledat a na místě přepadu viděli co se stalo. Hned vykonali pomstu v ukrajinské vesnici odkud byli příslušníci banderovských vrahů.

Náš tatínek ten čas byl už doma. Maminka ho vezla k doktorovi a my děti, abychom nebyly samy doma, tak nás nechali u naši tety v Curkově. Když nás tam naši vezli, museli projíždět místy této děsivé události. Všude byli ruští vojáci, zastavili i nás a když viděli tatínkovou uniformu ptali se otce jestli je ze Svobodovy armády. Když byli ujištěni, že ano Rus řekl: „Ujižďaj a my jsme pokračovali v cestě. Při projíždění vesnice jsme viděli u každé chalupy pod prostěradly ležet mrtvé lidi a podle velikosti zakrytého místa bylo jasné, že někde jich leželo i více než jeden.

IV.

Neřekla jsem vám tatínkovou příhodu, když už jsme byli v Čechách.

Po mnoha letech 1970, když už měl tatínek jít do důchodu, navštívil lékaře a ten mu nabídl, že jako zasloužilý voják by měl právo na lázeňskou léčbu. Tatínek, který pro své válečné zranění často trpěl bolestmi toto léčení rád přijal. Při pobytu v lázních na Slovensku si všiml, že se na něj neustále dívá nějaký muž, že ho stále sleduje. Druhý den už to nevydržel, zašel za ním a přímo se ho zeptal proč ho sleduje co na něm vidí. Odpověděl mu také otázkou: „Byl jsi na Dukle a byl jsi raněný do zad?“ Když mu tatínek odpověděl, že byl, dozvěděl se, že on je ten, který mu tenkrát zachránil život. Dva kilometry ho z míst těžkých bojů odnesl na zádech na obvaziště, kde ho mohli nějak ošetřit. Týden toto setkání spolu oslavovali a zůstali už kamarády navždy.

V.

Do doby, než nastalo stěhování do Čech, jsme byli všichni doma. Doma nás bylo pět: maminka, tatínek, můj bratr Václav já a sestra Liba.

Příprava na stěhování proběhla už normálně. Já si to už nepamatuji přesně, byla jsem malá holka, ale vzpomínám si, že chodila nějaká komise z Čech, která všechno sepisovala. Tatínek s maminkou nás připravovali na cestu.

Z Volyně jsme odjížděli z Ozeran, protože v Ulbárově na nádraží nebyla kolej, kde by bylo tolik místa na nakládání. V Ozeranech byla kolej a u ní tolik místa, že se tam dalo zajet s vozy až k vagónu a pohodlně překládat. Když jsem potom tady mluvila s lidmi z Volyně, říkali, že z Ozeran odjížděli všichni z okolí. Vždycky přibližně po týdnu byl přistaven vlak, naložila se a odjela celá jedná vesnice. Každý se musel o všechno postarat sám jenom ti, kteří byli předem domluveni, některé věci dělali společně.

Po příjezdu do republiky jsme bydleli v Podkrkonoší 7 km od Trutnova a 13 km od Dvora Králové. Bylo to v oblasti, kde nám to naprosto nevyhovovalo. Z hor od Sněžky pořád foukal studený vítr. Od listopadu už začala zima a v dubnu pořád ještě byl sníh. Nedalo se tam na zahrádce nic vypěstovat. Byli jsme se podívat v Říčkách v Orlických horách, kde se nachází sportovní zimní středisko. Tam bylo nějaké volné stavení. Šli jsme se tam podívat. Nahoře, v podkroví byla místnost a postel. Bratr, když to viděl, prohlásil: „Tady budu spát!“ Nadzvedl matraci a pod ní se objevilo plno štěnic, bylo tam úplně červeno. Utíkali jsme za tatínkem, řekli jsme mu to a on rozhodl, že tu nezůstaneme.

S námi jezdil hledat bydlení tatínkův bratranec Peterka. Domy se přidělovaly na Okresním národním výboru. Tam nám navrhli další možnost - do vesnice Celný. Bratranci tatínka, Peterkovi i nám se tu celkem líbilo. Byl tady sice veliký kopec, což se dalo ještě zvládnout, ale v létě tam byly strašné bouřky. Všude u cest byly kříže, kde od blesku zemřeli lidé. Rok jsme tu bydleli, pak ale maminka prohlásila, že tu bydlet nebude ani za nic, protože my děti jsme se bály chodit ven. Bouřky přicházely hrozně rychle, začalo se mračit a hned všichni lidé utíkali z pole domů.

Vzpomínám si, bylo to ve žních, skládali jsme pšenici do mandelů, chtěli jsme ještě uložit poslední snopy. Ale lidé na nás volali: „Nebuďte tady, běžte domů.“ Ještě než jsme doběhli domů spustila se taková bouřka, jakou ještě jsme nikdy neviděli. Začalo hromobití a tolik blesků, že se zdálo, jako by hořela zem, jeden blesk za druhým. Celný bylo kousek od Pastvin, ale bylo to tady samý kopec a nebylo moc možností si vybrat něco jiného. Peterka povídá tatínkovi: „Pojď pojedeme do Ústí nad Orlicí a zeptáme se na nějaké jiné obydlí“.

V Ústí nám řekli, že snad by byla možnost v Libchavách a Černovíře. Peterkovy si vybrali statek v Libchavách a my jsme šli do Černovíra. Tam bylo doopravdy pěkně, veliký statek, krásné stáje. Zde jsme ale mohli být jenom dva roky, zakládala se JZD. Z našeho statku se stalo hospodářství JZD. Bylo to v padesátém roce: veliké stáje, dvě stodoly, bylo to pro družstvo jako stvořené. My jsme to museli opustit.

Tatínek ztratil o hospodaření zájem. Zranění ho začínalo bolet stále častěji, hlavně na podzim nebo na jaře, doktor mu doporučoval práci v teple. Maminčina sestra (Lipovská), která bydlela u Trutnova a které maminka napsala, že se musíme vystěhovat, odpověděla, že snad je volný domek tam u nich. Vyřídilo se to a my jsme se přestěhovali tam.

Tatínek začal pracovat ve fabrice. Byla to obrovská anabáze; ani ne tak pro nás děti, mně bylo patnáct a svět jsem viděla růžově, ale pro rodiče to muselo být hrozné. Během tři let jsme se museli čtyřikrát stěhovat a třikrát začínat úplně znovu.

Zdravotní školu jsem studovala v Praze. Bydlely jsme tam v jakýchsi ubytovnách. Pracovaly jsme v kojeneckém ústavu. Byla tam velikánská zahrada, ve které byly vilky, kde kdysi bydleli doktoři a sestry. Vedení z toho, protože bylo málo zdravotních sester, hlavně dětských, udělalo jakýsi internát pro žákyně.

Já jsem po zdravotní škole začala pracovat v nemocnici v Liberci. Seznámila jsem se s hochem, který chodil na vysokou školu, ale moc mu nešla ruština, tak školy nechal a nastoupil do fabriky, kde pracoval i můj táta. Pak musel jako každý mladý muž nastoupit na vojenskou presenční službu. Když se vrátil musel se rozhodnout co dál. Pracoval nějaký čas ve slévárně v Hajnici. Tam si udělal nějaký kurz na laboranta. Odebíral vzorky roztaveného železa a prováděl rozbory. Prováděli rentgenování odlitků zda neobsahují bubliny. Můj manžel měl textilní průmyslovku. V Liberci začal studovat vysokou textilní.

V Uničově na Moravě se dostavovaly strojírny, nová fabrika. Potřebovali lidi a nabízeli i byty.

V Uničově také bydleli Štajnerovi (Bohouš a Víťa, moji bratranci). V novinách vycházely inzeráty, že Uničovské strojírny potřebují pracovní síly. Bratranec Víťa nám tyto noviny poslal. Ukázalo se, že je to pravda. Strojírny ale potřebovaly už vyučené nebo zaučené lidi. Tak i můj hoch nastoupil v rámci náboru do zaučení na slévače v Plzni.

V učení v Plzni byl dva roky. Mezi tím jsme se stali manžely. Narodil se nám syn Roman. Chtěli jsme se nutně osamostatnit.

Přišli jsme sem do Uničova, manžel nastoupil do práce na strojírny. Byt jsme dostali až po dvou letech. Manžel chtěl stále něčím

být, proto si dodělal v Uničově večerně slévárenskou průmyslovku. Do Uničova jsme přišli v roce 1963, náš Roman už měl rok. Manžel do doby, než jsme dostali byt, bydlel sám na svobodárně. Dnes jsou tam domy s pečovatelskou službou. Uničovské sídliště v tu dobu bylo v začátcích. Stavěly se jenom zděné domy, teprve později začaly růst panelové domy. Ten čas se v Uničově stavělo hodně. Město rostlo a vzkvétalo.

Nedávno jsme se synem na to vzpomínali, říkal mi, že je rád, že jsme se sem přestěhovali, když už nic jiného tak alespoň kvůli mírné zimě, která tady panuje. Nemáme tady povodně ani jiné kalamity.

VI.

Povídá se, že Češi když narukovali do Svobodovy armády, věděli, že se všichni budou stěhovat do Čech, není to pravda. Toto rozhodnutí padlo až v roce 1945, kdy začal odsun Němců z Čech. Teprve potom se všechno začalo domlouvat. Benešova vláda zjistila, že po odsunu zůstane celé pohraničí prázdné a že by bylo vhodné toto území někým zaplnit.

Maminka se setkala i s generálem Svobodou. Vojáci, kteří byli připravováni na odchod do boje, se mohli před svým odchodem setkat se svými manželkami nebo blízkými. Mnozí toho využili. Mezi nimi i naše maminka. Jeli za ním, dnes už nevím, kde to přesně bylo, ale pokud si pamatuji, tak někde v Podkarpatské Rusi. Tohoto setkání se zúčastnil Svoboda. Každý si mohl s ním promluvit. Maminka říkala, jak to byl bezvadný chlap a stejného názoru byl i otec. Nikdy ze sebe nedělal něco víc, jako někteří jiní velitelé. Všichni mu tam říkali, jak nebezpečné je na Volyni žít, že nikdo neví zda dožije rána, koho si banderovci zase vyberou a usmrtí.

My jsme s dětmi Ukrajinců, vlastně s dětmi banderovců chodily do školy. Oni nám přes den nedávaly nic znát, byly to vlastně kamarádi. Až s příchodem noci se z jejich rodičů a bratrů stávali krvelační vlci.

U nás na Chomoutě se toho ani tak moc nedělo, jenom jednou u pana Odstrčila, který dělal starostu obce, byla přestřelka po celou noc. Říkali ale, že to zavinila právě jednotka mladých chlapců (tatínek jim říkal bajstruci). Tyto jednotky po většinou přejížděli ode vsi ke vsi a zajišťovali schůze a zakládání kolchozů.

Možná znáte paní Beranovou z Brníčka (už zemřela mají hrob tady v Uničově) u nich se schovala polská učitelka. Nějakým způsobem se o ní dozvěděli benderovci. Kdo to vyzradil nebo benderovcům udal, nikdo neví. Jisté je, že pro ně byli Poláci a židé největší nepřátelé. Tak se to stalo: přišli najisto vyvlékli ji ven a zabili. Byla to msta zdivočelých lidí na obyčejných lidech, za to, že v osmnáctém roce zabrali půlku Ukrajiny Poláci a druhou část Rusové. Ukrajinci jim to nechtěli odpustit.

Hranice tohoto rozdělení vlastně platí dodneška, procházela od severu k jihu někde v oblasti Žitomíru. Na každé straně této hranice platili sice stejné zákony, ale docela jiné poměry ke vztahu k Rusku. My jsme žili na bývalé straně polské. Na západní straně proběhla repatriace celkem bez problémů. Horší to ale bylo na straně východní. Odtamtud se mnozí Češi mohli vrátit do vlasti až po roce 1989, po událostech v Černobylu.

Fotografie vyjadřuje svoje stáří a radosti těch, kteří jsou na ní zobrazení…

Vzpomínám si na vyprávění našich rodičů. Za polské vlády na Volyni bylo hospodářsky celkem dobře. Horší to bylo po stránce duševní a kulturní. Poláci zavedli tvrdý režim popolšťování, byly zrušeny české i ukrajinské školy. Ukrajinsky se mohlo vyučovat jen málo hodin v několika vybraných školách. Úředním jazykem se stala polština. Mladí muži museli narukovat do polské armády. Můj tatínek byl v polské armádě také, sloužil v Krakově u jízdního vojska, ale to jsem

ještě nebyla na světě.

Z té doby nám zůstaly nějaké fotky, kde je táta na koni, k jejich výzbroji patřila šavle. Právě ti muži, kteří sloužili v polské armádě a potom se dostali do ruské armády měli to pak těžké.

Povětšinou, jako nespolehliví byli odeslání pracovat do zázemí na Sibiř. A odtamtud se dostat do české Svobodovy armády stálo hodně námahy.

Povyprávím vám příběh našich bratranců. Oni žili na východní straně rozdělené Volyně někde, v Šepetovce nebo někde v blízkosti.

Samozřejmě, že jako Češi měli pole a hospodářství. Když přišli

Rusové, nastalo zakládání kolchozů a rozkulačování. Vstupovat do kolchozu se Čechům moc nechtělo a tak se bránili. Hodně jich na to doplatilo. Tak i tito naši bratranci. Sebrali jim všechno a jako nepřítele odvezli na Sibiř, strýce a čtyři kluky, jeho syny. Kde byl strýc a jeho starší dva synové se nikdo už nedozvěděl, zmizeli na dalekém severu. Mladší dva synové se naštěstí udrželi spolu, pracovali ve zlatých dolech jako otroci. Spali v kůlnách, kde měli pod sebou jenom slámu, pod hlavou slámou nacpaný pytel a na přikrytí jen vojenský kabát, který nosili ve dne na sobě. K jídlu měli jenom slanečky a kousek chleba a to bylo pořád. Toto kruté období přežili jenom proto, že byli stále pospolu. Navzájem se hlídali. Bylo to strašné. Po každé noci ráno nalézali okradené a zabité spoluvězně (spolunocležníky). Mezi vězni byli i takové skupinky, kteří v noci zabíjeli lidi i pro maličkost.

Když vznikla Svobodova armáda, štěstí se přiklonilo na jejich stranu. Jednou za nimi přišel jejich dozorce. Byl to čistokrevný Rus, který věděl, že jsou Češi. Dal jim noviny a řekl, aby si to přečetli. „Ale běda když někomu o mně něco řeknete.“ V novinách bylo napsáno, že Svoboda dělá nábor do České armády. Byla tam adresa, kam je možno se hlásit. Nějakým způsobem vyhledali onoho dozorce a řekli mu, že by tam chtěli. Dozorce jim přinesl tužku a papír. *(Normální vězni neměli nic, nesměli nikam, nesměli nic psát.) T*am všechno napsali a dozorce dopis sám odnesl a skutečně poslal. Dopis se dostal na potřebnou adresu. Odtamtud si z velitelství pro ně poslali a odvezli si je. Jenom díky tomu Rusovi se z dolu dostali.

Paní, já sem ji říkala babičko, to byla tatínkova teta, od těch bratranců maminka, byla ještě naživu a když je u nich rozkulačili, vrátila se k nám a žila také na Chomoutě. Oba synové ji hledali. Starší, který už byl ženatý, se vrátil ke své ženě a mladší si našel na Chomoutě holku a oženil se. My jsme ani nevěděli, že za Žitomírem máme rodinu. Táta to věděl a když se vlastně moji strýcové vrátili ze Sibiře a začali bydlet na Chomoutě, tak nám teprve vyprávěli, jaké to tam bylo. Když jejich otce odváděli, než ho odvezli na Sibiř, tak jim pošeptal: „Kluci, kdybych se nevrátil, tak pod sloupkem plotu je zakopáno dvacet kilogramů zlata, to bude vaše“. Kluci mnohokrát kopali, ale nic nenašli. Můj manžel říkal, že dvacet kilogramů zlata je vlastně malá hrouda a ta mohla klesnout v měkké zemi o něco

hlouběji, že měli kopat do větší hloubky než jak hluboko byly sloupky. Oba přijeli i s maminkou sem do Čech.

Jeden ze strýců, Václav byl opravář zámečník. Hrozně ho bavila taková práce. Když byl nábor do Mostu, kde byla nějaká ocelárna, přihlásil se. Tam také pracoval a bydlel i s maminkou. Druhý, Petr, zůstal se svoji ženou, ale ani nevím, kde a co dělal.

Starší dva bratři a jejich tatínek se ztratili v daleké Sibiři a nikdy se už nikdo nedozvěděl, co se s nimi stalo. Petr potom bydlel také v Libchavách, on i jeho ženy už také zemřeli. Po smrti první ženy se znovu oženil.

My jsme odešli do Hajnice a potom už až do Uničova.

Bratranec, který žil v Mostě, měl jednoho syna, jmenoval se Rostislav. Ten chtěl jít na Gymnázium a pak že půjde na vysokou školu.

Když se hlásil, tak mu ředitel řekl: „Prosím tě tvůj táta pro republiku nic neudělal, tak na školu nemůžeš“. Ale oni při tom, když se dostali ze Sibiře, byli zařazení k pěchotě a z Buzuluku až do Prahy šli pěšky. Strýc se nahněval a šel na něj: Všechno mu to patřičně vysvětlil a že mu může dat všechny doklady o tom co všechno pro republiku udělal.

Slávek se vzbouřil a řekl, že z protekce nikam nepůjde. Něčím se vyučil a začal politicky pracovat ve svazu mládeže. Stal se předsedou organizace a pak přešel do Prahy do ústředního sekretariátu svazu mládeže. V roce 1968, když všichni odtamtud utíkali, tak on tam šel. Udělali ho zástupcem předsedy svazu (vysoký funkcionář). Před touto událostí, když jeho otec, můj strýc se s mým tatínkem sešli, tak vždycky nadávali na „Rusáky“. Strýc se jmenoval Eman a tatínek také Eman, když se oba Emanové sešli tak nikdy na Rusácích nenašli nic dobrého, vždycky jenom nadávali. Slávek se oženil a za ženu si vzal také komunistku, která pracovala na ministerstvu zahraničí.

Protože mladí byli oba komunisté, tak strýc, když k nám potom přijel (jezdil k nám dosti často, zabíjel nám také prasata), tak říkal „Emane prosím tě, když sem Slávek přijede se svou ženou nenadávej na komunisty“, táta se divil: „A od které doby se to změnilo?“ strýc to zdůvodnil: „Slávek mi říkal, že k nám přestane jezdit když budu nadávat na komunisty“.

Všichni jsme se dobře znali a věděli jsme na sebe všechno a tak i Slávek, pomalu se začal odtahovat, a stejně se svou ženou k nám jezdit přestali, už jsme si neměli co říct.

Bylo to stejné, jako dneska. Tehdy spousta lidí věřilo komunistům a dnes mnozí věří novým stranám a vládě, jenomže skutečnost byla i dneska je poněkud jiná než se slibuje. Všichni věřili, že se nám bude lépe žít, ale to začalo stejně jako dnes platit jenom pro někoho.

Každá doba má své, dnešní vláda nás přesvědčuje, že každý se musí o sebe postarat sám. Že za peníze si může koupit všechno a kdo je nemá je to jeho věc. Může jít svobodně třeba pod most. Z lidí se stávají otroci ochotní pro peníze udělat cokoli.

Já, když jsem se chtěla vyučit, byla doba, že chyběly zdravotní sestry a tak se prováděl nábor, tak jsem se přihlásila. Přihlásily se holky z celých Čech. Byly tam pražačky i holky z Hradce nebo ze severu Čech. Byly jsme tam úplně zadarmo a dostávaly jsme sto korun měsíčně kapesného. Musely jsme sloužit v nemocnicích, byly jsme jako na praxi. Já jsem nejčastěji byla v nemocnici v Podolí (tenkrát to bylo Podolské sanatorium).

Moji rodiče…

Vrátím se ještě na Volyň. My jsme bydleli na Chomoutě. K tetě jsme jezdili do Podcurkova. Nevím,. jak to přesně bylo, byl tam ukrajinský Curkov a Český Curkov, kterému se snad říkalo

Podcurkov. Tady na Moravě, v Zadním Újezdě žili Michálkovy. Bratr Michálka Josef žil v Krákořících, v Babicích ještě žijí Bohuslavovy. V Brníčku žili Beranovy, paní Beranová byla dcera Michálkových z Podcurkova. Většinou už všichni nežijí paní Beranová má tady v Uničově hrob. My, jako děti, když jsme do Podcurkova přijely, moje sestřenice je o rok mladší než já, tak když jsme přijely, tak přece nebudeme sedět doma. Z dlouhé chvíle jsme navštěvovaly různé známé a domovy svých kamarádů. Vždycky jsme oběhly celý Curkov a chodily jsme také i k Michálkům.

Nevím, jak moc může toto moje povídání někoho zajímat, pro mne však toto krátké závěrečné údobí života na Volyni, čas války a poválečných začátků v Československu se nedá zapomenout.

Chtěla bych, aby alespoň naše děti a naši přátelé si toto údobí mohli se mnou připomenout.